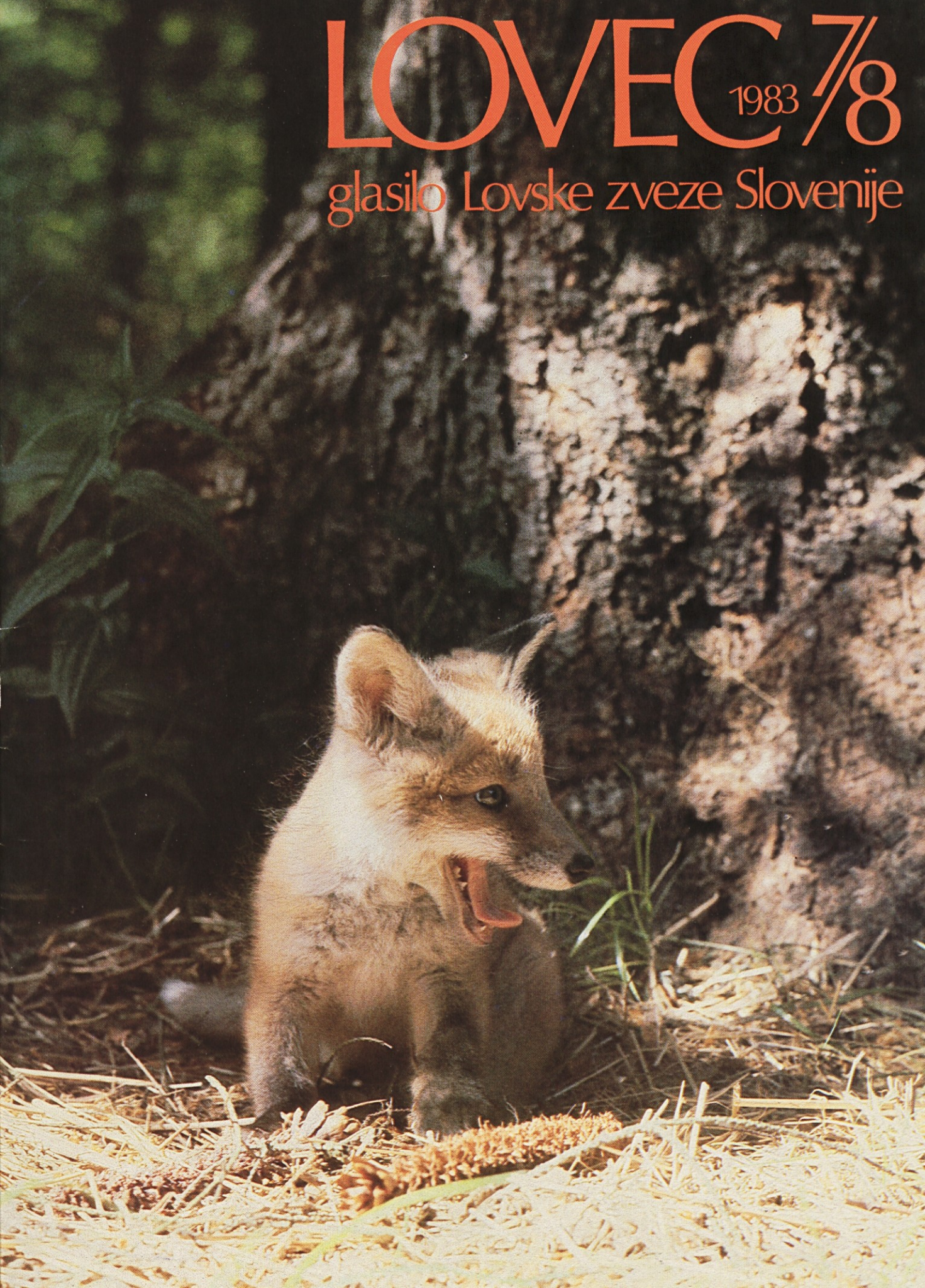

LOVEC¹⁹⁸³7/8

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVEC

glasilo
Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo

letnik LXVI. št. 7 in 8

julij — mali srpan in
avgust — veliki srpan 1983

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic
Ivan Božič, France Cvenkel, Branko
Galjot, Jelo Gašperšič, Vitomir
Mikuletič, Vinko Opaik, Polona
Terčelj, Veljko Varičak.

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Tajnica uredništva Magda Vetrih

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku
leta, v januarju.

Ta številka je izšla v 21 800 izvodih.
Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih družin

po članu lovske družine Lovski zvezi
Slovenije, v katerem je vračunana tudi
naročnina za glasilo LOVEC za leto 1983,
je 570 din (od tega za glasilo Lovec
350,50 din).

Za druge naročnike

je letna naročnina 360 din, za inozemstvo
750 din. Izvod dvojne številke 7—8/83
je 50 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej
na žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 — p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 134 din, od 15 do 25 besed
160 din, od 25 do 30 besed 340 din.

Za vsako nadaljnjo besedo 10 din.

Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE:

Boris Leskovic	220	Kako je s problemom škod od divjadi na Notranjskem
Peter Šuler	224	Lovska zakonodaja in varstvo divjadi
Vojko Podgornik	226	Na intenzivno obdelovanih površinah izredno visok stalež male divjadi
dr. Stane Valentinčič	229	Gamsje garje v Sloveniji, določene okoliščine njihovega pojavljanja in dosednji potek bolezni
Blaž Krže	232	O nalogah in delu GL Lovske zveze Slovenije
dr. Jurij Pesjak	235	Razmišljanje ob lastnih opazovanjih in izkušnjah pri gojitvi divjih prašičev
F. C.	238	Postopek za poravnavo škode od divjadi
Boris Leskovic	240	Nekaj besed o biologiji jazbeca
Janez Pernat	241	Po krvnem sledu ...
Rajko Marenčič	246	Veliko truda, veliko veselja
B. Gogala — B. Krže	248	Vprašanje uredništvu — Kaj pa lažje krogle?
Lovska organizacija:	249	Pregled odstrela jelenjadi v Krmskem LGO
Jubilanti:	256	Franc Bittner — sedemdesetletnik
Lovski oprtnik:	259	Rogovje srnjaka iz Švedske — novi svetovni prvak — V. V.
Literatura:	260	Katalog lovskih muzejev in lovskih zbirk v Evropi
V spomin:	260	Jakob Mršnik
Mladi pišejo:	263	Srečanje z divjim lovcem — D. Rožman
Lovska kinologija:	265	Predvidena legla

BARVNA SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

V Sloveniji se je, kot je bilo pričakovati, gozdna steklina razširila tudi v jugo-vzhodna in jugozahodna območja.

Povečan odstrel lisic širjenja stekline ni preprečil, niti ga ni bistveno časovno omejil.

Znano je, da se v okuženem območju steklina močneje pojavlja v enakomernih časovnih zaporedjih. Tako imenovani prvi val je po končani paritvi, drugi pa v obdobju med oktobrom in decembrom.

V starosti 4—5 mesecev mlade lisice postajajo samostojne. Zaradi prehranske in prostorske konkurenčnosti morajo zapustiti območje, kjer so se skotile in tako znova okrepijo možnosti za prenašanje okužbe.

Foto Janez Papež, Diana

SLIKA NA DRUGI STRANI OVITKA — STRAN 218:

Lisička je zvedavo pogledala čez rob ...

Foto Avgust Koprivnikar

Kako je s problemom škod od divjadi na Notranjskem

Boris Leskovic

Poslovni odbor Skupnosti organizacij združenega dela za lovstvo in ribištvo Slovenije je na seji 5. 4. 1983 razpravljal tudi o znani problematiki gojitve jelenjadi. Glede na to, da je gojitev divjadi — predvsem jelenjadi (zaradi velikega odstrela) — najbolj problematična v Notranjskem lovskogojitvenem območju (LGO), je poslovni odbor sklenil, da ob otvoritvi letošnjega pregleda (razstave) rogovij uplenjenih jelenov v letu 1982 priredi problemski razgovor — okroglo mizo — na temo »Uresničevanje družbenega dogovora (DD) v Notranjskem LGO«.

Razgovor so organizirali 26. 4. 1983 v Kozarščah. Povabili so nekatere najbolj zainteresirane podpisnike družbenega dogovora: GG Postojna, SIS za gozdarstvo Cerknica, IS SOb Cerknica, IS SOb Ilirska Bistrica, Kmetijsko zadrugo Cerknica, Kmetijsko zadrugo Postojna, Hmezač Ilirska Bistrica, predstavnike OK SZDL Cerknice, Lovske zveze Slovenije in sredstev javnega obveščanja. Razgovora se ni udeležila nobena od kmetijskih organizacij. Že z vabilom je sklicatelj zaprosil vse podpisnike DD, da za razgovor pripravijo kratko poročilo o izvajanju zahtev, ki jih narekuje zanje DD. Na osnovi poročil bi vsi navzoči lažje ocenili gospodarjenje vseh organizacij z različnimi interesi v istem prostoru.

Razgovor je vodil predsednik poslovodnega odbora Skupnosti OZD za varstvo, gojitev divjadi, lovstvo in ribištvo Slovenije Ivan Nečemar. V imenu Lovske zveze Slovenije pa so bili na razpravi navzoči Lojze Briški, Marko Bulc in Blaž Krže.

V uvodu je I. Nečemar navzoče seznanil s tem, da je bil DD na tem območju podpisan z GG Postojna že leta 1977, ko so se pojavljale v gozdovih, ki jih upravlja omenjena organizacija, velike škode od jelenjadi na gozdnem mladju. Zaskrbljujoče pa je stanje oz. dogovarjanje s kmetijskimi organizacijami, ki ne kažejo interesa za to druž-

beno obveznost, pa čeprav lovce pogosto obtožujejo zaradi večjih škod od divjadi na poljščinah.

Pred podpisom DD so gozdarji s tega območja zbrali podrobno dokumentirane ocene o škodi, ki jo je povzročila jelenjad na gozdnem mladju. Zaradi škod je bilo v gozdu onemogočeno naravno pomlajevanje in zato so utemeljeno zahtevali, da lovci z močnim odstrelom zmanjšajo številčnost jelenjadi. Lovci leta 1977 še niso imeli strokovnih analiz, da bi se z gozdarji lahko soočili v enakovrednem dialogu. Zaradi močnega pritiska gozdarjev so lovci začeli postopoma zmanjševati številčnost jelenjadi v Notranjskem LGO in skušali doseči ravnovesje med divjadjo in gozdom v gozdnem ekosistemu. Ob podpisu DD pa so

lovci od gozdarjev zahtevali, da v tem območju puščajo v gozdovih podrast (poglavitno hrano za divjad), da ne osnujejo monokulturnih gozdov, da povečajo delež listavcev in plodonosnih vrst drevja, da potrebe divjadi upoštevajo tudi ob graditvi gozdnih cest, da za potrebe divjadi izločijo zimovališča in grmišča.

Od podpisa DD pa so tudi lovci začeli stanje spremljati strokovno in organizirano. Od leta 1977 do 1983 so v lovstvu izdelali dokumentirane in obsežne analize, ki so zajele kazalce v okolju in kazalce pri divjadi. Še posebno pozorno so lovske organizacije spremljale posledice velikega odstrela, ki je zajel tu živečo populacijo jelenjadi. V prvih letih po podpisu DD so lovske organizacije številčno močno povečan načrt odstrela jelenjadi realizirale brez večjih težav, kar pa za obdobje zadnjih dveh let nika- kor ne velja več, saj lovci kljub dobri volji ne morejo doseči niti 60% realizacije zastavljenega načrta odstrela.

Med lovci pa tudi med širšo slovensko javnostjo je vedno glasneje slišati kritiko zaradi močnega odstrela jelenjadi in spraševanje, kaj bo z jelenjadjo na Notranjskem. Nasprotno pa so gozdarji pritiskali na lovce še naprej, češ da lovci v nasprotju z DD nočejo več streljati jelenjadi, da v današnjem gospodarskem položaju prepotrebne kubične metre lesa »požira« jelenjad ipd. Svoj lonček so pristavili tudi kmetijci (zasebni kmetovalci in kmetijske organizacije), ki lovcem očitajo, da kmetje zaradi divjadi zapuščajo obdelovalno zemljo (Skupščinski poročevalec 5/80) ipd. Stvar je postala tako vroča, da je območna SIS za gozdarstvo poslala Republiški lovski inšpekciji prijavo za uvedbo postopka proti nekaterim lovskim organizacijam zaradi neizpolnjevanja zastavljene- ga načrta odstrela.

Glede na vse to je bil osnovni namen »okrogle mize«, da o teh za-

V ruku

Foto J. Papež, Diana

Gozd — biotop mnogih vrst divjadi

Foto Vito Šuligoj

devah odkrito razpravljajo in tako ocenijo trenutno stanje pa tudi izhodišče za prihodnje delo.

Prvi se je v razpravi s poročilom oglašil ing. Marko Berce, direktor tozd »Jelen«-Snežnik, ki upravlja 2800 ha veliko lovišče v tem območju; v tem lovišču so v preteklem obdobju odstrelili največ jelenjadi. V svojem poročilu, ki je bilo v bistvu strokovna analiza stanja ne samo v tem gojitvenem lovišču, pač pa v celotnem Notranjskem LGO, je navzoče seznanil z izsledki, do katerih je prišlo lovstvo. Strokovna analiza, pri kateri je sodeloval tudi ing. Anton Simonič, je zajela tako kazalce v okolju kot kazalce pri populaciji jelenjadi, ki živi na tem območju. Z analizo so prišli predvsem do naslednjih sklepov:

Po velikem odstrelu, ki so ga opravili v Notranjskem LGO, je opaziti upadanje škod na gozdnem mladju. S statističnimi metodami, ki so jih opravili v letih 1977—1981, je do-

kazano, da se je gozdno mladje povečalo za 43 %, in to pri vseh gospodarsko pomembnih vrstah drevja. Škoda na gozdnih mladikah se je od 42,6 % zmanjšala na 26,2 %. Obstajajo sicer še predeli, v katerih je objedenost mladik večja, vendar imajo ta območja le majhno površino. Če upoštevamo, da je 30 % objedenost mladik tista meja, ki skladno z določili DD še omogoča naravno obnavljanje gozda, analiza kaže, da je pogoj, ki ga je želelo gozdarstvo, dosežen. Res pa je tudi, je poudaril ing. Berce, da moramo stanje, o katerem govori v svojem poročilu, vzeti kot trenutno stanje. Analiza je pokazala večje odstopanje na kmetijskih površinah, ki pa jih ne moremo ocenjevati z enakimi merili kot gozdne površine. Kmetijske površine niso naravne ekosistemske enote, pač pa umetne, za divjad nenaravne površine, z obilico hrane, do katere divjad skuša priti, če ji v njenem naravnem biotopu hrane primanj-

kuje. Čeprav so lovci za povračilo škod od divjadi kmetovalcem izplačali znatne vsote denarja, kmetijci lovcem očitajo, da se vedejo do njih vzvišeno. Vedeti pa je treba tudi to, da na poljščinah večino škode napravijo divji prašiči, jelenjad pa le deloma.

Zanimive stvari so z analizo ugotovili tudi pri populaciji jelenjadi. V prvih letih po podpisu DD je večji odstrel povzročil dvig telesne teže v vseh starostnih razredih jelenjadi, vendar je teža naraščala le do leta 1980. Nato je začela nihati in celo upadati. Glede na to, da telesna teža ne narašča več, sklepajo, da je odnos gozd : divjad (jelenjad) uravnotežen. Tudi razvitost rogovja pri jelenih je dosegla svoj optimum, kar prav tako kaže na uravnoteženost populacije jelenjadi z okoljem. Enako kaže zdravstveno stanje jelenjadi. Od leta 1981 dalje ni pri jelenjadi opaziti nobenih močnejših invazij bolezni več.

Analiza, ki je zajela še več drugih

PREDČASEN Odstrel ENOLETNE JELENJADI

Na podlagi skupnega predloga Lovske zveze Slovenije in Skupnosti organizacij združenega dela s področja lovstva je Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano skladno z zakonskimi pooblastili tudi za leto 1983 izdal **odločbo o predčasnem odstrelu enoletne jelenjadi**, in to od 1. julija dalje.

Taka dovoljenja so bila izdana že v preteklih letih, kar je po splošni oceni pozitivno učinkovalo na količinsko in kakovostno izpolnjevanje letnih načrtov odstrela jelenjadi. Predvsem pa je s tem odpadel razlog za predčasen odstrel jelenjadi v januarju, ko mora v predelih njenih zimskih koncentracij (v zimovališčih) vladati mir.

V zvezi s tem priporočamo vsem lovskim organizacijam, da te možnosti izkoristijo, lovce pa pred tem opozorijo še na naslednje:

1. Jelenom-lanščakom (šilarjem) prvo rogovje najbolj intenzivno raste v juliju in avgustu, zato takrat njihove kakovosti ni mogoče presojati le po razvitosti (dolžini) šil, pač pa predvsem po **telesni razvitosti (podpovprečnosti)**. Po rogovju so slabi šilarji le tisti, ki imajo do sredine septembra šila pod 15 cm (višina uhljev).
2. Pri odstrelu košut-telic (junic) je treba upoštevati tudi **njihovo telesno razvitost**. Poleg tega je priporočljiva natančna presoja, ali ne gre za vodečo košuto, ki je tele odložila in se v njegovi bližini pase sama.
3. Glede na poletno vročino in druge vplive je treba posebno pozornost nameniti tudi ravnanju z uplenjeno jelenjadjo (pravilno iztrebljanje, ohladitev in čimprejšnji transport).

Strokovni sekretariat LZS

pomembnih bioekoloških kazalcev pri populaciji jelenjadi (stopnja oplojenosti košut, naravne izgube itd.), je pokazala, da je začel odstrel nevarno posegati v jedro populacije predvsem v zadnjih letih. Čeprav skušajo v analizi izračunati tudi dejansko številčnost jelenjadi v Notranjskem LGO, pa je glede pravilnosti izračuna še veliko pomislekov in odprtih vprašanj.

Da bi se neskladje med divjadjo in gozdom čim bolj uravnovesilo, so lovci v svojih loviščih opravili in še opravljajo veliko biotehničnih del, s katerimi izboljšujejo okolje jelenjadi in le-to odvrčajo od objedanja v gozdu. Redno vzdržujejo pasišča, gnojijo travnike, vzdržujejo grmišča, povečujejo delež dodatnega krmljenja in zalagajo nekaj krmišč, ki pa imajo v Notranjskem LGO podrejen položaj.

Vse lovske organizacije v Notranjskem LGO so v preteklem obdobju izpolnile vse zahteve, ki jim jih je postavil DD. Težave pa so pri vrednotenju opravljenega dela lovcev med gozdarji. Lovci menimo, da je stanje med jelenjadjo in gozdom že uravnovešeno, gozdarji pa očitno še niso zadovoljni. To je poudaril tudi predsednik Notranjskega LGO Davorin Kogej.

Naslednji je v imenu gozdarjev poročal ing. F. Perko (GG Postojna). Povedal je, da se v trenutnem go-

spodarskem položaju pred gozdarstvo postavljajo velike zahteve in obveznosti. Nujno je treba povečati lesne zaloge in tudi kakovost lesa. To pa je odvisno od stanja gozda. Iz dneva v dan so večje tudi zahteve urbanizacije in ne nazadnje tudi človekove potrebe po rekreaciji v gozdovih. Vse te stvari pa se nanašajo tako na gozd kot na divjad, ki živi v njem. Pred leti je bil razkorak med številčnostjo jelenjadi in gozdnim naravnim obnavljanjem tako velik, da obnavljanje gozda skorajda ni bilo. Danes gozdarji ugotavljajo, da se je to neskladje že močno popravilo. Kolikor se da, se gozdarji izogibajo ustvarjanju monokulturnega gozda, skrbijo za pestrost drevesnih vrst, popravljajo v gozdu razmerje med listavci in iglavci v korist listavcev, skrbijo za večji delež plodnosnega drevja ipd. Kljub vsemu pa je v nekaterih predelih naravno obnavljanje še vedno oteženo zaradi jelenjadi. V letošnjem letu bodo določili zimovališča jelenjadi in trudili se bodo, da bo v gozdovih ohranjenega več podrastja. Prav tako bodo določili grmišča in omejili graditev gozdnih cest na minimum. Ing. Perko je navzoče opozoril, da je delo, ki so ga gozdarji glede na zahteve DD že opravili, težko ocenjevati že danes, ker se bodo rezultati opravljenega dela pokazali

še le čez daljši čas. Gozdarji se bodo na tem področju še naprej trudili, da bodo delovali skladno z zahtevami DD in upajo, da so skupni napor in usmeritve pravilni. Po obeh uvodnih poročilih se je razvila živahna razprava, v kateri so skušali udeleženci »okroglo mize« razjasniti še marsikatero vprašanje, predvsem pa oceniti, ali je dosednji odstrel jelenjadi v Notranjskem LGO že vzpostavil željeno ravnotežje med gozdom in divjadjo (jelenjadjo).

Med razpravljalci je Lojze Briški pohvalil način in potekanje razprave med gozdarji in lovci. Poudaril je, da se moramo vsi zavedati, da sta tako gozd kot divjad v njem naša naravna dediščina, ki ju moramo pravilno vrednotiti in ohranjati. Izrazil je zadovoljstvo, da je razprava o tako perečih problemih, kot so škode od jelenjadi v gozdu, izgubila ostrino, kakršne smo bili navajeni v razgovorih iz preteklih let in da je podpis DD nedvomno premostil že veliko problemov. Drugače pa je treba ocenjevati poljske škode od divjadi. Drugače je bilo, ko je bilo v preteklih desetletjih več obdelane zemlje — škode so bile na večjih površinah manj očitne; danes, ko je kmetijskih površin malo, pa je »udarec divjadi« na redke njive veliko občutnejši. Poleg tega so škode na poljščinah kratkotrajne, medtem ko so škode v gozdovih dolgotrajne in imajo dolgoročne posledice. Prepričan pa je, da bi se tudi ta problem dalo rešiti, če bi se po zgledu gozdarjev družbenemu dogovarjanju pridružili tudi kmetijci. Žal pa vse kaže, da se reševanja dokaj enotnih problemov zavedajo zaenkrat le lovci in gozdarji, kmetijci pa še ne dovolj.

Blaž Krže je poudaril, da so za uravnovesje gozda in divjadi zainteresirani v vseh LGO v Sloveniji. Menil je, da je treba delovanje LGO krepiti z razvijanjem notranjega, samoupravnega nadzora in ne z različnimi oblikami pritiskov in zunanjih posegov.

Tudi ing. Marko Bulc je obliko in način razprave zelo pozdravil. Še posebno je pohvalil konkretno poročilo ing. Berceta, v katerem je tudi sam dobil odgovor na marsikatero vprašanje, ki si jih je zastavljal, ko je poslušal priložnostna poročila o odstrelu jelenjadi na Notranjskem. Ocenil je, da ima takšna razprava med lovci in goz-

darji novo kvaliteto, ker je konkretna in argumentirana z mnogimi analitičnimi dokazi. Čeprav se pojava gozdnih in poljskih škod v marsičem razlikujeta, se mora tudi problem poljskih škod reševati na podoben način, z obojestransko angažiranostjo tako lovcev kot kmetijcev. Treba se je še naprej bojevati za dosledno izvajanje družbenega dogovora, pritegniti je treba tudi kmetijske organizacije, obenem pa zelo paziti, da z odstrelom jelenjadi ne bomo pretiravali. Poleg vsega tega pa je treba brez pomislekov zagotoviti tudi potrebno naravno obnavljanje našega gozda.

Med zadnjimi razpravljalci je dosedanje delo GG Postojna, ki je zahteve iz DD preneslo v svoje izvajalne načrte, pohvalil tudi republiški lovski inšpektor mag. Janez Černač. Meni, da imajo vsa načela iz DD svojo veljavo le, če jih podpisniki tudi v resnici izvajajo. Žal pa moramo ugotoviti, da je to pri mnogih podpisnikih še neutečena praksa. Ko bomo to dosegli pri vseh podpisnikih, predvsem pa pri kmetijskih organizacijah, bomo probleme lažje reševali in jih bomo celo odpravili.

Razprava je pokazala, da je treba v prihodnje stanje v odnosu gozd — divjad ocenjevati vsako leto in da se morajo vsi uporabniki istega prostora o potrebnih ukrepih v tem območju sproti dogovarjati. Načrti

Odnos gozd — jelenjad je treba ocenjevati vsako leto

Foto J. Konečnik

odstrela naj bi bili odslej prilagodljivejši glede na skupno oceno odnosa gozd — divjad. Lovci se zavedajo, da je treba vsako leto odstreliti prirastek jelenjadi (pri odstrelu pa upoštevati tudi spolno in starostno sestavo), vendar pa samo z odstrelom ne moremo reševati škode, ki jo povzroča jelenjad. Razprava je tudi ocenila, da je trenutna usklajenost med gozdom in divjadjo dosežena na 80 % površine, ki jo zajema Notranjsko LGO. Tu je treba to stanje vzdrževati tako kot je, drugod pa ga še popraviti. Vsi razpravljalci so želeli, da bi se

raven tovrstnih dogovorov obdržala še naprej. Letni načrti odstrela morajo biti v prihodnje objektivnejši, da ne bi burili po nepotrebnem »hude krvi«. Družbena dogovarjanja pa bodo v prihodnje morali na tem področju upoštevati tudi kmetijci, tako z vidika pravic kot obveznosti. Če pogledamo gospodarski pomen lova, ugotovimo naslednje: celotno lovstvo v SRS je v preteklem letu zagotovilo 300 milijonov deviznih dinarjev, ki se razdelijo med kmetijstvo in gozdarstvo, zelo malo tega denarja pa se porabi za lovstvo...

V JULIJU in AVGUSTU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiten divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je seveda odstrel planiran in lovška organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem zabranila.

navadni jelen-samec
od 1. 8.

mufion oven
od 1. 8.

volk
(po odločbi)

divji prašič
Odstrel vodeče
svinje ni dovoljen!

gams kozel
od 1. 8.

gamsja koza
in mladiči
od 1. 8.

košuta-telica
(po odločbi)

srnjak

jazbec
od 1. 8.

veliki kljunač
od 1. 8.

kozica
od 1. 8.

golob grivar
od 1. 8.

mlakarica, črna lisica,
regeljca, kreheljca
od 15. 8.

10. VII. vzide ob 4.21 in zaide ob 19.53
25. VII. vzide ob 4.36 in zaide ob 19.41
10. VIII. vzide ob 4.55 in zaide ob 19.20
25. VIII. vzide ob 5.13 in zaide ob 18.54

☾ = 3. VII.,

☾ = 10. VII.,

☾ = 17. VII.,

☾ = 25. VII.

☾ = 2. VIII.,

☾ = 8. VIII.,

☾ = 15. VIII.,

☾ = 23. VIII.

Lovska zakonodaja in varstvo divjadi

Peter Šuler

Postal je že običaj, da se ob vsakem zasedanju skupščine CIC — Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi — organizira tudi srečanje strokovnjakov različnih področij, ki podrobneje obravnavajo določena vprašanja lovstva. Tako je bila ob letošnjem zasedanju skupščine CIC, ki je bila med 16. in 20. majem 1983 v Dubrovniku, na dnevnem redu prav gotovo zelo aktualna tema — *lovska zakonodaja in varstvo divjadi*. Tokrat so v okviru te mednarodne organizacije prvič razpravljali o vprašanjih s področja lovske zakonodaje. Zato je morda toliko bolj zanimivo vedeti, kakšni so rezultati tega srečanja. Kot gostitelji smo jugoslovanski lovci prevzeli poglobitveni delež priprave. Osnova za razpravo je bil uvodni referat prof. dr. E. Petriča, ki je na osnovi študije Inštituta za primerjalno pravo Pravne fakultete v Beogradu podal zgoščen primerjalni pregled lovske zakonodaje štirindvajsetih, večinoma evropskih držav, s posebnim poudarkom na odnosu zakonodaje posameznih držav do varstva divjadi in okolja. Izhajal je iz dilem in spoznanj sodobne družbe, ki jo varstvo naravnega okolja vedno bolj zaposluje in ki v bistvu na novo opredeljuje odnos med naravo in človekom kot njenim sestavnim delom. V ta nova gibanja in iskanja v svetu se zavestno ali podzavestno, hote ali ne hote vključuje tudi lovstvo, saj je s problemi narave in njenega varstva neločljivo povezano. Lovstvo je v svojem razvoju prešlo več razvojnih faz: sprva je človeku zagotavljalo eksistenco, nato postalo sredstvo prestiža in zabave določenega sloja ljudi, potem gospodarska dejavnost in naposled prizadevanje za zagotavljanje ekološkega in biološkega ravnotežja v naravi. Seveda v vseh obravnavanih državah ta razvoj ni bil enako intenziven in enako usmerjen. Referat je opozoril na posebnosti lovske zakonodaje posameznih držav, ki izhajajo bodisi iz različnih družbeno-ekonom-

skih odnosov, bodisi iz različne stopnje razvitosti posameznih dežel, različne tradicije, različnih razmer itd. Vse to pa pogojuje različnost lovske zakonodaje. Ne glede na vse te različnosti pa je vendarle jasno izražena osnovna težnja lovske zakonodaje vseh obravnavanih dežel, težnja po oblikovanju t. i. naravne funkcije lova, v kateri naj lov prispeva k ekološkemu in biološkemu ravnotežju v naravi.

Zanimiva je ugotovitev, da lovska zakonodaja večine teh držav obravnava lovstvo v vedno večji povezanosti z nekaterimi drugimi dejavnostmi, npr. s kmetijstvom, gozdarstvom, turizmom, varstvom okolja, in pa ugotovitev, da lovska zakonodaja posega tudi na druga področja, saj vsebuje tudi določene norme, ki nudijo širše varstvo živalstva in rastlinstva ali človekovega okolja. V tej povezavi pa je lovstvo v nekaterih državah, npr. v Avstriji in v NDR, glede na druge gospodarske dejavnosti kljub vsemu v podrejenem položaju, kar pomeni, da se prilagaja potrebam kmetijstva in gozdarstva kot »prevladujočih« gospodarskih dejavnosti.

Ceprav vsa obravnavana lovska zakonodaja bolj ali manj razglasa načelo varstva divjadi in poudarja funkcijo biološkega in ekološkega ravnotežja, pa v nekaterih lovske sicer razvitih državah (npr. v NDR in Madžarski) divjad še vedno delijo na »koristno« in »škodljivo«. Sicer pa je v vzhodnoevropskih državah še vedno močno izražena gospodarska komponenta lova, ki se predvsem kot gospodarski dejavnik vključuje v plansko gospodarstvo države. Ta koncept prav gotovo ne prispeva k hitrejšemu uveljavljanju zaščitne (naravne) funkcije lova v teh državah. Razmeroma enotno so zasnovane zakonske norme, ki urejajo varstvo divjadi. Pri tem ne gre toliko za enoten način varstva divjadi kot za enotne cilje, ki jih ta zakonodaja skuša doseči. Kljub sodobnejšemu

pristopu nekaterih zakonodaj pa gre v večini primerov še vedno — vsaj po besedilih sodeč — bolj za neposredno varstvo divjadi same kot pa za varstvo okolja, v katerem divjad živi.

Kljub vsej različnosti posameznih lovske zakonodaj pa je jasno izražena osnovna težnja, po kateri se mora lov uveljaviti kot zavestno človekovo ravnanje, ki naj ohrani biološko in ekološko ravnotežje. Pri tem se seveda postavlja vprašanje realnosti tako postavljenih ciljev, oz. ali niso ti cilji preveč idealizirani. Nekateri razpravljalci so ta pomislek tudi potrdili in poudarili, da smemo o biološkem in ekološkem ravnotežju govoriti le pogojno, saj naravnega okolja ni več in ga tudi več ne bo.

Referat se ni spuščal v ocenjevanje vrednosti zakonodaj posameznih držav ali posameznih določb, temveč je nizal le nekatera dejstva, ki so prepričljivo govorila sama zase in ki so nehote vsiljevala določene primerjave. V tem pogledu nas je primerjava z našo lovske zakonodajo utrjevala v prepričanju, da sodi naša lovska zakonodaja, katere osnovne značilnosti sem predstavil na simpoziju, gotovo med sodobnejše. Pri tem je odločilnega pomena opredelitev, po kateri je divjad kot del naravnega bogastva družbena lastnina in pod posebnim družbenim varstvom.

Prav tako zanimiva kot je bil uvodni referat, je bila razprava, ki mu je sledila. Izražala je predvsem splošno skrb za ohranitev divjadi ter iskala odgovore na vprašanje o današnji vlogi lovstva. Hkrati pa je izražala vso raznolikost razmer in pogledov lovcev posameznih držav na te probleme. Predstavniki Italije je npr. v dokaj obširnem prispevku temeljito obravnaval mednarodne konvencije, ki so bile sklenjene na področju lovstva predvsem za varstvo ptic. Pri tem se je zavzemal za doslednejše uresničevanje tega varstva, hkrati pa opozarjal na upoštevanje tradicije v

Čopasti ponirek vali na svojem plavajočem gnezdu

Foto K. Lampe, Diana

posameznih državah, ki običajno nasprotuje takemu varstvu. Tako je najbolj jasno opozoril na nerazrešene dileme svoje dežele, kjer je čutiti po eni strani željo po močnejšem varstvu živega sveta, po drugi strani pa močan tradicionalizem, ki temu nasprotuje in kateremu se ni mogel še nihče uspešno upreti.

Predstavniki nemško govorečih dežel so se zavzemali za enoten kodeks, nekakšen enoten »spisek« osnovnih norm, ki naj bi jih sprejeli v CIC ter jih ponudili vsak svojemu zakonodajalcu kot skupno osnovo za urejanje lovstva, oz. varstvo divjadi. Ta zamisel ni dobila podpore, saj ni nobenih realnih možnosti, da bi pri tako različnem stanju na področju varstva okolja in različnih pogledih na te probleme imela kakršnekoli pozitivne učinke. Realno je računati le na to, da se v okviru CIC poenotijo le temeljna načela, na katerih naj sloni lovska zakonodaja. Pri tem pa je mogoče doseči poenotenje posameznih dolečb v odnosih med posameznimi

državami ali deli držav, ki imajo enake ali podobne poglede na gojitev in podobne probleme, kar se npr. uspešno uresničuje v naših odnosih s sosednjimi deželami, v tako imenovanem medpokrajinskem sodelovanju.

Nekatere razpravljalce so izredno zaposlovale teme, ki z lovstvom nimajo neposredne zveze. Problemi varstva človekovega okolja so pri nekaterih probleme lova potisnili povsem v ozadje. Na srečo je bilo takih razpravljalcev malo in osrednje vprašanje razprave je vendarle bilo mesto in vloga lova v varstvu divjadi in okolja. In tako je tudi prav. Ne glede na izjemen pomen, ki ga lovci pripisujemo varstvu okolja, pa vendarle ostajamo lovci, čeprav lovci z drugačnimi pogledi na funkcijo, ki jo opravljamo.

Ko skušam predstaviti vtise s tega posvetovanja, moram zapisati, da so bila stališča predstavnikov najbolj razvitih zahodnoevropskih držav pod očitnim pritiskom ekološkega gibanja, ki ima, kot kaže, v javnosti precejšno težo, tako da

nekateri že govorijo o »ekološki obsedenosti«. Ob tem se moramo resno zamisliti tudi slovenski in jugoslovanski lovci, kajti odmeve teh gibanj čutimo tudi že pri nas in tudi v lovstvu. Vsako samozadovoljstvo nad doseženim, vsaka lagodnost pri iskanju novih programov lovstva, ki bodo usklajeni z zahtevami časa, se nam lahko krepko maščuje. Predvsem pa si bomo morali bolj kot doslej prizadevati, da bi našli neposrednejše stike z javnostjo, ki bo morala biti podrobneje seznanjena z našimi nameni in cilji. Brez njene podpore ali vsaj brez njenega večjega razumevanja naših ciljev svojih nalog ne bomo mogli uspešno uresničevati.

Posvetovanje samo ni sprejemalo odločitev. Izmenjana so bila le mnenja in nato oblikovana stališča, ki smo jih posredovali skupščini CIC. Ne glede na to pa je bil sestanek vsekakor zanimiv, in kot upam, tudi koristen, saj je navrgel kopico problemov, ki jih prinaša današnji čas.

Na intenzivno obdelovanih površinah izredno visok stalež male divjadi

Vojko Podgornik, ZLD Maribor

Medtem ko pri nas že vrsto let razpravljamo o usodi poljske divjadi na intenzivno obdelovanih kmetijskih površinah, smo bili močno začuden nad podatki o visoki številčnosti zajca, fazana in jerebice v lovišču Grossharras, ki je študijski objekt inštituta za lovstvo pri veterinarski fakulteti na Dunaju (Forschungsinstitut für Wildtierkunde der Veterinärmedizinischen Universität Wien — o tem smo že poročali v Lovcu št. 7—8/82 na str. 230 pod naslovom Vzorec za izboljšanje biotopa male divjadi).

Nič čudnega ni, da je zato Lovska zveza Slovenije sprejela v program raziskovalne naloge »Mala divjad« tudi ogled tega lovišča z namenom, da poskušamo njihove izkušnje pri gojitvi male divjadi prenesti v naše razmere. Na kakšen način se da uspešno gospodariti s poljsko divjadjo na intenzivno obdelovanih površinah, si oglejmo na primeru razmeroma majhnega lovišča Grossharras.

Uredništvo

Lovišče Grossharras, ki sva ga z ing. Alojzom Černetom obiskala 18. in 19. 4. 1983, leži ob češkoslovaški meji in obsega 1506 ha nižinskega, rahlo valovitega sveta, ki je v celoti kmetijsko intenzivno obdelano. Na celotnem območju lovišča ni nobenega gozda, naravnih remiz ali zaraščenih robov, razen umetno zasajenih vetrobranskih pasov, širokih 5 m.

Vetrobranske pasove so posadili in uredili leta 1964 s posredovanjem inštituta in s sofinanciranjem države. Zemljišče so odstopili lastniki zemljišč — kmetje, sicer s težkim srcem, danes pa ugotavljajo, da imajo zaradi urejenega sistema vetrobranskih pasov znatno večji pridelek, ker je zadrževanje vetra preprečilo vetrno erozijo zemlje, preveliko izsuševanje tal in biološko zaščito rastlin z živalmi in koristnimi žuželkami, ki so naselile vetrobranske pasove. Vetrobranski pasovi potekajo v razmakih do 500 m. Zasajeni so z listavci in ker so ti že dokaj visoki, so robovi pasov zasajeni z grmovno podrastjo, v glavnem z ligustom, ki pritalno zapira pasove.

Pred letom 1964, ko so izvedli komasacijo zemljišč in zasadili vetrobranske pasove, je bil odstrel zajca približno tak kot sedanji, fazana je bilo veliko manj, jerebic pa več. Letni odstrel niha zaradi spreminjajočih se vremenskih razmer in znaša pri zajcu med 1000 in 2000, pri fazanu (samo naravno razmnoževanje) brez vlaganja okrog 2000 živali in pri jerebici okrog 100. K tako uspešnemu odstrelu prispe-

va poleg vetrobranskih pasov še vrsta drugih naravnih pogojev in način gospodarjenja z loviščem, ki skoraj ni primerljiv z gospodarjenjem v drugih podobnih loviščih v Avstriji.

Lovišče ima za malo divjad izjemne podnebne in talne razmere.

Celotno lovišče pokrivajo topla, globoka humusna tla, ki so dobro prepustna.

Celotno območje ima izredno malo padavin — le 400 mm na leto! Snežna odeja je praviloma tanka, debela največ 15 cm in hitro skopni. Podnebje je izrazito celinsko-pa-nonsko.

Po sredini lovišča teče potoček, ki je sicer reguliran, vendar so breгови zaraščeni s travami in zelišči, kjer se zadržujejo žuželke, ki so za fazane in jerebice nujni delež živalske hrane. Ker je območje, na katerem je lovišče, sušno, so uredili 20 napajališč za malo divjad. Edino naselje v lovišču je strnjena vasica Grossharras, ki pa leži ob robu lovišča.

Del lovišča sicer prečka asfaltirana cesta, ki pa ni preveč prometna, zato zaradi prometa med poljsko divjadjo ni skoraj nobenih izgub.

Lovišče ni vznemirjeno.

Vsa zemljišča so v lasti kmetov, ki obdelujejo zemljo strojno in uporabljajo tudi herbicide in insekticide.

Izredno pomembno pa je, da na obdelovalni zemlji ni velikih monokulturnih nasadov, temveč je obdelana v pasovih, z menjajočimi se kulturami. Prevladujejo žita in soja, nekaj pa je koruze, detelje in krompirja. Zato mala divjad gnezdi in plega zlasti v žitu, ki ga požanjejo pozno. Tako pretrpi zelo malo izgub pri razmnoževanju.

Vetrobranske pasove zasajajo v glavnem s topolom, brezo in robinijo, za pritalno podrast pa predvsem liguster in bezeg

Foto V. Podgornik

Kljub dokajšnji gostoti male divjadi pernatih plenilcev v lovišču praktično ni, verjetno zato, ker v lovišču ni gozdnih površin.

Lisica je redka in tistih nekaj, ki jih letno uplenijo, »privandra« precej od daleč, kajti v lovišču ni nobene lisičine. Precej pa je majhnih divjih zveri (dihurji, velike in male podlasice) in seveda mačk. Obojim posvečajo dokajšnjo pozornost. Tako so leta 1981 odlovili 2 psa, 119 mačk, 4 lisice, 10 kun belic, 29 dihurjev, 148 podlasic in 37 hermelinov. Pri tem je zanimivo, da razen psov in lisic, ki so padle na skupnih lovih, druge zveri odlovijo brez strela iz puške. Mačke odlovijo s psi ptičarji, vse druge pa s pastmi (hornice), ki jih nastavljajo v velikem številu in jih redno nadzorujejo in praznijo.

Za nas je bila zanimiva tudi ugotovitev, da so redni gosti pri krmiščih podgane. Zato imajo ob vsakem krmišču pokrit zabojček, v katerega natresejo zmleto koruzo, pomešano s strupom. Da zabojčke podgane dobro obiskujejo, dokazujejo »zglajeni« vhodi in modro obarvane poti iz njih (strup je modre barve).

Ker je območje sušno, je klasičnih bolezn malo. Le v posameznih letih, ko v poletnem in zgodnjem jesenskem času nastopi dolgotrajno vlažno vreme z močnejšim padcem temperature, se pojavita pri zajcih kokcidloza (seveda pri mladih) in pljučnica. Pri zajcu so izgube največje po žetvi, ko so velike poljedelske površine nenadoma gole. Te izgube, ki jih redno spremlja tudi močnejša okužba s paraziti, pripisujejo socialnemu stresu zaradi gostote zajcev, ko nenadoma izgubijo prvotno kritje v žitu.

Nedvomno je pomembno, da lovsko društvo Grossharras sestavljajo izključno lastniki pretežnega dela zemljišč v lovišču. Ti obdelavo zemljišč seveda prilagajajo kolikor se le da interesom male divjadi. Predvsem je pomembno, da so ohranili način obdelave z ne preveč velikimi njivskimi površinami in da uporabljajo herbicide in insekticide previdno in v strogo določenih (predpisanih) koncentracijah. Pred žetvijo katerekoli kulture lovci preiščejo kulturo s psi ptičarji (vsak član društva vodi dva ali tri ptičarje) in izženejo divjad.

V lovišču imajo 19 stalnih krmišč, velikih 3×3 m, ki so urejena v

Vetrobranski pasovi so zasajeni kakih 500 m narazen

Foto V. Podgornik

vetrobranskih pasovih. Ob vsakem krmišču je tudi zabojček z zastrupljeno hrano za podgane in napačnik za divjad. Na odprtem polju med vetrobranskimi pasovi so postavili varovalne strehe, ki so v zimskem času kritje predvsem za jerebice in fazane.

Zimsko krmljenje je pestro. Poleg sveže krme, ki jo stalno pokladajo na krmišča, krmijo živali z različnimi žiti in stročnicami, pomešanimi s senenim zdrobom. Koruza je le del zimske prehrane, ki pa je ne polagajo na krmišče, temveč jo v storžih obešajo na debla ob krmišču, približno pol metra od tal.

Pod varovalne strehe, nameščene na odprtih poljih, prav tako polagajo seneni zdrob in hrano predvsem za jerebico in fazana.

V lovišču imajo 7 krmnih njiv za divjad s skupno površino 4 ha. Sejejo in sadijo predvsem krmne rastline, ki ostanejo pozimi na polju.

Na isti površini lovijo praviloma enkrat, in sicer priredijo skupni lov ali pa v skupinah. Vsaka skupina lovi v določenem delu lovišča, lovi pa tako, da ne more več skupin preloviti iste površine. Poleg tega vse skupine lovijo isti dan. Povprečno število lovnih dni v sezoni je 6.

Vetrobranski pas topola z odlično podrastjo ligustra

Foto V. Podgornik

Vsa krmišča so opremljena s posebnim zabojem za zastrupljanje podgan

Foto V. Podgornik

Odlično vodena statistika za vsa leta nazaj kaže določena nihanja v odstrelu za posamezna leta. Gostitelji so nam pojasnili, da so nihanja posledica vremenskih razmer. Vendar se nujno vsiljuje sklep, da tem nihanjem botruje tudi sam odstrel, kajti značilna slika nihanj kaže upad odstrela, zlasti pri zajcu, v tistem letu, ki sledi letu z izrazito visokim odstrelom. Ocena spomladanske številčnosti male divjadi, ki smo jo imeli priložnost vi-

deti v lovišču, in po podatkih naših gostiteljev ni izrazito višja kot v nekaterih naših nižinskih loviščih. Iz tega sklepamo, da je zaradi naravnih razmer in načina kmetijskega ter lovskega gospodarjenja letni prirastek male divjadi znatno višji — ocenjujejo ga na 3 do 4 mladiče na samico — kot pri nas, kjer niha od 0,5 do 1 mladiča na samico. Torej problem preživetja mladičev!

Največji vpliv na uspešno gospo-

darjenje z malo divjadjo v lovišču Grossharras imajo poleg vseh drugih faktorjev vetrobranski pasovi, kajti v vseh drugih loviščih, kjer vetrobranskih pasov nimajo, številčnost male divjadi nenehno upada.

Iz vsega navedenega lahko sklenemo, da je uspešna gojitev male divjadi na intenzivno obdelanih površinah mogoča, vendar mora biti ugodeno naslednjim zahtevam:

- na popolnoma golih (melioriranih) površinah se morajo urediti vetrobranski pasovi ali drugo primerno kritje — remiza,
- ureditev krmnih njiv za malo divjad,
- čimveč žit v skupnem kompleksu,
- obdelava polj z ne prevelikimi njivskimi površinami z menjajočimi se kulturami,
- urejeno krmljenje in postavitve varovalnih streh, zlasti v zimskem času,
- intenzivno odlavljanje vseh plenilcev.

Lovišče Grossharras dokazuje, da je ob primerni zainteresiranosti vseh uporabnikov kmetijskih zemljišč in ob vlaganju dela in denarja mogoče doseči za naše pojme skoraj neverjeten prirastek male divjadi na kmetijsko popolnoma intenziviranem območju. Torej na območju, ki pred posaditvijo vetrobranskih pasov ni imelo niti enega drevesa ali vsaj grma, se pravi na dobesedno »golem« svetlu.

Vsem zvezam lovskih družen!

ZADEVA: Povabilo na lov za člane Kluba prijateljev lova iz Celovca in Društva slovenskih lovcev Furlanije-Juljske Krajine »Doberdob«

Po dogovoru z vodstvi obeh slovenskih lovskih organizacij iz zamejstva vas ponovno prosimo, da obvestite lovske družine s področja vaše zveze, naj v prihodnje povabila za lov ne naslavlajo na posameznike — člane teh društev, ampak **izključno** na Klub oz. Društvo.

Status člana naše lovske organizacije bodo imeli v prihodnje le tisti člani navedenih slovenskih lovskih organizacij iz zamejstva, ki pridejo na povabilo naših lovskih družen na lov prek svoje organizacije. Vse druge člane Kluba ali Društva, ki bi prišli na lov sami (neposredno), bomo obravnavali kot tuje državljane, za katere velja cenik za inozemske lovske goste.

Za ta že vpeljan način sodelovanja s slovenskimi lovci iz zamejstva smo se dogovorili in odločili zato, da bi se vabila na lov razdelila enakomerno na vse člane obeh lovskih organizacij.

Zato vas prosimo, da naše obvestilo upoštevate in vsa vabila lovskih družen naslavljate v prihodnje na naslov:

Klub prijateljev lova, 9020 Celovec, Gasometergasse 10 ali Zveza lovskih družen Gorica, 65000 Nova Gorica, Prešernova 17, p. p. 12; za Društvo slovenskih lovcev Furlanije-Juljske Krajine »Doberdob« (ZLD Gorica namreč sprejema pošto za to Društvo).

Lovski zdravo!

Predsednik skupščine LZS:
Bojan Škrk l. r.

Gamsje garje v Sloveniji, določene okoliščine njihovega pojavljanja in dosedanji potek bolezni*

Dr. Stane Valentinčič

Slovenija je doslej edina republika v Jugoslaviji, v kateri so se v največjem času pojavile gamsje garje in ki še razsajajo, vsaj kolikor vemo. Dejstvo pa je tudi, da so v Sloveniji v primerjavi z drugimi republikami in pokrajinama gamsje populacije najštevilnejše. Kasneje se bomo dotaknili vzrokov za to, oziroma vsaj predpostavk.

Inštitut za zoohigieno in patologijo divjih živali, ki se s preučevanjem patologije divjadi sistematično ukvarja od leta 1955, je garje pri gamsih prvič ugotovil septembra 1973.

Preden o tej bolezni spregovorimo pogloblje, naj posežemo nekoliko dlje v preteklost, kar nam bo vsekakor pomagalo lažje razumeti sedanje pojavljanje garij.

Tu in tam je bilo sicer slišati, da je bilo okrog leta 1920 na določenem območju Slovenije opaziti določena znamenja, po katerih bi lahko sklepali, da je šlo za garje, vendar pa to ni potrjeno. Verjetno bi o tem pisal tudi Lovce, vsaj če bi šlo za epizootijo širših razmer, saj glasilo izhaja vsak mesec že od leta 1910 naprej, in to skoraj nepretrgoma. Sicer pa živi še precej lovcev, ki so že tedaj lovili gamse, in ki bi o morebitnih gamsjih garjah pred 60 leti prav gotovo pripovedovali. Prav od njih pa smo že dostikrat slišali, da je bilo v predvojnem času — to je pred 2. svetovno vojno — gamsov manj kot danes in pa, da se je tedaj gamse lovilo na pritisk ter streljalo predvsem s šibrenicami. Po statistiki Lovski zveze Slovenije, ki jo uporabljamo tudi v nadaljevanju, je bilo v Sloveniji leta 1933 uplenjenih 370 gamsov.

Med vojno so bile gamsje populacije v Sloveniji močno zdesetkane. Po vojni je bil njihov stalež zelo nizek, tako da je bil odstrel gamsov, in parkljaste divjadi nasploh, prepovedan vse do leta 1949.

Tako so se gamsje populacije številčno dvignile. Hkrati pa smo priča pravi eksploziji njihovih populacij, ki še vedno traja. To vidimo tudi iz statistike o odstrelu gamsov v družinskih revirjih: leta 1949 — 124, deset let kasneje 3-krat toliko (384) in leta 1967 — 578, to je 5-krat toliko. Tudi statistika o staležih gamsjih populacij govori o njihovem številčnem dvigu, vendar menimo, da so bolj realne statistike o odstrelih kot tiste o staležih.

Število gamsov pa je, sodeč po odstrelih, raslo še naprej. Leta 1979

je odstrel gamsov že presegel številko 1000. Od leta 1969 zajema statistika LZS tudi gojitvena lovišča, v katerih je gamsov največ. Tega leta je bilo uplenjenih skupaj 1105 gamsov, pet let kasneje 1479, deset let kasneje (1979) pa 2713, od tega 63 % v gojitvenih loviščih. V tem času so se gamsi v Sloveniji tako razmnožili in razširili, da so njihov odstrel zabeležili v 12 (od 18) področnih lovskih zvezah, medtem ko so ga 20 let poprej streljali le v 6 (prav tako od 18).

Gamsje populacije so se tako v

Gams-kozel na grebenu Karavank

Foto M. Pogačnik, Diana

* Referat je bil v nemščini prebran na simpoziju CIC o gamsu, ki so ga priredili 29. oktobra 1982 v Ljubljani.

dvajsetih letih po 2. svetovni vojni številčno pomnožile za petkrat, njihov areal razširjenosti pa se je podvojil. Poleg tega opazamo še naslednje: medtem ko je pred vojno prevladoval lov na pritisk in streljanje s šibrenico — pri čemer je imela vsaka žival enake možnosti za pobeg pred strelom, se zdaj namesto pritiska čedalje bolj uveljavlja izbirni odstrel na daljavo, lovsko orožje in pripomočki pa so se nesluteno razvili.

Iz bolj ali manj znanih razlogov gamse danes streljajo tako, da odstrel ne dosega s smernicami začrtanih ciljev in namenov, ampak je s temi celo v navzkrižju. Navzkriž pa je tudi z naravno spolno in starostno strukturo gamsjih populacij: mladičev in mladine ne odstreljujejo, teža odstrela je v glavnem na srednjem razredu, v večjem odstotku na kozlih.

Tako imamo naslednjo podobo: številčno so se gamsje populacije dvignile — popeterile, strukturno pa je prišlo do močnih populacijskih strukturnih neusklajenosti.

Gamsje garje niso doslej edina množična bolezen pri gamsih. Po naših opažanjih, oziroma natančneje, v našem poročilu o boleznih divjadi v Sloveniji za desetletje 1955—65 je zapisano, da smo v tem desetletju dobili na pregled le 60 gamsov (v naslednjem desetletju jih je bilo pregledanih desetkrat toliko). Po letu 1965 smo najprej začeli ugotavljati množične pogine gamsov zaradi parazitarne pljučnice; v družinskem lovišču LD Kranjska gora je poginilo več kot 50 gamsov, na Ratitovcu pa več kot 20. Nato je leta 1968 udarila kužna gamsja slepota. Ugotovili smo več kot 400 izgubljenih gamsov in samo na naš inštitut jih je bilo poslanih 270.

Septembra 1973 so nam iz LD Kranjska gora poslali gamsa, ki je poginil zaradi garij. Našli so ga na Petelinjeku, trikotnem območju na tromeji med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo.

LD Kranjska gora je posvetila vso pozornost in svojo aktivnost našim

priporočilom in začela z močnim odstrelom vseh gamsov na Petelinjeku. Odstrelili so 11 živali, 5 pa so našli že mrtvih; poginile so zaradi garij. Pri tem je zanimivo poudariti, da na strelno daljavo lovci niso na gamsih opazili nikakršnih znakov bolezni, vendar je bilo vseh 11 gamsov garjavih, po tem posegu pa so bile garje na Petelinjeku zatrte. Šele po več kot dveh letih so se garje pojavile znova, in sicer na meji med loviščema LD Kranjska gora in Dovje, na težko dostopnem mejnem območju, kjer iz določenih razlogov gamsov skoraj niso lovili. To območje leži okrog 10 km od Petelinjeka.

Spet so opravili rigorozen odstrel gamsov, in sicer na okoli 300 ha velikem območju. Do 17. februarja 1976 so odstrelili 78 gamsov obeh spolov, čeprav so menili, da tam ne živi več kot 30 do 40 gamsov. Med odstreljenimi gamsi je bilo 27 garjavih. Poleg tega so našli še 12 živali, ki so zaradi garij poginile.

Na melišču

Foto Marko Pogačnik, Diana

Potem pa so se začela porajati razna in različna gledišča »za« in »proti« radikalnemu odstrelu gamsov na okuženem območju — in akcija za zatiranje garij je propadla!

Nato — in najverjetneje zaradi propada akcije za zatiranje garij — so se garje od tam razširile v dve smeri: proti zahodu oziroma jugozahodu v z gamsi najbogatejša območja (tropi 100 in več živali niso bili nikaka redkost), koder se je bolezen razširila do Bovca, v jugovzhodni smeri pa vzdolž Karavank, kjer je doslej napredovala do Tržiča. Ocenjujejo, da so garje zajele območje 100 000 ha, izgube pri gamsih pa gredo v tisoče.

Da je mogoče kot odločujoče okoliščine za pojav in širjenje garij upoštevati ekološka ali/in populacijsko strukturalna neskladja, nam pričajo (poleg pravkar navedenih zgodovinskih momentov) tudi teritorialni dejavniki, torej to, če vemo, kje so se garje pojavile in kje ne. Predvsem je treba poudariti, da se gamsje garje (še) niso pojavile v družinskih srednjegorskih loviščih (navzdol do 300 m nm višine), kamor so se gamsi naravno naselili v preteklih 30 letih, ko so se v osrednjih gamskih revirjih preveč razmnožili. Naš inštitut (Inštitut za zoohigieno in patologijo divjih živali) je v zadnjih dveh letih raziskoval gamse iz tistih stanišč, ki jih štejemo med za gamsa »neznačilna« (za razliko od visokogorskih in alpskih stanišč, ki so za gamsa »značilna«). V primerjalni študiji gamsov iz obojih stanišč, ki je zajela 1550 gamsov, smo ugotovili, da na primer glede telesnih tež gamsih kozlov statistično ni pomembne razlike med za gamsa »značilnimi« in »neznačilnimi« stanišči. Pri kozah smo sicer ugotovili statistično pomembne razlike, in to v korist koz iz »neznačilnih« območij, vendar gre to najbrž pripisati napačni izbiri pri odstrelu koza v »značilnih« območjih, ker bi bilo sicer težko razložiti, zakaj razlika pri kozah, medtem ko je pri kozlih ni. Tudi glede razmnoževalne kvote nismo opazili pomembnih razlik (v »značilnih« območjih so bile koze breje v 80 %, v »neznačilnih« pa v 84 %). Pač pa so bile razlike pri teh dveh skupinah gamsov drugje, poudariti pa moramo predvsem dva dejavnika. Prvič, v gozdnatih revir-

jih je populacijska gostota mnogo manjša in drugič, lovske družine, ki s temi revirji gospodarijo, odstreljujejo gamse v glavnem po sprejetih smernicah.

Nekaj podobnega so opazili tudi v Karavankah, v lovskih revirjih, ki jih upravlja lovske družine, ki so se držale smernic za odstrel gamsov, in so se jim gamsje garje približale. Po tej poti so se nekatere lovske družine garjam popolnoma izognile, oziroma so bile zaradi garij izgube med gamsi majhne; še danes imajo zadovoljive gamsje staleže. Treba pa je tudi povedati, da so bili staleži gamsov številčno precej večji, kot so predvidevali. LD Kranjska gora, katere lovišče meri več kot 5000 ha, je imela »bonitirani« stalež gamsov 135 živali, letni odstrel pa je dalj časa znašal 16 živali. V pičlih dveh letih in pol, ko so tam razsajale gamsje garje, so odstrelili in našli poginulih 593 gamsov obeh spolov (med njimi je bilo garjavih 387, negarjavih pa 206). V sosednjem revirju LD Dovje, v katerem je bil »bonitirani« stalež gamsov 126, so v tem času ugotovili (odstrelili oz. jih je poginilo) 227 garjavih gamsov, medtem ko število zdravih ni znano. Po napadu garij je v prvem revirju (LD Kranjska gora) ostalo kakih 20 gamsov, v drugem pa okrog 30.

Gamsje garje so prizadele tudi dve koloniji kozorogov, med njima kolonijo na Begunščici. Ko so kozorogi zaradi garij začeli poginjati — nazadnje jih je poginilo kakih 60

— so sklenili, da polovijo čimveč živih živali, da jih pozdravijo in potem zaprejo v oboro, dokler gamsje garje ne ponehajo. Tako je bilo v obori 15 kozorogov. En kozorog je potem, ko so ga že ozdravili, pobegnil. Nekaj mesecev kasneje so ga našli mrtvega — poginil je za garjami. Iz tega primera vidimo, da živali ne postanejo imune, če bolezen že enkrat prebolijo.

Na koncu lahko omenimo dva faktorja, ki odločilno vplivata na nastanek nalezljive bolezni v naravi, med katere spadajo tudi garje. To so najprej ekološke motnje, se pravi stanja, ko živalska populacija oz. populacije niso uravnovešene z ekološkimi razmerami, med katerimi postavljamo na prvo mesto hrano. Razumljivo, da so živalske populacije tiste, ki se morajo prilagoditi ekološkim razmeram — narobe ne gre. Za prilagoditev »poskrbe« razni biotični in abiotični (živi in neživi) dejavniki. Mednje štejemo tudi povzročitelje bolezni. Vemo, da taka neuravnovešena ekološka stanja tudi v organizmih vzbujajo določena stanja neusklajenosti; te lahko pri organizmih z diagnostičnimi metodami ugotovimo. Vendar je to že drugotnega pomena, kot so sploh v naravi bolezni posledica (ekoloških neusklajenosti) in ne izhodišče... Tudi rušenje naravne populacijske strukture za populacijo ne more imeti drugačnih posledic kot škodljive. Ko so se v Sloveniji pojavile garje, se je dogajalo oboje.

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 16. aprila 1983 do 15. maja 1983 so z območja 40 slovenskih občin laboratorijsko preiskali na steklino 149 živali in sicer: 61 lisic, 17 psov, 25 mačk, 1 zajca, 28 srnjadi, 7 jazbecev, 6 dihurjev, 2 kuni, 1 podlasico in 1 pižmovko.

Virološki inštitut veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 24 preiskanih živalih z območja 12 občin:

Gornja Radgona (5 lisic), Grosuplje (2 lisici), Ilirska Bistrica (1 pes), Kočevje (1 lisica), Lenart (2 lisici), Ljubljana-Vič-Rudnik (2 lisici), Ljutomer (3 lisice), Maribor (1 lisica), Ormož (2 lisici), Ravne na Koroškem (1 lisica), Sežana (3 lisice) in Škofja Loka (1 lisica).

Med obolelimi živalmi je največ lisic, in sicer 96,00 %, drugih živali pa 4,00 %.

Ljubljana, 16. 5. 1983

Republiška veterinarska uprava

O nalogah in delu gojitvenih lovišč Lovske zveze Slovenije

Blaž Krže

Ena izmed dejavnosti Lovske zveze Slovenije je tudi neposredno upravljanje dveh lovišč — GL Ljubljanski vrh in GL Žitna gora.

Lovišče *Ljubljanski vrh* se razprostira od sotočja Ljubljanice in Bistre prek jugovzhodnih obronkov Javorča in Lipovca proti zahodu oz. osrednji notranjski planoti. Pretežni del lovišča obsega severni in severovzhodni del planote Menišija, celotno lovišče pa meri nekaj več kot 4000 ha; v osrednjem delu je lovišče skromno poseljeno in delež gozdov presega 95 %. Lovišče je vključeno v Krmsko LGO.

Lovišče *Žitna gora* pa obsega pretežno tista območja, kjer se začne značilni kraški svet Suhe krajine vzpenjati v obrobja osrednjih kočevskih gozdov oz. Kočevskega Roga. Za to lovišče, ki meri nekaj manj kot 4000 ha, je značilen še razmeroma velik delež aktivnih kmetijskih površin in dokajšnja poseljenost, zlasti v severovzhodnem delu. Za samo območje je značilen tudi velik delež opuščenih kmetijskih površin, ki so že v fazi grmišč ali gozda v nastajanju. Pretežni del gozdov na tem območju sestavlja ta hrast (graden) in bukev, izjemno veliko pa je tudi divjega sadja (lesnika, šmarna hrušica). Zaradi vsega tega je lovišče — poleg drugih naravnih danosti — značilno zimovališče za jelenjad.

Medtem ko je bilo lovišče Ljubljanski vrh že z ustanovitveno odločbo leta 1949 izročeno v upravljanje LZS, pa je zgodovina lovišča Žitna gora bolj razgibana, saj se je po njegovi ustanovitvi izmenjalo več upravljalcev. Najprej ga je upravljalo državno lovišče Rog, zatem je bila ustanovljena lovska družina Polom, naslednji upravljalci je bila ZLD oz. takratna Lovska zveza Kočevje, za njo pa Lovska zveza Slovenije. V tem času se je lovišče zmanjšalo skoraj za polovico, saj so del površin odstopili na novo ustanovljeni LD Lazina-Hinje. Lovišče ima tako pestro zgodovino predvsem zaradi izjemno visoke

škode, ki jo je povzročala divjad na kmetijskih površinah, kar je posledica tega, da leži lovišče na obrobju strnjenih kočevskih gozdov, torej na obrobju osrednjega življenjskega prostora jelenjadi v Sloveniji. Tudi zato je moralo to lovišče vse do leta 1967 prejemati dotacije iz proračuna Lovske zveze Slovenije.

Skladno s celotnim družbenim razvojem in razvojem lovske organizacije pa so se tudi za delovanje teh dveh lovišč oblikovali drugi smotri. Obe lovišči sta kar se le da vključeni v raziskovalne programe, zlasti v raziskovanje vse bolj zapletenih odnosov med divjadjo in njenim okoljem in v izvajanje ustreznih programov. Tako zasnovo, ki jo je sprejela skupščina Lovske zveze Slovenije leta 1980, je treba uresničevati z operativnim delom v posameznih raziskovalnih nalogah in s tesnim sodelovanjem v strokovno-izobraževalnih programih Lovske zveze Slovenije.

Sedanji ekonomski položaj gojitvenih lovišč LZS, ki morajo z lastno dejavnostjo pokrivati tudi vse stro-

ške upravljanja, v določenem smislu tudi omejuje možnosti za vključevanje v raziskovalne in izobraževalne programe, ki so in ostajajo dolgoročna programska usmeritev. Tisti del nalog in opravil, ki jih v zvezi z delovanjem lovišč opravljajo nekatere službe LZS (strokovno vodenje, računovodska opravila), pa se vsekakor odtehtajo z deležem odstrelav, s katerim razpolaga izvršni odbor LZS in je namenjen zaslužnim delavcem v lovski organizaciji in za reprezentančne potrebe LZS.

Ker je preusmeritev lovišč LZS v raziskovalno delo novejša zadeva, so sedanji rezultati še razmeroma skromni.

Obe lovišči sodelujeta v raziskovalni nalogi proučevanja prehranskih značilnosti srnjadi in jelenjadi v različnih naravnih razmerah. Že dosedanje ugotovitve teh raziskav postajajo nepogrešljiv argument v vseh procesih bolj usklajenega delovanja gozdarstva in lovstva. Sem spada tudi izvajanje različnih metod dopolnilnega ali preprečevalnega

Januarja 1983 v GL LZS Ljubljanski vrh

Foto B. Krže

krmljenja velike divjadi, zlasti jelenjadi in divjih prašičev.

Posebej je treba poudariti pionirsko vlogo GL Žitna gora, ki je bilo že leta 1972 pobudnik za sklenitev samoupravnega sporazuma o enotni gojitvi divjih prašičev na območju ZLD Kočevje in drugih obrobnihih lovišč. Lahko rečemo, da je bil to začetek samoupravno dogovorjene območne gojitve ene od pomembnih vrst velike divjadi. Raziskovalno delo v tem lovišču, ki poteka že od leta 1978, je usmerjeno tudi v proučevanje ekologije divjega prašiča, podatke o tem pa zbirajo z odlavljanjem in označevanjem divjih prašičev. Tudi s temi podatki bo mogoče priti do lastnih ugotovitev, ki bodo izredno dragocene za gojitev te vrste divjadi. Prav tako velja to za proučevanje in izvajanje raznih ukrepov za zmanjševanje škod, ki jih povzroča divjad na kmetijskih površinah, in ki so bile na območju GL Žitna gora zagotovo med najvišjimi v Sloveniji. Z uporabo klasičnih in pa novejših električnih pastirjev ter z izvajanjem vseh biotehničnih ukrepov — seveda tudi ob primernih vlaganjih

Revirni lovski čuvaj Franc Turk razlaga tečajnikom iz ZLD Celje, kako deluje avtomatska krmilnica Herkules, ki se je dobro obnesla tudi v hudih zimskih razmerah
Foto B. Krže

Udeleženci tečaja za lovske čuvaje ZLD Koper so aprila letos obiskali tudi lovišča LZS
Foto B. Krže

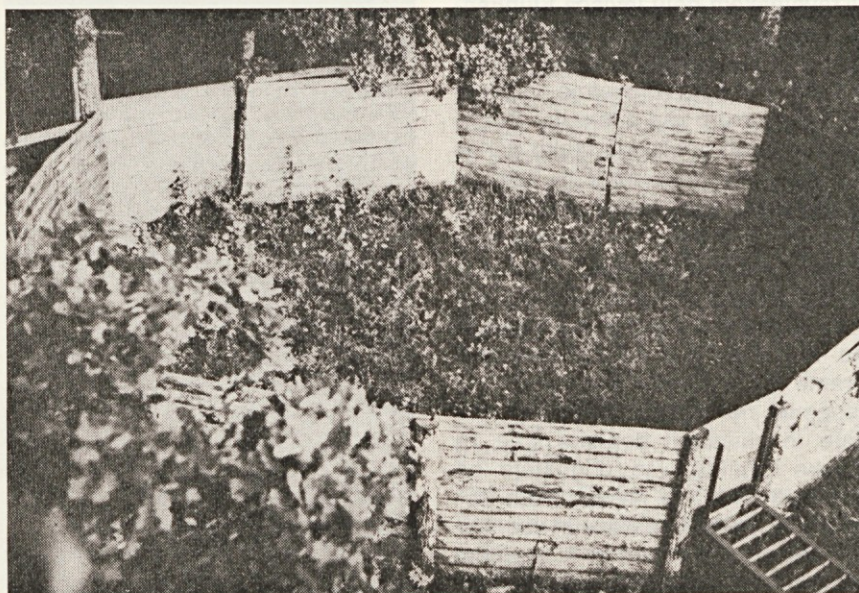
— je mogoče škodo, ki jo povzroča velika divjad, obdržati v znosnih oz. družbeno sprejemljivih mejah. Torej za zniževanje škod ni edina alternativa višina odstrela oz. številčnost divjadi. V lovišču Žitna gora so pri izvajanju biotehničnih del že dosegli cilj, ki ga samoupravni sporazum o enotnih gojitvenih smernicah v Sloveniji predvideva šele za konec leta 1985. Ta cilj je, da naj bi v vsakem lovišču z jelenjadjo vzdrževali najmanj 1 % površin kot zimsko pasišče (grmišče), na glavo jelenjadi pa naj bi bilo

najmanj 0,20 ha poletnih pašnikov. V okviru biotehničnih del GL Žitna gora že od leta 1975 vsako leto prodaja okrog 5 ton gomoljev topinamburja. Pred tremi leti so začeli tudi vzgajati sadike za biotehnična dela in trenutno vzgajajo okrog 8000 sadike divjega kostanja, lesnike, jerebike in rdečega hrasta.

GL Ljubljanski vrh pa se je iz značilnega lovišča za srnjad začelo po dograditvi avtoceste Vrhnika—Postojna spreminjati v lovišče za jelenjad, ker so bile naravne selitvene poti jelenjadi iz Krimskega

Del lovke za markiranje divjih prašičev v GL Žitna gora

Foto B. Krže

masiva proti zahodu prekinjene. Ker gozdovi na tem območju sodijo v značilne jelovo-bukove gozdove, je tu grmovni sloj precej skromen, zlasti v sklenjenih sestojih. Vemo pa, da so grmovne vrste pomembna sestavina prehrane tako srnjadi kot jelenjadi. Ker se v takih razmerah lahko neusklajenost med številčnostjo rastlinojede divjadi in njenim okoljem kaže tudi v odločilnem vplivanju na naravno pomlajevanje gozda, so bile že leta 1977 določene posebne kontrolne ploskve, na katerih ocenjujejo vpliv divjadi na gozdno mladje. Na podlagi teh ugotovitev in na podlagi rezultatov analiz prehranskih vzorcev se je mogoče bolj stvarno dogovarjati z drugimi uporabniki naravnega prostora.

Na območju GL Ljubljanski vrh poteka proces usklajevanja uspešno. Poleg tega izvajajo razne biotehnične ukrepe, ki pa so zaradi pomanjkanja pašnih površin usmerjeni predvsem v nego gozdnih posek, ki so jih gozdarji namensko pripravili za divjad. Opravljajo pa tudi raznovrstno dopolnilno krmljenje divjadi. Čeprav so gozdovi visokega krasa za divjega prašiča neznatilen življenjski prostor, pa se lahko številčnost te divjadi zaradi njene prilagodljivosti bistveno poveča z dopolnilnim krmljenjem. Na območju GL Ljubljanski vrh se je začela tudi raziskovalna naloga o ekologiji divjega prašiča, ta pa se razširja tudi na jelenjad in srnjad. Posamezne živali bodo odlovili, označili in takoj izpustili. Dragocen pa je vsak podatek o odstrelu pa tudi o opažanju označenih živali.

V ravninskem delu lovišča Ljubljanski vrh so pred več kot 10 leti začeli v sodelovanju z upravo Tehniškega muzeja Slovenije v Bistri pol divjo zrejo rac mlakaric. Dobre rezultate teh poskusov lahko danes vidimo v številnih loviščih. Tako je divja rasa ena redkih vrst male divjadi, ki številčno ne upada.

Zlasti lovišče Ljubljanski vrh, v katerem je tudi slovenski lovski muzej v Bistri, se v zadnjih letih uspešno vključuje v izobraževalne programe LZS. Redni obiskovalci so tečajniki na tečajih za lovske čuvaje in slušatelji dopisne šole za lovske tehnike, vse pogosteje pa tudi tisti lovci, ki jih zanimajo sodobne gojitvene naprave in vse, kar je povezano s stroko in z znanjem o varstvu in gojitvi divjadi.

Gozdna podrast daje osnovno hrano jelenjadi

Foto K. Lampe, Diana

Nekaj podatkov iz gojitvenih lovišč LZS (leto 1982)

GL Ljubljanski vrh

Odstrel jelenjadi 42.

Odstrel srnjadi 72.

Odstrel divjih prašičev 32 (23 ozimcev, 8 lanščakov, 1 merjasec).

Poraba krmil: 15 ton koruze v zrnju, 40 ton sladkorne pese, 40 ton jabolčnih tropin, 5 ton kostanja in želoda, 5 ton domačega kostanja, 5 ton krmnega ohrovt, 5 ton sena in 2,5 tone mrhovine.

GL Žitna gora

Odstrel jelenjadi 62.

Odstrel srnjadi 51.

Odstrel divjih prašičev 29 (12 ozimcev, 13 lanščakov, 2 svinji, 2 merjasca).

Odstrel medvedov 1.

Poraba krmil: 14,5 tone koruze v zrnju, 39 ton sladkorne pese, 10

ton jabolčnih tropin, 3,5 tone domačega kostanja, 2,7 tone mrhovine.

V obeh loviščih LZS so redno zaposleni 4 lovski čuvaji in delavka, ki opravlja naloge sobarice in pri pripravljanju sadik. V obeh loviščih LZS so realizirali nekaj več kot 5 milijonov din skupnega prihodka (2,8 milijona lovski turizem, 1,7 milijona uplenjena divjad). Za osebne dohodke zaposlenih in materialne stroške je bilo porabljenih 1,5 milijona din, za izvajanje ukrepov za preprečevanje škod 725 000 din, za krmljenje in biotehnična dela pa 1,5 milijona din. Proračunski presežek v višini nekaj manj kot 550 000 din je bil prenesen kot prihodek v letošnje leto. V letu 1982 so inozemski gostje v loviščih LZS odstrelili 1 medveda, 12 jelenov, 9 srnjakov in 5 divjih prašičev.

Razmišljanje ob lastnih opazovanjih in izkušnjah pri gojitvi divjih prašičev

dr. Jurij Pesjak, LD Boštanj

PREHRANA

V jesenskem času divji prašiči najraje uživajo kostanj, ki ga imajo raje kot karkoli drugega. Tekne pa jim tudi sadje, zlasti jabolka. Zanimivo je, da od napol gnilega sadja — jabolk — pojedjo najprej gnilo polovico in šele nato zdrav del sadeža.

Tudi koruza jim gre zelo v slast, še posebej mlečna. Nekoč smo na krmišče poleg njive z mlečno koruzo natresli dovolj zrele koruze v zrnju (to krmišče je bilo stalno oskrbovano), vendar se prašiči zrele koruze niso dotaknili, dokler so imeli na voljo mlečno.

Nekoč sem opazoval merjasca, ki je prihajal na njivo z mlečno koruzo. Približeval se je zelo previdno, izpulil steblo koruze, ga naglo odvlekel v varno razdaljo 50 do 70 m in ga v taki oddaljenosti slastno grizel. Takoj zatem je prišel na njivo po novo steblo; to je napravil večkrat. Ko sem pregledoval okolično krmišča, sem opazil, da je merjasec pojedel komaj polovico ali še manj od vsakega storža.

Včasih smo polagali koruzo na krmišče v storžih. Zanimivo je bilo opazovati mater svinjo, kako je znala previdno ružiti koruzna zrna s storža. Zlomila ni nobenega storža, čeprav smo tekom časa nasuli na krmišče več 10 vreč koruznih storžev. Svinja je pri hranjenju s koruznimi storži skrbno pobirala vsa zrna, le, če so bili pri njej mladiči, jim je pustila nekaj zrn.

Če je imela na voljo hkrati koruzo in jabolka, se je obojega lotevala izmenoma, vendar je vedno začela s koruzo, nato pa je, kot kaže, postala žejna in je nadaljevala s sadjem ter se kasneje spet vrnila h koruzi.

Nekoč smo zaradi pomanjkanja natresli na krmišče koruzo slabše kvalitete, ki je bila nepravilno sušena in zato nekoliko plesniva in neprijetnega vonja. Te koruze se prašiči niso dotaknili. Za poskus sem zmešal nekaj zrn koruze slab-

še kakovosti z dobro koruzo, vendar sem opazil, da so prašiči pojedli samo dobra zrna, plesniva pa so ostajala.

Topinambur so prašiči izkopali takoj potem, ko smo ga posadili. Kaže, da ga imajo zelo radi, zato je treba njivo dobro ograditi. Prašiči so ga sposobni izkopati tako natančno, da za naslednje leto ne ostane niti za seme. Če njive nismo ogradili, so poleti izkopali in pojedli praktično ves topinambur, saj ga je na njivi, veliki 10 a, ostalo le kakih 50 stebel, visokih približno 60 cm. V naslednjih dneh pa so izkopali še te slabše gomolje in pustili eno samo steblo. To steblo je nato ostalo več mesecev. Steblo sadike jim je verjetno kažipot, da laže najdejo krompir. V zimskem času ob zelo nizkih temperaturah pa jim zmrzal popolnoma prepreči, da bi izrili gomolje.

Menim, da so prašiči sposobni popolnoma uničiti njivo topinamburja, zato ga moramo naslednje leto znova posaditi, če hočemo, da bo kaj

pridelka. Tam, kjer prašičev ni, pa vsi vemo, da je topinambur rastlina, ki se je ne moremo znebiti. Zato v naši lovski družini obnavljamo krmne njive, ker bi sicer topinambur izginil. Gomolje dobivamo od kmetovalcev; za kg topinamburja plačamo toliko, kolikor je takrat cena koruze. Vsako leto zasadimo s topinamburjem dve njivi. Če ga pognojimo s hlevskim gnojem, je pridelok 2 do 3-krat večji.

Ko sem nekoč v bližino krmišča posadil pet sadik divjega kostanja (vemo, da prašiči teh plodov razen v veliki stiski ne uživajo), so že v prvi noči izruvali vseh pet sadik. Naslednji dan sem sadike znova posadil in jih zavaroval z aluminiasto folijo (ki je sicer dobro odvracalo zaradi kovinskega zvoka), a so prašiči kljub temu sadike znova izkopali, in to ponavljali toliko časa, da so sadike popolnoma propadle.

Meso v prehrani divjih prašičev

V letu 1981 smo imeli doma merjaščka in ga hranili tri mesece. Opazil sem, kako rad ima polže; zanj so bili prava poslastica. Polže je grizel s hišico vred in pri tem tako hrustal kot človek, ki grize čvrsto jabolko. Ko je bil star dva meseca, je naš merjašček pojedel na dan tudi do 20 polžev. Z istim užitkom se je spraval tudi na deževnike.

Če so prišli prašiči do mrhovišča za lisice, so pojedli vse meso, kosti pa oglodali kot pes. Nekoč sem poleti na različnih mestih zakopal pet kokoši za lisice in jih dobro pokril z zemljo. Že v prvi noči so prašiči izkopali štiri od petih jam in kokoši pojedli. Še perja je ostalo bolj malo.

Zakaj divji prašiči rijejo po zemlji

Naš mali Čunko je z velikim veseljem ril po zemlji, čeprav smo mu dajali v hrano dovolj beljakovin. Rad je ril po travi, še raje pa po

Od napol gnilega sadja pojedjo najprej gnilo polovico Foto J. Pesjak

Verjetno divji prašiči rijejo nagonsko

Foto J. Pesjak

rahlji pognojene zemlji, četudi ni našel ničesar. Prav zabavalo nas je, ko smo gledali, kako je »ril« celo po itisonu v stanovanju in kazal nejevoljo, ker itisona ni mogel privdigniti kot travnate ruše. Verjetno rije divji prašič nagonsko, kot na primer plava mlada račka že prvi dan, ko se izleže.

Divji prašič je izreden sladkosnec. Ko smo našemu Čunku dali prvi sladkorček, ga je s slastjo zgrizel in še dolgo potem cmokal in se obližoval kot otrok. Takoj potem je z glasnim kruljenjem in tekanjem za člani družine po stanovanju pokazal, da si sladkarij še želi. Nekoč je v kuhinji odkril skodelico s pudgom. Rilček je vtaknil v skodelico in jo rinil po kuhinji gor in dol toliko časa, dokler ni bila prazna. Tudi kekse je rad pohrustal. Sicer pa smo ga hranili s polento in mlekom ali močnikom, kar mu je zelo teknilo. Ko smo se mu približevali s hrano, je bil od nestrpnosti ves divji, krulil je in pridvigoval pokrov svojega prebivališča s tako močjo, da je dvignil tudi težo približno 15 kg.

Kruha se divji prašiči na krmišču niso nikoli dotaknili, tudi če je zmanjkalo koruze, ne. Radi pa so jedli oves; verjetno jih oves manj moti, ker nima res kot pšenica. Oves ali pšenico jedo tako, da vlečejo klas skozi rilec in na drugi strani izpuščajo samo še pleve.

Kadar smo divje prašiče na krmišču hranili s sadjem, so se najraje lotili jabolka. Jedli so jih tako, da so jabolko prijeli z rilcem in ga stisnili, da se je razletelo. Kot sem že omenil, so najprej pojedli gnile dele, nato pa še preostali del jabolka. Opazovali smo, kako zlasti mladiči radi odnašajo koruzne storže ali jabolka nekaj metrov stran od krmišča in jih nato »na varnem« v miru porabijo.

Nekoč smo na krmišču opazovali dvoboj starejše svinje s šestimi mladiči in nekoliko mlajše in manjše svinje z dvema mladičema. Kaže, da si je večja in starejša svinja lastila prostor krmišča in mlajši ni dovolila dostopa. Ko se je nekoč mlajša le opogumila in prišla na krmišče jest, jo je večja z rilcem in čekani vpričo nas tako obdelala, da je zbežala nekoliko stran. Malo kasneje smo videli, da so mladiči odnašali koruzne storže s krmišča svoji materi, tj. mlajši svinji, ki se ni več upala približati krmišču in se je zadrževala kakih 50 m stran v goščavi.

Na krmišče smo nekoč za poskušnjo natresli precej domačega krompirja. Kasneje smo videli, da se ga prašiči sploh niso dotaknili, medtem ko so koruzo in jabolka pojedli. To dokazuje, da divji prašiči delajo škodo na krompiriških zaradi ritja, ne pa zato, ker bi krompir jedli.

Opazil sem tudi, da so solnice divjim prašičem priljubljeno mesto, kjer rijejo, saj so nam v dveh letih praktično uničili solnico blizu krmišča. Deblo obrusijo s čekani, vso okolico solnice pa zrijejo; po sledeh je videti, da je solnica vse leto dobro obiskana.

ČUTILA

Divji prašiči imajo odličen voh, vsekakor bistveno boljšega kot lovski psi. Opazovali smo merjaščka, ki je bil približno tri mesece v domači reji, kako je v gozdu, ne da bi človeka videl, sledil človeškim stopinjam — stopinjam svojega hranitelja, čigar vonj je zagotovo poznal.

Ko sem hodil na krmišče trosit koruzo, sem bil vedno obut v iste gumijaste škornje. Prašiči so se po vsej verjetnosti na ta vonj navadili in jih ni na krmišču prav nič motil ter so mirno jedli koruzo. Drugače pa je bilo, ko sem na primer v isti noči nadaljeval pot v snegu od krmišča še kakih 800 m dalje ter nato zavil na desno in zlezal na prežo (kjer sem čakal lisico). Takrat sem opazoval, kako so divji prašiči (dva merjasca in svinja), ki so prej nemočno jedli koruzo na krmišču, ko so se vračali, prešli mojo sled na gozdni poti in odskočili, zacvilili in se šele nato po-

Mali Čunko je imel zelo rad sladkarije
Foto J. Pesjak

novno previdno približali moji sledi, skočili čeznjo in potem počasi nadaljevali pot. Iz tega bi človek sklepal, da jih vonj po človeku na krmišču, ki je pomenil koruzo, oz. hrano, ni motil. Torej je to pogojni refleks — duh po človeku jim pomeni koruzo. Vendar pa je ta duh oz. refleks vezan samo na krmišče in nikakor ne velja, če se pojavi na njihovih poteh in stečinah.

Divji prašič ima tudi izredno izostren sluh; to lahko vidimo na lovskih pogonih. Tudi pri našem merjaščku, ki je bil ponoči zaprt v garaži (ta je bila v kleti), smo opazili, da izredno dobro sliši, saj je začel divje kruliti, če sem samo rahlo odprl vrata spalnice dve nadstropji višje. Zagotovo me ni mogel zavohati, prepričan pa sem, da me je slišal.

DOJENJE

Nekajkrat smo opazovali divjo svinjo, kako je dojila mladiče. Dvakrat je to napravila kar na krmišču vpričo nas in je ni prav nič motilo, da smo mirno stali tam in jo opazovali. Opazili smo, da je pred dojenjem mladiče »klicala« s posebnim nizkim kruljenjem, mladiči pa so se ji cvileč odzivali in postali nemirni. Svinja se je ne preveč elegantno prevahala na bok, obmirovala in »brundala«, kot da jih vabi. Mladiči so poskakali na njen trebuh, hlastno zgrabili za seske in začeli slastno piti. Pri vsem tem niso bili prav nič nežni. Svinja je bila med dojenjem videti strpna do nas, sicer pa nas je bila navajena, saj smo bili stalno navzoči na krmišču. Mi pa se seveda med dojenjem nismo niti ganili in smo prizor nemo opazovali. Nekoč pa se je spravila dojit nekoliko bolj v goščavo, kakih 50 m od krmišča. Vzel sem fotoaparat in se doječi svinji približal na nekaj korakov. Svinja je mirno dojila, moja bližina je očitno ni motila. Ko pa sem aparat (Praktika) sprožil in je ta glasno škrljocnil, se je svinja vznemirila, planila pokonci, stresla pri tem mladiče s sebe, se zagnala proti meni in dvignila ščetine na hrbtu. Ritenški sem se ji umaknil kakih 20 m nazaj na krmišče in jo glasno ogovarjal, naj se ne boji. Kar hitro se je spet pomirila, ščetine na hrbtu so se ji polegla in začela je prijazno mahati z repom, kar je pome-

Še posebno gre divjim prašičem v slast mlečna koruza

Foto J. Pesjak

nilo, da ni več agresivno razpoložena. Vrnila se je na krmišče in začela jesti, kot da se ni nič zgodilo.

Opazil sem, da doji svinja precej pogosto, vendar je dojenje zelo kratko in traja največ tri minute. »Naša« svinja je v času dojenja kljub dobri prehrani precej shujšala, njene ščetine so izgubile lesk, dojke pa so bile od obilice mleka tako velike, da jih je bilo moč videti tudi od daleč. Nikoli nismo imeli priložnosti videti, da bi se svinja s svojimi mladiči med dojenjem poigrala ali kakorkoli pokazala nežnost. Morda je bilo tisto brundanje nadomestilo zanjo.

ŠE NEKATERE DRUGE ZNAČILNOSTI DIVJIH PRAŠIČEV

Znano je, da se divji prašiči radi drgnejo ob drevje in grmičevje, saj po sledovih in odrgninah na drevesih lahko ugotovimo višino divjih prašičev, smer njihovega gibanja in tudi število.

Tudi naš mali Čunko se je v stanovanju izredno rad čohal. V dnevnih prostorih se je na primer čohal z zadnjo platjo ob noge mize ali stola ali pustil, da smo ga z rokami čohali po trebuščku. Naj pripomnim, da nikakor ni prenesel čohanja po hrbtu ali v bližini hrbtenice. Takrat je poskočil in poskušal udariti s čekanom.

KALUŽANJE

Divji prašiči se zelo radi kalužajo. To smo opazili tudi pri našem merjaščku, ki je, takoj ko je opazil mokra tla, razširil noge kot baletka in zdrsnil na trebuh ter se začel plaziti po mokrih tleh. Pri tem ga ni motilo, ali so bila tla polita z vodo ali s čim drugim, saj smo ga imeli priložnost opazovati, kako se je kalužal v vinu, ki ga je malo pred tem razlil po tleh.

Divji prašiči se značilno vedejo, kadar so na primer jezni ali jih je strah in podobno. Vodeča svinja na primer, ki je prihajala z mladiči na krmišče, je imela navado, da je izstopila sama, se sredi krmišča obrnila na vse štiri strani neba, z dvignjenim rilcem dobro povohala v vsako smer posebej in šele, če ni zavohala nič sumljivega, dala znak mladičem, da so prišli jest. Če se je svinja ustrašila, je dvignila rep in grivo kot strel vod in živčno hodila v polkrogu okrog krmišča. Ko se je umirila, je polegla ščetine, spustila rep in začela z njim prijazno mahati ter se je spet mirno posvetila hrani.

OGLAŠANJE DIVJIH PRAŠIČEV

Oglašanje divjih prašičev je ob različnih priložnostih različno, na primer, kako vabi svinja k dojenju in se ji mladiči oglašajo, kako svinja

opozarja na nevarnost; svinja zakruli s kratkim, odsekanim glasom, merjasec pa zapiha. Naš Čunko se je v ujetništvu že drugi dan začel oglašati s kruljenjem v odgovor, če je zakrutil človek. Tudi kasneje, ko je odrasčal, se je na naše kruljenje odzival, in če nam je zbežal po vrtu, smo ga s kruljenjem priklicali nazaj — priteklo je kot ubogljiv kužek.

Zanimiva je tudi stroga disciplina v odnosu svinja — mladiči. Na določen svinjin glas prašički obmirujejo kot okamneli, spet na drugačen glas pa zbežijo v gozd. Nikakor nismo mogli razumeti, kako da je včasih prišla svinja na krmišče sama, drugič pa z mladiči. Ugotovili smo, da je imela za to posebna povelja: višino glasu, dolžino in moč glasu.

Zgodilo se je, da sem jo 1. maja tistega leta poklical s krmišča ob malce nenavadni uri — ob 11. uri dopoldne. Na moj klic se je oglašila približno 150 m daleč v goščavi z močnim kruljenjem, nato pa je v teku prilomastila na krmišče sama, brez mladičev. Naj pri pomnim, da sem imel takrat s seboj gosta; svinja je prišla sama, kot bi čutila, da je za mladiče bolj varno, če jih ne pokaže.

Že prej sem omenil, da svinja z mladiči ni preveč nežna in jih tudi pri krmljenju včasih z rilcem tako močno sune, da kar odletijo ali celo napravijo kozolec. Kljub tej navidezni grobosti pa je za mladiče vedno puščala za seboj koruzna zrna.

Prihod prašičev na krmišče je bil včasih glasen, kot bi topotali konji, drugič pritajen in previden. Včasih so prišli na krmišče prvi mladiči in lanščaki in šele kasneje svinja. Nikoli nisem opazil, da bi prišel na krmišče večji merjasec. Enkrat samkrat sem ga videl ob dveh ponoči in ob luni, kako je previdno hodil ob robu gozda pri krmišču in pobiral samo najbolj oddaljene storže.

Opazil sem, da je treba divje prašiče redno krmiti (sam sem jih oskrboval s hrano vsak drugi ali tretji dan) in s krmljenjem ne smemo prenehati, sicer prašičev ni več na krmišče. Zdi se, kot da so hitro užaljeni, če nekajkrat najdejo krmišče prazno.

KAKO OBVAROVATI POLJŠČINE PRED DIVJIMI PRAŠIČI

Ugotovil sem naslednje:

— Zdi se, da je vsa do zdaj uporabljena zaščita praktično brez uspeha.

— Električni pastir je edino dokaj dobro varovalno sredstvo, seveda, če ga vsak dan vestno pregledamo, kajti ob raztrganih žicah prašiči zlahka pridejo na njivo!

— Različne smrdeče snovi niso pred divjimi prašiči nobeno varstvo.

✓ Postopek za poravnavo škode od divjadi

F. C.

V članku »Povračilo škode od divjadi«, ki je izšel v reviji »Sodobno kmetijstvo«, št. 5/83, pisec F. Četerin med drugim tudi zelo nazorno piše v posebnem delu tega sestavka o postopku za plačilo škode od divjadi po sedanjih predpisih.

Ker je zelo važno, da ta postopek poznajo tudi lovci in lovske organizacije, zlasti pa komisije pri lov. družinah za ocenjevanje škode od divjadi, povzemamo bistveno.

Uredništvo

Postopek za plačilo škode od divjadi, po 72., 73. in 75. členu Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, lahko razdelimo na tri stopnje: 1. *poskus sporazumne poravnave škode med oškodovancem in lovsko organizacijo*; 2. *posredovanje občine in 3. sodna pot*.

Prva stopnja je v tem, da skleneta oziroma poskusita skleniti lovska organizacija in na drugi strani oškodovanec (lastnik zemljišča ali kmetijska organizacija) pismeni sporazum o višini škode in plačilu odškodnine. Ta poravnavni poskus je obvezen.

Zakon tudi določa, da mora lovska organizacija na krajevno običajen način objaviti imena in naslove oseb, ki so pooblaščen sprejemati zahteve za plačilo škode od div-

— Na žice obešeni aluminijevi trakovi, ki dajejo ob vetru kovinski zvok, so vsaj za nekaj časa odvrčali odrasle divje prašiče, mladičev pa to ni motilo.

— Zanimiv je primer, ko je kmečka ženica zato, da bi s svoje njive odvrnila divje prašiče, odnesla na njivo pšenice star transistor in ga zvečer sredi njive prižgala, da je bilo daleč naokoli slišati glasbo. Naslednjega dne je videla, da prašiči na njeni njivi niso napravili škode, medtem ko je bila pšenica drugod precej uničena. Mislim, da bi bilo vredno poskusiti zavarovati njive na enak način, vsaj tiste v bližini hiš.

Krmljenje divjih prašičev, opazovanje, fotografiranje, filmanje in nato predvajanje teh filmov članom v naši lovski družini je pripomoglo, da je odnos naših lovcev do divjih prašičev bistveno drugačen, kot je bil včasih.

jadi (6. odstavek 71. člena zakona). Če v 15 dneh od dneva, ko je oškodovanec vložil zahtevo, ne pride do pismenega sporazuma, se začne druga stopnja postopka, ko mora oškodovanec prijaviti povzročeno škodo občinskemu upravnemu organu, ki je pristojen za lovstvo.

V pošteev pride tista občina, kjer je lovska družina vpisana v register oziroma kjer ima sedež organizacija združenega dela, katere dejavnost je lovstvo.

V prijavi mora biti navedena višina odškodnine, ki jo zahteva oškodovanec.

Zelo pomemben je rok, v katerem mora biti prijava vložena. Zakon določa, da mora oškodovanec prijaviti škodo v 30 dneh od dneva, ko je zvedel za škodo, vendar naj-

kasneje v 6 mesecih od dneva, ko je škoda nastala.

Omenili smo že, da pride do druge stopnje postopka, če ni prišlo do sporazuma med lovsko družino oz. zavodom za gojitev divjadi in oškodovancem v 15 dneh od dneva, ko je oškodovanec vložil svojo zahtevo.

Če lovska organizacija ne bi odgovorila, oškodovanec pa je od organizacije (LD ali ZGD) zahteval odškodnino takoj, ko je za škodo zvedel, mora prijaviti škodo občinskemu organu najkasneje v 15 dneh, odkar je zahteval odškodnino od lovske družine oz. gojitvenega lovišča.

Vsi ti roki so strogi. Imenujemo jih prekluzivni, kar pomeni, da oškodovanec svojega zahtevka ne more uveljaviti, če je rok zamudil. Datum pismene zahteve je treba dokazati s potrdilom pošte o odpošiljavi priporočenega pisma oziroma s potrdilom o datumu neposredne izročitve zahtevka.

Rok 6 mesecev od dneva, ko je škoda nastala, je absolutni zastatalni rok. Če bi oškodovanec zvedel za škodo kasneje, odškodnine ne more več uveljavljati.

Za lovstvo pristojni občinski upravni organ mora najkasneje v 15 dneh po prejemu prijave imenovati posebno komisijo, ki naj ugotovi višino škode. Zakon podrobno določa, kaj vse je naloga komisije. Ugotoviti mora, kako je bila škoda povzročena, obseg škode, znake, iz katerih je mogoče sklepati, da je škodo povzročila divjad in tudi kakšna divjad, nadalje, ali in kako je lastnik oziroma uporabnik zemljišča poskrbel za zavarovanje pred škodo, in tudi, če je lovska organizacija s svoje strani izvedla ukrepe, ki jih je bila po zakonu dolžna. Končno komisija predlaga, da lovska organizacija poravna škodo.

Ukrepi, ki bi jih bila dolžna izvesti lovska organizacija za preprečitev škode, so navedeni v 69. členu Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi (Ur. list SRS, št. 25/76, in posebna priloga glasila Lovec, št. 8 — november 1976). Zdi se, da je v omenjenem členu najpomembnejši drugi odstavek, ki pravi: Lastnik oz. uporabnik kmetijskega zemljišča je dolžan uporabljati ustrezna zaščitna sredstva (kemična, akustična, strašila, električnega pastir-

V prsku

Foto Janez Papež, Diana

ja ipd.), ki mu jih preskrbi in kupi lovska organizacija, in izvajati druge predpisane ukrepe za preprečevanje škode od divjadi.

Predsednik občinske komisije mora biti predstavnik občinskega upravnega organa, člana komisije pa sta kmetijski izvedenec, če gre za škodo na kmetijskih kulturah, oziroma izvedenec za druge škode, in lovski izvedenec. Čas in kraj ogleda mora komisija sporočiti oškodovancu in lovski organizaciji. S tem jima omogoči, da sta navzoča, ko komisija ugotavlja škodo.

Zakon komisiji določa tudi rok. Ta mora svoje delo opraviti takoj, najpozneje pa v 15 dneh od njenega imenovanja. Če gre za škodo na kulturah, ki jih je treba takoj pospraviti, mora komisija še posebej poskrbeti, da opravi svoje delo čimprej, to je v času, ko je še možno škodo ugotoviti.

Če lovska organizacija poravna škodo, kakor jo je ugotovila občinska komisija, je seveda postopek pri kraju. Če pa škoda niti sedaj ni poravnana, nastopi tretja stopnja postopka.

Omenjeni zakon določa v 75. členu, da rešuje spore glede odškodnine za škodo od divjadi redno tj. temeljno sodišče. Tožbo za poravnavo škode od divjadi mora oškodovanec vložiti najkasneje v šestih mesecih od dneva, ko je bila škoda prijavljena pristojnemu občinskemu upravnemu organu. Zakon tudi določa, da sodišče zavrne tožbo tudi takrat, ko oškodovanec ni vložil prijave pri pristojnem občinskem organu.

Oškodovanec torej ne more s tožbo pred sodiščem zahtevati odškodnine, če se ni prej poskušal z lovsko organizacijo sporazumeti, in ako ni škode, če do plačila odškodnine ni prišlo, prijavil občini.

Nekaj besed o biologiji jazbeca

Boris Leskovic

Sistematsko spada jazbec — *Meles meles* (Linnaeus, 1758) v razred zveri (*Carnivora*), v družino kun (*Mustelidae*) in v rod jazbecev — *Meles* Brisson, 1762.

Rod jazbecev je prišel na evropsko celino iz Azije, kjer se je prvič pojavil v spodnjepliocenski dobi. Evropo so predstavniki tega rodu dosegli šele v zgornjem pliocenu. Na slovenskih tleh poznamo najstarejše ostanke živali tega rodu iz pleistocenske dobe. Kostni in zobe jazbeca (*Meles meles* L.) so paleontologi odkrili v številnih jamah na slovenskem (Rakovec, 1956).

Jazbec je največji predstavnik družine kun. Njegovo telo je čokato, močno in zajetno. Telesna teža pri odraslih živalih niha med 6,7 do 15,0 (20) kg. Glava je rahlo sploščena, oči so majhne, uhlji kratki in zaokroženi. Vrat je kratak in debel. Noge so kratke in močne. Žival hodi po podplatih (plantigrad). Na prstih so močni kremplji (2 cm dolgi na sprednjih šapah in 1 cm na zadnjih), ki so na koncu topi. Rep je kratak (13 do 18,5 cm), odvisno pač od velikosti živali. Kožuh je iz dolgih, debelih, resastih dlak (nadlanka), medtem ko je podlanka (najbolj razvita je pozimi) mehka in gosta. Zgornji del telesa je srebno sive barve, spodnji deli nog pa so črni. Gobec in robovi uhljev so beli. Značilni za jazbeca sta široki, temni progji, ki potekata prek oči in uhljev.

Lobanja je masivna, z dobro izraženim puščičastim in zatilničnim grebenom. Spodnja čeljustnica je izredno dobro povezana z lobanjo, tako da jo je zelo težko ločiti od lobanje (valjčasti sklep). Vsi lobanjski šivi se zelo hitro zabrišejo (pokostenijo). Število zob pri jazbecu je 38. Opaža pa se pojav redukcije predkočnikov, tako da niso redki primeri, pri katerih bomo ugotovili le

34 zob. Zobna formula:
$$\frac{3 \ 1 \ 4(3) \ 1}{3 \ 1 \ 4(3) \ 1}$$

Zobje so prilagojeni za trganje, grabljenje in drobljenje. Sekalci so precej veliki, derači (podočniki) pa kratki in debeli. Prvi predkočniki so majhni in zelo radi izpadejo. Ličniki oz. lomilci so slabo razviti (zadnji predkočniki), kočniki pa imajo ploščate in nizke krone. Značilna oblika jazbečevih zob je v tes-

ni odvisnosti od vsejeda načina prehranjevanja (omnivor).

Značilen biotop jazbeca so gozdovi in gozdiči, ki se odpirajo na travnike in poljedelski svet. Jazbine si izkoplje v pobočje, do 10 metrov globoko. Jazbina ima nekaj vhodov s premerom od 30 do 50 cm. Kotel, premera 1,5 m, je razširjeni del jazbine, ki si ga jazbec mehko postelje s suho travo, listjem in mahom. Iz rova prihaja v mraku, vanj pa se po nočnem pohodu vrača ob jutranjem svitu. Zelo rad se podnevi sonči pred jazbino. Stanišče jazbeca je dokaj majhno; navadno živi ena žival na 1,2 do 2 km². Naravni sovražniki jazbeca so predvsem volk, ris in pes.

Od čutil ima dobro razvit voh in sluh, slabo razvit pa vid. Na splošno jazbec ni tako zelo nedružabna — samotarska žival, kakor navadno mislimo. Včasih mirno trpi v delu svoje jazbine tudi vsiljivo in nečisto lisico, v glavnem pa se je izogiba, če se le da. Večji del zime predremuje, ne pa prespi.

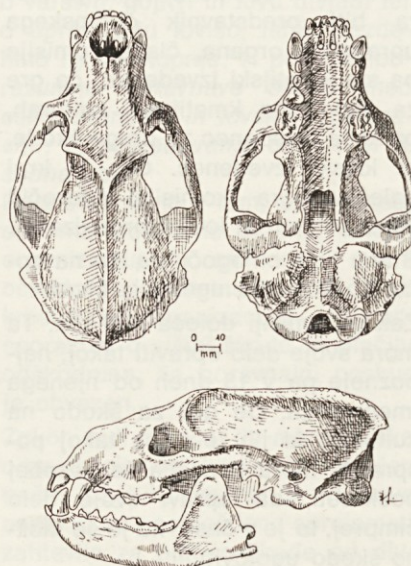
Prehrana jazbeca je pestra. Veliko pospravi žuželk, ličink in bub. Najraje izkopava osja gnezda. Prav tako se hrani z manjšimi sesalci (posebno z

mišmi in voluharicami), ptičjimi jajci (vrste, ki gnezdijo na tleh) in ptičjimi mladiči, žabami, ribami, polži in deževniki. Delež rastlinske hrane je precejšen. Uživa najrazličnejše koreninice, gomolje, poljščine, jagodičje, gozdne sadeže in gobe.

Parjenje zajema čas od junija do avgusta. Zarodki se pri jazbici zelo počasi razvijajo do januarja, zelo hiter razvoj pa je v februarju in marcu. Prav zaradi počasnega razvoja zarodkov v zimskih mesecih se brejost zelo podaljša in traja skupno 7 do 8 mesecev. Mladiči, navadno 3—5 (2—6), se skotijo marca ali aprila. Ob rojstvu tehtajo okoli 75 g. Pokriti so z belim in mehkim kožuškom. Sprva imajo zaprte oči in sluhovode. V starosti 9—11 dni se

Lobanja jazbeca je masivna, z dobro izraženim puščičastim in zatilničnim grebenom

jim najprej odprejo sluhovodi, spregledajo pa šele po 28—35 dneh. Pri jazbici ostanejo 16 tednov. Mati jih dolgo doji, pri 10 tednih pa že uživajo tudi drugo hrano. Velikost odraslega jazbeca dosežejo z 12 meseci. Pariti se prično v 2. življenjskem letu. V naravi lahko jazbec doseže starost 15 let.

V zadnjih letih, ko je gozdna steklina v nekaterih predelih Slovenije rigorozno zmanjšala številčnost lisic, je opaziti, da so prosta in jazbecu ustrezna območja le-ti takoj zasedli. Sam sem to opazil na Ljubljanskem barju v neposredni bližini Ljubljane. Ko je bilo tu lisic še dovolj, je bil jazbec sila redek. V letu 1982 so si jazbeci izkopali celo nove jazbine, zasedli in preuredili pa so si tudi stare, v katerih so prej dolga leta domovale izključno lisice. Zanimiva bi bila poročila tudi iz drugih predelov Slovenije.

Po krvnem sledu ...

(Nadaljevanje)

Janez Pernat

Še na nekaj posebnosti bi rad opozoril. Divjad, zadeta v prednjo nogo, gre raje po hribu navzgor kot pa navzdol (ker s tem prenese vso težo telesa na zadnji, zdravi nogi, in narobe, če je zadeta v zadnjo nogo). Če jo zasleduje pes in je v stiski, gre seveda tudi po hribu navzdol. Če prečka strmino povprek, ima navadno zdravo nogo ob hribu. S tem prenese vso težo na zdravo nogo, da lahko obstreljeno varuje. Take stvari je dobro vedeti, da tako lovec, ki zapira pred nami, ve, po kateri strani hriba lahko pričakuje ranjeno divjad.

Divjad, ki ima nogo prestreljeno tako, da ji opleta, gre zelo nerada v goščavo in tudi nerada leže. Če pride do gonje, goščavo takoj zapusti in steče na plano. Vsaka divjad, ki je ranjena, se skuša nagonsko otresti zasledovalca tako, da dela kljuke in povratne sledove, kroži, ali pa prečka vodo (potok ali reko), če je v bližini. Povraten sled je lahko dolg tudi več sto metrov. Ko žival povraten sled zapušča, ga zapusti z vetrom, posebno, če se potem odpravi na ležišče. Z vetrom nas pravočasno dobi v nos in se lahko umakne ali pa pripravi, da nas z napadom preseneti. Ranjeni divji prašič vedno napade, ne glede na to, koliko je star in kako močan je, če je le še toliko pri močeh, da se giblje; napadel nas bo tako ozimec kot merjasec ali stara svinja. Pač pa divji prašič zelo redko napade, če je zadet v rilec. Tudi pred psom se tako ranjeni prašič ne ustavi rad. Na splošno se starejša in močnejša divjad, tudi če je laže ranjena, prej ustavi pred psom kot mlajša in slabotnejša. Če najdemo na sledu ranjenega divjega prašiča (če ni s tropom) večkrat sveže preobrnjeno zemljo, je to znak, da je močno obstreljen (ranjen). Če pa preobrnjeni zemlji sledi še povraten sled ali vsaj močna kljuka z vetrom, lahko z gotovostjo pričakujemo, da bomo kmalu pri kotlu, v katerem se zadržuje ranjeni divji prašič. Naj opišem še primer ali dva in povem nekaj o znakih, najdenih na nastrelu in po sledu ranjene divjadi, kot so odstreljena dlaka — strižina, kri, koščki pljuč, kosti, kostni mozeg in vsebina vampa.

Odstreljena dlaka — strižina, kot jo imenujemo, je pri iskanju ranjene divjadi za vodnika eden najvažnejših znakov. Že, če najdemo na nastrelu eno samo dlako, lahko sklepamo, da je divjad zadeta, četudi ni krvi. Zelo večši vodniki lahko po barvi, obliki in velikosti dlake precej natančno določijo, kam je krogla zadela. Seveda moramo znati ločiti odstreljeno dlako — strižino, ki je vedno brez korenine, od naravno odpadle dlake, ki ima na koncu bolj slabotnega stebela še kak milimeter dolgo korenino. Odstreljena dlaka je ponavadi tudi razcepljena — zdrobljena ali pa jo krogla celo zmelje. Teoretično naj bi bila na nastrelu dlaka pri vsakem zadetku, ne glede na to, ali je krogla telo prebila ali ne. Seveda je količina dlake na nastrelu odvisna od letnega časa, od tega, kam je krogla zadela, kako je žival stala in s kakšno kroglo smo streljali. Gosta in dolga zimska dlaka da dosti več strižine in je v snegu tudi bolj vidna kot pa kratka letna dlaka. Tudi pri oplaznih streljih je veliko strižine. So pa primeri — in niti ne preveč redki — ko na nastrelu ne najdemo niti dlake niti krvi, vendar je divjad zadeta, in to lahko celo smrtno. Zato niti kot strelci, še manj pa kot vodniki, nikoli ne smemo prehitro sklepati, da gre za zgrešen

strel. Po vsakem strelu na veliko divjad je treba opraviti kontrolno iskanje z za to šolanim psom — krvosledcem!

* * *

Opisal bom še en primer iskanja srnjadi, pri katerem pa ne gre zgolj za srnjad. To se nam lahko pripeti pri vsaki divjadi, na katero smo streljali, zato bo dogodek še bolj poučen.

Bilo je proti koncu septembra, meseca, v katerem sem imel, kot sem že omenil, največ zapletenih primerov. Lovec Jože je jutraj na Visokem s preže streljal na srnjaka. Po strelu je srnjak, kot je videl, normalno stekel v gozd. Tudi na nastrelu, ki je bil na njivi, in to na popolnoma povaljani ovseni slami, ni našel ničesar. Da bi bil zatrdno prepričan, da je zares zgrešil, je vseeno prišel pome, da bi nastrel pregledala s psom. Tako je tudi prav! Tega pravila bi se morali držati vsi lovci na parkljasto divjad, pa bi imeli vodniki dovolj primerov za šolanje svojih psov in lovci veliko manj slabe vesti, po gozdovih pa bi žalostno končalo manj obstreljene divjadi.

Okrog desetih smo prišli na Visoko. Da bi laže in bolj natančno določili mesto nastrela, sem poslal Jožeta na prežo, da bi me z nje usmerjal. Če-

Srnjak s prestreljeno zadnjo levo nogo (nad skočnim sklepom) je skušal svoj sled zabrisati tako, da je preplaval rečico Bistro

Foto J. Pernat

Tudi pri tem jelenu je bilo treba poiskati pomoč krvosledcev Foto J. Pernat

prav je bila ovsena slama od sonca in dežja že skoraj bela in poravnana z zemljo, nisem na nastrelu našel ničesar, čeprav sem uporabil tudi belo krpo in lupo. Zato sem pripel Capija na sledni jermen, da bi še on poskusil.

Pes je dvakrat zaokrožil s celim jermenom okrog nastrela, povohal je vsak šop slame posebej in se nato mirno napotil v smeri proti gozdu, kakor je tudi Jože videl, da je srnjak odskočil. Do gozda je bilo dobrih 25 m, pred njim pa je bil usek in pod njim pot. Ko sva prišla s Capijem do poti, še vedno ni bilo nobenih znakov, da bi bil srnjak zadet, zato sem rekel spremljevalcem, naj raje počakajo na poti, medtem ko greva midva s Capijem pogledat še nekoliko naprej. Komaj pa sva napravila nekaj korakov po gozdu, se je Capi ustavil, zato sem poprijel jermen in pogledal, kaj je našel. Zagledal sem kri in košček kosti s prednje noge. »Srnjak je zadet v nogo!« sem povedal čakajočim na poti.

Jože in njegov oče sta naglo pritekla, da bi si še sama ogledala najdbo. »Le kako,« je dvomil Jože, »trdno sem prepričan, da sem zgrešil, srnjak pa tudi ni nič nakazal!«

In vendar je mogoče! Krogla, izstreljena v desno stran živali s 120 m oddaljene visoke preže, je tik ob prsnici levo nogo le oplazila pod zapestnim sklepom. Od oplaznega udarca krogle ob nogo je nožna kost samo počila in se ni zdrobila. Šele, ko je srnjak skočil čez usek na pot, se je od teže in udarca zdrobila. Pri tem mu je ostra

kost prebila žilo in kožo, zato je začel krvaveti, skozi raztrganino na koži pa je izgubil tudi košček kosti. Šele od tod naprej je bila po sledu kri. Uro in tričetrt sva z Jožetom hodila za Capijem, ki je srnjaka neumorno sledil po strminah in grebenih sem in tja. Da bi se ga srnjak otresel, je napravil tudi povratni sled in šele zatem legel na greben, poraščen s praprotnjo. Psa sta ga oba hkrati nakazala in srnjak je takoj odskočil, zato sem oba spustil. Po dobrih 500 m gonje po grebenu v dolino sta ga v jarku ustavila in potegnili na tla. Kar precej dela sta imela, preden sta ga umirila. Ko je Jože ves zasopel in rdeč kot rak prišel do srnjaka, še vedno ni mogel verjeti, da mu je Diana naklonila to trofejo.

S tem primerom sem hotel opozoriti ne samo na to, da dostikrat prenaplgjeno mislimo, da je strel žival zgrešil, ampak tudi na to, da pri oplaznem strelu obstaja možnost, da kost samo počni in se šele pri preskoku kake ovire ali jarka zdrobi. Tako lahko šele po kakem kilometru ali dveh najdemo na sledu koščke kosti in kri in tako spoznamo, da je žival močno zadeta! To se nam lahko primeri pri srnjadi, jelenjadi in pri divjih prašičih — skratka pri vsaki veliki divjadi, na katero smo streljali.

* * *

To, da nisem prenaplgjeno sklepal in obupal, mi je pomagalo tudi pri iskanju, ko me je poklical lovec Milan, ki

je jutraj v Robu streljal s preže na nekaj več kot 100 m oddaljenega jelena. Jelen je po strelu odskočil, ne da bi kakorkoli nakazal zadetek. Tudi na nastrelu in 50 m dolgem sledu do gozda, ki ga je Milan raziskoval celo uro, ni našel nobenih znamenj za to, da je jelena zadel. Na srečo se dober strelec s tem, da je zgrešil, težko sprijazni in ker je tak tudi Milan, me je prosil, naj mu pomagam pogledati, kaj se je v resnici zgodilo.

Ob enih sva se dobila na Robu in kmalu sva bila na nastrelu na poseki ob njivi, posejani z ovsom. Tudi sam na nastrelu pri najboljši volji niti z lupo niti z belo krpo nisem našel ničesar. Tako je bil na vrsti Capi, ki je na nastrelu hitro poprijel sled in potegnil v smer, v katero je videl jelena odskočiti Milan. Do gozda tudi Capi ni pokazal nobene krvi ali kakega drugega znaka, da je jelen zadet. Ko smo prišli v gozd, pa smo se znašli med samimi stečinami divjadi, ki redno prihaja na poseko po hrano, ki jo marljivi lovci te lovske družine radodarno pokladajo. Capi je počasi raziskoval zdaj to stečino zdaj drugo, se premikal v desno pa spet naravnost, se v polkrogu vrnil in zavil po stečini v levo. Z Milanom sva mu sledila v upanju, da stopa po pravem sledu. Ker ni bilo nobenih znakov, da je jelen res zadet, psa nisem mogel nadzorovati. Stečina je vodila po takem terenu, da sem sam pri sebi pomislil — tu lahko hodijo samo gamsi, ne pa ranjen jelen! Skoraj tričetrt ure je trajalo to vijuganje sem in tja, nato pa se je Capi ustavil na skali nad lškim kanjonom. S prvimi nogami je stopil na rob skale in se nagnil naprej. Dvignil je glavo, nihal z njo sem in tja in vohljaj. Kazal je proti prepadu, kot bi hotel reči: »Tam doli leži vaš jelen!« Po znakih na listju pred skalo sem sklepal, da je odskočila večja divjad. Gledal sem listje in Capija, ki je vlekel proti lšci, in vprašal Milana, ali hodijo tod tudi gamsi. Ko je Milan pritrdil, sem bil še bolj prepričan, da je Capi sledil gamse, in če sem hotel priti stvari do dna, sem moral v kanjon. Milan mi je pokazal, kje lahko obideva pečino. Šele ko sva se naposled priplazila pod pečino, sem opazil, da to ni navadna pečina, ampak vsaj 12 m visoka in kakih 25 m dolga navpična stena; niti krošnje dreves niso segle do njenega vrha. Tu še gamsi ne morejo hoditi, kaj šele jelen, sem si mislil, ko sem gledal to gladko sivino. Časa za razmišljanje ni bilo, saj je Capi že vlekel od stene proti lšci in na strmini je bilo videti

pomendrano travo. Na to sem opozoril tudi Milana, ki je še vedno gledal po steni navzgor. Pri tem je opazil v neki krošnji odlomljeno večjo vejo. Torej se je tu v resnici nekaj dogajalo. Po 30 m se je Capi ustavil, dvignil glavo in opozoril, da je divjad v bližini, zato sem ga spodbudil z besedami: »Kje imaš aprot!« Pomaknil se je še za kakih 10 m naprej in znova obstal ter z visokim nosom vlekel vase zrak. Ko sem bolj natančno pogledal proti grmu kakih 12 m pred nama, sem opazil, da iz njega moli rogovje mrtvega dvanajsteraka. Še med tekom proti grmu nisem mogel verjeti, da je to mogoče. Od veselja sem Milanu glasno zaklical: »Našli smo ga!« A tudi Milan prvi hip kar ni verjel. Strmečemu sem mu izročil zeleno vejico in mu zaželel lovski blagor in tudi Capiju zataknil za ovratnico zeleno vejico za uspešno opravljeno delo. Nato sem odtrobil pozdrav lovini. Šele takrat je Milan popolnoma dojel, kako se lahko lovec zmoti, če je prepričan, da je zgrešil, kadar na samem nastrelu in v bližnji okolici ni nobenih znakov, ki bi potrdili, da je zadel. *Vsak izstreljen strel na veliko divjad bi morali v vseh lovskih družinah obvezno preveriti z za to šolanim psom. Ta člen bi moral biti z velikimi črkami zapisan v vsakem poslovniku LD; tako bi bilo dosti manj kadavrov divjadi po loviščih!*

Jelen je bil zadet visoko v »mehko«. Krogla na svoji poti ni zadela ne jeter ne ledvic, nobene večje žile ali kosti; prebila je samo črevesje in obtičala v tolšči. Torej primer brez izstopne rane, vstopna rana pa je bila zelo visoko (ker je lovec streljal z visoke preže, jelen pa je stal niže na strmini) in tako majhna, da jo je bilo komaj opaziti. Dlako je imel še letno, kratko, ki se v travi razgubi, zato je zelo malo verjetno, da bi na nastrelu ali po sledu našel kakršnekoli znake za zadetek. Kaj je jelena gnalo, da si je izbral za beg tako rekoč gamsje stečine? Je zaradi bolečine sam odskočil ali pa se je zaradi slabosti zvalil v brezno? To skrivnost je odnesel s seboj v večna lovišča.

Še en tak primer bi vam rad opisal in upam, da se mi bo z njim le posrečilo prepričati še kakega lovca, kako nujno je treba vse strele na veliko divjad preveriti s šolanim psom krvosledcem! Že tretje leto hodi lovec Andrej v Suho krajino v upanju, da mu bo Diana naklonila medveda. Naposled je le dočkal dan, ko mu je lovec Jule spo-

ročil, da mu medved pridno pobira koruzo na krmišču, in če ne bo kmalu prišel, mu bo zmanjkalo koruze.

Tako sta se 6. oktobra proti večeru Andrej in Jule odpravila na prežo, da pogledata, ali bo tudi tokrat medved prišel na večerjo. Komaj so se kazalci približali osmi uri, je z desne strani prihlačal medved in začel luščiti koruzne storže. Jule ga je ocenil in namignil Andreju, da je »ta pravi«, vendar naj le še malo počaka, da se bo medved bolje postavil. Andrej pa je na ta trenutek predolgo čakal, zato je hitro pomeril in ustrelil. Medved je odskočil in naglo odhlačal v noč, ne da bi kaj »rekel« ali nakazal zadetek. Čez čas sta Jule in Andrej zlezla z zaprte preže, da bi si ogledala nastrel; morda pa je medved le zadet, čeprav ni pokazal nobenega znaka za to. Na nastrelu ni bilo ne krvi ne dlake ne kosti — skratka ničesar, kar bi potrjevalo, da je Andrej zadel. Ker je bila noč, sama nista mogla pogledati, ali morebiti le kje ne leži, saj bi bilo to prenevarno, zato se je Jule odpravil po svojega terierja. Ko je psa pripeljal, sta ga dala na sled in spustila. Pes je izginil v noč, se čez čas enkrat oglasil nekje daleč pod hribom in se kmalu vrnil. Naslednje jutro sta poskusila še z drugim psom, ki pa sleda sploh ni priprijel.

Na srečo je Jule prebral moj oglas v Lovcu, zato je Andreju svetoval, naj odide pome, saj mu le jaz še lahko pomagam, če seveda oglasa nisem objavil samo zaradi »važnosti«. Ko se je

Andrej pripeljal, sem se ravno vračal s stikanja za gobami in žena mi je že na daleč razlagala, da bo treba iskati medveda, za katerega lovec ne ve, ali ga je obstrelil ali ne.

Po Andrejevem pripovedovanju sem sklepal, da je medveda po vsej verjetnosti zadel, in to visoko v »mehko«. Pri tem je mogoče, da krogla ni izstopila, ker je streljal nanj s preže. Motilo me je samo to, da se ni oglasil, saj je strel v mehko izredno boleč. Med njegovim pripovedovanjem sem pripravil opremo, da bi lahko čimprej odšla proti Suhi krajini.

Okrog desetih sva bila na mrhovišču in na nastrelu, a tam tudi sam nisem našel ničesar, po čemer bi sklepal, da je medved zadet. Tako sem spet zapal samo Capiju, ki je poprijel sled v smeri, v katero je medved prejšnji večer odhlačal. Sled je vodil skozi majhen gozdiček in po močvirnatem travnatem svetu, poraščenem z grmovjem, proti večjemu hribu, zaraščenem z večjim leskovim grmovjem. Še preden smo prečkali večji travnik, se je Capi ustavil na mestu, kjer je bila trava precej pomendrana, kot da je medved počival ali pa se samo ustavil in pogledal nazaj proti mrhovišču, kot bi hotel pogodrnjati: »Kdo me preganja od slastne večerje — mlečne koruze?!« Od nastrela do sem smo prehodili že kakih 800 m, a nismo našli še nobene krvi. Capi je postajal čedalje bolj napet, v meni je raslo upanje. Medtem smo prišli do hriba. Ko smo se vzpeli kakih 150 m, se je Capi usta-

Brez pomoči Capija in Džonija Andrej ne bi občudoval kožuha te medvedke

Prvi medved (medvedka), izsleden in uplenjen na Javorju, LD Pugled pri Ljubljani

vil tam, kjer je bila zemlja precej na sveže razpraskana od medvedjih šap. Videti je bilo, kot bi si hotel medved na sveži zemlji hladiti trebuh, ali pa je to počel zaradi prevelike bolečine. Čeprav tudi tu ni bilo nobenih znakov (kri, vsebina črevesja itd.), razen čedalje bolj razpraskane zemlje, sem bil prepričan, da je medved zadet, in to v »mehko«. Od tod je sled zavil po strani hriba in po dobrih 300 m smo znova naleteli na razpraskano zemljo, na kateri smo opazili kake 3 cm velik madež; videti je bil tak, kot bi nastal od tekočine, ki je medvedu iztekla iz trebuha. Po dobrih 1500 m je bil to prvi znak, ki je potrjeval domnevo, da je medved zadet. Jule me je opozoril: »Mojster, bodi previden!« Sam ima precej slabih izkušenj z ranjenimi medvedi, saj je moral že na drevo pred njimi.

Zaradi gostega grmovja je bila vidljivost zelo slaba in medved bi nas lahko vsak hip napadel, ne da bi ga opazili. Vendar sem zaupal Capiju, saj sem vedel, da je dovolj previden in z značilnimi kretnjami vedno pravočasno nakaže, da je ranjena divjad v bližini. Tako smo hodili še nekaj 100 m, nato pa je sled spet zavil nazaj v dolino. Ko smo prehodili še kakih 120 m, se je Capi ustavil in z dvignjeno glavo nakazal, da je medved pred nami. Razgledal sem se okoli sebe in ga zagledal, kako leži kakih 20 m pred nami v plitki kotanji, naslonjen na debelo smreko; bil je mrtev. Capi in Džoni sta se mu previdno približala in začela

lajati nanj. Glasno sem poklical spremeljevalce, ki so verjetno iz previdnosti zaostali. Vsi smo se veselili, najbolj pa Andrej, saj je po tolikih letih čakanja uplenil prečudovito medvedko. Ko smo žival pregledali, smo ugotovili, da je bila res zadeta v »mehko«. Vstopna rana je bila visoko v dlaki, izstopna pa zaprta z za palec velikim kosom sala, zato ni bilo niti na nastrelu niti po sledu nič krvi. Tako bi se kaj lahko zgodilo, da bi lovec prenačljeno sklepal, da je medveda zgrešil.

Kri je poleg dlake — strižine eden najvažnejših znakov, ki vodijo vodnika po sledu ranjene divjadi. Na samem nastrelu moramo dati prednost dlaki, od nastrela naprej pa je po sledu najvažnejši znak kri. Po njeni barvi, stanju, vonju, celo po njenem okusu lahko sklepamo, kam je krogla zadela. Pogosto najdemo na nastrelu bolj malo krvi. To so navadno le majhni brizgljaji, ki so ob prodiranju kroglice izsesani iz telesa divjadi. Po teh majhnih kapljicah navadno bolj težko določimo, od kod kri izvira (vendar so ravno taki strelji lahko smrtni). Pri slabih streljih (oplazih, streljih v nogo) najdemo ponavadi na nastrelu največ krvi, ki pa je je potem po sledu vedno manj in je naposled popolnoma zmanjka. Nasprotno pa pri dobrih streljih najdemo kri šele po nekaj skokih in se potem po sledu raje stopnjuje kot pa pojenjuje. Seveda pa to ni pravilo, ki bi popolnoma držalo, ker je količina izgubljene krvi odvisna predvsem od tega, v kateri del telesa smo divjad zadeli in kateri

organ smo pri tem poškodovali ter s kakšno kroglo smo streljali. Tolšča ali deli prebavil lahko strelno rano tako zaprejo, da žival sploh ne začne krvaveti (kar se vidi iz primerov, ki sem jih opisal) ali pa krvavenje hitro preneha. Pri streljih v nogo, posebno, če je zdrobljena kost in noga opleta — binglja — je kri včasih precej stran od sleda. Zgodi pa se tudi, da opletajoča noga žile stisne in zato nekaj časa na sledu ni nobene krvi. Čim hitrejši je beg ranjene divjadi, manj je krvi, in še ta je ob sledu; počasnejši ko je beg ali umikanje, več je krvi, in to na sledu. Pri visokih streljih odteče večina krvi v prsno ali trebušno votlino, nekaj krvi pa ostane med kožo in dlako, zato je je na sledu veliko manj, kot če je strel nizek.

Ker nas najpogosteje kličejo na pomoč pri streljih v nogo (če je noga prestreljena, ali pa je prestreljena samo mišica) in k oplaznim strelom, naj opozorim na nekatere stvari, ki nevede lovce rade zapeljejo v zmoto. Pri vseh teh streljih je lahko barva krvi od svetlo rdeče prek srednje rdeče do temno rdeče, zato nas barva krvi ne sme zavesti, da bi po njej sklepali o tem, kam je žival zadeta. Barva je odvisna od tega, katero žilo je krogla prebila. Če je prebila arterijo — žilo, ki vodi od srca po telesu — je kri svetlejša, ker je nasičena s kisikom, če je prebila veno — žilo, po kateri teče kri nazaj v pljuča in je nasičena z ogljikovim dioksidom — je temnejša.

Zato moramo poleg barve krvi nujno poznati še kak »dokazni material«, preden postavimo »diagnozo« o zadetku. Lahko se tudi zgodi, da bomo pri kakem dolgem iskanju našli na sledu svetlo rdečo kri, v kateri so naenkrat tudi mehurčki, ki učinkujejo prav penasto. Tako nenadoma pomislimo, da je divjad morebiti le zadeta v prsi ali vsaj v sapnik. Zakaj pride do tega pojava, ne vem natančno, mislim pa, da je to posledica trenja.

Večkrat se nam bo primerilo, da nas bodo poklicali ne samo mladi in še neizkušeni lovci, ampak tudi starejši, na sled, ki so ga že sami raziskovali, saj je bilo na njem veliko svetlo rdeče krvi, pomešane s »koščki pljuč«. Trdno so prepričani, da gre za strel skozi pljuča in da leži divjad gotovo vsaj po 200 m že mrtva na sledu. Zgodi pa se ravno narobe, po 200 m ni nobene krvi več in tudi mrtve divjadi ni nikjer, zato nas pokličejo na pomoč. Če tako kri natančno pregledamo, bomo ugotovili, da tisti koščki niso koščki pljuč, ampak svetlo rdeči strdki krvi, in če se

nam bo posrečilo divjad najti, bomo videli, da gre samo za visok strel v nogo, in pljuča ali sapnik sploh niso bili poškodovani.

Še nekaj lovci radi zamenjujejo. Če krogla prebije kost na nogi, je kri posebno pri srnjadi na prvi pogled izredno podobna krvi iz pljuč. Videti je enako mehurčasta, zelo svetla in tudi najdemo jo bolj v kupčkih kot v kapljicah. Ti kupčki niso nič drugega kot kostni mozeg, pomešan s krvjo. Če primemo tak kupček s prsti in ga pomamo, občutimo maščobo in pogosto tudi ostre drobce kosti. To si velja zapomniti! Precej takih primerov sem že imel in težko sem prepričal strelca, da je žival zadeta v nogo in da je košček »ploščate kosti«, ki jo je našel na nastrelu, od noge in ne od rebra. Šele ko pes srnjad izsledi in jo potegne na tla, se uplenitelj ponavadi pomiri, ko spozna, da ni vsaka mehurčasta kri iz pljuč in da ni vsaka ploščata kost samo rebro!

Da bi vse to še bolje razumeli, si poglejmo, kakšna je videti kri iz pljuč. Taka kri je svetlo rdeče barve, včasih penasta kot milnica — do povsem drobnih mehurčkov, še posebno, če jo divjad izpiha skozi gobec ali rilec. Koščki pljuč se dajo zelo dobro ločiti od koščkov strnjene krvi; če jih pomamo med prsti, ostane pri koščkih pljuč med prsti vlaknata substanca, medtem ko pri strnjenih koščkih krvi ne ostane med prsti nič. Pri streljih v smrček, gobec ali rilec je kri bolj sluzasta in učinkuje precej vodeno.

Če bomo našli po sledu bolj ali manj dolga sluzasta krvava vlakna, gre zagotovo za strel v gobec ali rilec. Če je divjad zadeta v sapnik, bo kri z velikimi mehurji ležala precej stran od sleda, še posebno, če se žival umika v diru. Po strelu v žrelo je kri nekoliko temnejša in učinkuje bolj umazano; velikokrat je pomešana z zeleno vsebino. Pri streljih v trebuh je tako na nastrelu kot po sledu navadno malo krvi, s skrbnim pregledom pa lahko dokaj natančno določimo, kateri organ je zadet. Tako najdemo pri strelu v jetra že na nastrelu, zlasti, če so zadeta bolj nizko, rjavo-rdečo kri v večjih sragah, v katerih so ponavadi delci jeter. Po občutku med prsti so ti delci mehko zrnati, medtem ko imajo vonj in okus enak kot kri — torej po jetrih. Če je zadeta vranica, najdemo po sledu debelejšje temno rdeče kaplje krvi. Tudi po strelu v vamp je zelo malo krvi, ki je bolj vodena in navadno pomešana z zeleno vsebino vampa, zato je videti

bolj umazana. Tudi po vonju spoznamo, kdaj gre za strel v »mehko«.

Zelo važna opora pri iskanju je tudi lega krvi v sledu. Če zadenemo žival v glavo ali vrat, je kri na obeh straneh sleda. Pri strelu v prsnico je kri samo v sledu; če jo najdemo v stopinji (v odtisu stopala), potem je stekla po nogi. Kri, ki jo najdemo na grmovju, vejah ali travi, nam služi za določanje višine, kam je krogla žival zadela. Pri krvi na travi pa moramo biti previdni, ker se je lahko trava ob dotiku z živaljo upognila in pri tem obrisala kri, zravnana pa lahko kaže, da je strel višje, kot v resnici je. Pri divjadi, pri kateri je strel napravil vstopno in izstopno rano, bomo našli kri na obeh straneh sleda na tleh ali pa potegneno po grmovju. Seveda moramo pri tem paziti, ali se ni morda ranjena divjad po istem sledu vračala; vodnik z veliko prakse lahko po načinu, kako je kri potegnjena po grmovju ali travi — celo po legi ene same kaplje — ugotovi, v katero smer je šla ranjena divjad. To dejstvo nam je lahko v veliko pomoč pri številnih kljukah in povratnih sledovih. Iz vsega tega lahko vidimo, da je kri na sledu eden najvažnejših znakov za uspešno iskanje, posebno tam, kjer je zbrane veliko divjadi istega spola (npr. jelenov ob ruku) na majhnem prostoru.

Koščki kosti, ki jih najdemo tako na nastrelu kot pozneje na sledu, so zelo zanesljivi znaki za oceno, kam je krogla zadela. Cevaste kosti nog so dosti trše kot druge kosti, posebno v primerjavi z rebri ali prsnico. Samo kost iz spodnje čeljusti je tako trda kot nožne kosti in jih zlahka zamenjamo. Nožni drobci kosti so trdi in imajo zelo ostre robove. Če jih pomamo med prsti, dobimo zaradi ostankov kostnega mozga občutek maščobe. Šele z veliko vaje bomo lahko po debelini in obliki drobcev vsaj približno ločili, ali gre za košček kosti iz podlahtnice ali dlančnice. Rebra in prsnica so veliko bolj porozne in koščki nimajo nikoli tako ostrih robov. Tudi pri streljih v nogo lahko včasih najdemo porozne koščke kosti, če je divjad zadeta blizu sklepa ali v sam sklep. Vendar pri teh koščkih skoraj vedno najdemo tudi gladko hrustančasto površino sklepa. Seveda je pri tem delu in razpoznavanju lupa nadvse dragocen pripomoček. Pri streljih v gobec ali rilec najdemo ponavadi na nastrelu koščke zob ali pa koščke čeljusti z značilnimi zobnimi jamicami. V takem primeru ni težko spoznati, da gre za strel v gobec ali rilec. Pri bolj nizkih streljih v spodnjo čeljustnico, kjer je kost zelo podobna nožni kosti, enako velja za zgornjo čeljustnico (še posebno pri divjih

OBVESTILO

Po sklepu sveta za gospodarsko-finančna vprašanja pri LZS objavljamo najnižje odkupne cene za meso uplenjene divjadi za primer, če želi odkupiti divjad član LD. Od 1. julija dalje, do novega sporočila, se za 1 kg divjačine plačujejo naslednje najnižje cene:

Srnjad	I. kakovostni razred:	340 din
	II. kakovostni razred:	300 din
Divji prašič	I. kakovostni razred:	150 din
	II. kakovostni razred:	130 din
Jelenjad	I. kakovostni razred:	180 din
	II. kakovostni razred:	165 din
Gamsi	I. kakovostni razred:	170 din
	II. kakovostni razred:	153 din

Če je LD sklenila Sas s prometno organizacijo (eno izmed DO — odkupovalk) in je akontacijska cena višja, mora kupec, član LD, uplenjeno divjad obvezno plačati po tej ceni.

Denarne obveznosti mora kupec, član LD, poravnati najkasneje v 15 dneh.

Svet za finančno-gospodarska vprašanja pri LZS:
Janez Markoli I. r.

prašičih), je včasih zelo težko določiti, ali gre za strel v rilec ali ne, če ni nobenih drugih znakov.

Kostnemu mozgu tako na nastrelu kot po sledu večina lovcev ne posveča večje pozornosti in ga navadno tudi ne loči od tolšče. Kostni mozeg lahko najdemo v različnih oblikah tako na nastrelu kot po sledu in je vedno dokaz za to, da je prestreljena cevasta kost, četudi na nastrelu ne najdemo koščkov, saj so ti lahko s kroglo vred odleteli daleč stran ali pa ostali za kožo ali v sami rani poškodovane noge in izpadejo šele čez daljši čas. Pri nizki temperaturi se kostni mozeg zelo hitro strdi in je podoben tolšči, zato ga tudi zelo izkušeni lovci tako zlahka zamenjajo s tolščo. Če ga pomanemo med prsti, imamo občutek maščobe, podobne olju, ki kar izgine, brez kakršnihkoli vlaken. Če pa pomanemo tolščo, nam med prsti ostanejo vlakna. Kostni mozeg, pomešan s krvjo, se sprime v majhne bele kroglice, ki so videti kot mehurjasta kri iz pljuč. Divjadi, ki je zadeta v nogo in ima prestreljeno kost, pri begu kostni mozeg izteka in večkrat pade na stran (iz sle-da) in ga najdemo na listih kot belkasto, masno svetlikajočo se glazuro. Poleg koščkov kosti in kostnega mozga lahko na nastrelu ležijo tudi koščki

tolšče, mesa in kože z dlako. Če je tolšča neposredno izpod kože, je po navadi bolj bela in tudi na nastrelu ni krvi, najdemo pa pogosto koščke kože z dlako. Po takih znakih lahko skoraj z gotovostjo trdimo, da je žival dobila samo manj nevarni oplazni strel. Tolšča, ki je močno krvava, lahko pa tudi umazana od vsebine vampa, je navadno iztrgana iz notranjosti telesa in nakazuje, da je divjad zadeta v »mehko« — v trebuh. Če leži na nastrelu nenavadno veliko dlake — strižine, koščkov kože in še koščkov mesa, moramo računati s slabim, navadno oplaznim strelom (ki pa ga moramo prav tako preveriti s šolanim psom!). Naštel sem samo nekaj značilnih znakov, ki so v pomoč, da lažje določimo, kam je krogla divjad zadela. Za vodnika krvosledca so ti znaki nadvse pomembni, kot bomo videli pozneje pri vodenju psa. Vse to pa se bomo naučili samo z veliko volje in vaje, zato si vsako izsledeno divjad dobro ogledjmo od zunaj in od znotraj, da vidimo, kakšna je dlaka na določenih delih telesa, kako ležijo organi in podobno. Brez dobrega poznavanja dlake in telesne anatomije si je bolj težko misliti dobrega vodnika krvosledca.

(Se nadaljuje)

Veliko truda, veliko veselja

Rajko Marenčič

Zapisati želim zgodbo o srnjaku, ki sem ga uplenil s precej truda, pa je bil zato tudi lovski užitek res velik. Z lovsko puško zahajam v lovišče že več kot 50 let in v tem času se mi je nabralo kar precej različnih trofej, tako da v lovski sobi komaj še najdem prostor za kaj novega. Nikoli nisem delal razlike med dobrimi trofejami, ki so po mednarodnem obrazcu dose-gale medalje, in med slabimi. Pri vsaki, še tako skromni trofeji se rad spominjam vsega, kar sem doživel ob uplenitvi. Tako tudi nimam navade, da bi ob trofejo napisal podatke o kraju in času uplenitve. Morda bi me spravili v zadrego le pri kakem gamsu, katerih roglji so si dostikrat močno podobni, pri srnjakih in jelenih, pri katerih niso rogovja nikoli popolnoma enaka, pa bi zanesljivo lahko povedal, kje in kdaj sem divjad uplenil.

Ko je lovec mlad, vsako prosto urico preživi v lovišču, ko pa pride v leta, potrebuje telo, navsezadnje pa tudi možgani, večkrat kratek počitek. Takrat se usedeš ali uležeš v lovski kot in se otreseš vseh skrbi. Oči ti podzavestno romajo od trofeje do trofeje in vsaka ti ve kaj povedati. Čim več je bilo prelitega znoja, zgodnjega zapuščanja tople postelje ali poznega vračanja domov, tem bolj ti je taka trofeja pri srcu. Še zlasti, če si jo uplenil v spremstvu dobrega lovskega prijatelja, ki si mu na Dan mrtvih prižgal že prenekatero zeleno svečko.

Toda naj se vrnem k srnjaku, katerega uplenitev se mi je za vedno vtisnila v spomin.

Že vrsto let sem imel pri družini dovolilnico za odstrel trofejnega srnjaka. Vendar kar več let nazaj nisem našel srnjaka, ki bi se mi zdel pravi. Pri

tem, ko sem hodil jutro za jutrom in večer za večerom v lovišče in oprezoval za srnjaki, sem vsako leto uplenil enega ali dva, nekoč pa celo štiri gumbarčke, ki pa so bili vsi pod povprečno težki. Zanimivo pri tem je, da so se ti gumbarji pojavljali vedno v istem delu lovišča. Tudi drugi člani družine so jih v istem predelu uplenili kar nekaj. Kaj je vzrok temu pojavu? Ali preštevilna populacija, nepravilno spolno razmerje ali nepravilna starostna struktura? Hkrati z odstrelom mladih, telesno šibkih srnjakov bi bilo treba v takih delih lovišča tudi radikalno odstreliti srnjad ženskega spola, zlasti slabotne srnice.

Tudi letos maja sem nadaljeval svoje opazovanje srnjadi in iskal pravišnjega trofejnega srnjaka. Kljub temu, da zakon dovoljuje odstrel srnjakov že v drugi polovici maja, se je naša družina odločila, da začnemo z odstrelom šele 1. junija. Za odbiranje slabe srnjadi, to velja tudi za ženski spol, je prav ta čas izredno važen. Takrat ima lovec možnost in veliko priložnosti, da po telesni teži, menjavi dlake in čiščenju rogovja zanesljivo ugotovi, kaj mora pred prskom izločiti in kaj mora in more ostati.

Neko jutro v zadnji tretjini maja sem čakal na nizki preži ob travniku. Ko se je zdnilo, sem opazil dve rdeči lisi, ki sta se po mladem smrekovem sestoju bližali travniku. Z daljnogledom sem ugotovil, da sta mladica in lanščak gumbar, s komaj centimeter dolgimi rožički; oba sta bila telesno zelo šibka. Verjetno sta bila brat in sestra. Na tistem sem ju oba vpisal na »črno listo«. Hlastno sta se pasla, ne meneč se za okolico. Malo zatem je skoraj na istem mestu izstopila srna, pravo nasprotje prvima dvema živalima. Ker je bila zelo vampasta in pri hoji okorna, mi je bilo takoj jasno, da je breja in da ji do materinstva manjka najbrž le še nekaj dni. Ko sem tako opazoval, pasoč se živali, so nenadoma vsi trije obrnili glave proti mlademu smrekovemu sestoju. Brž sem dvignil daljnogled, da tudi sam pogledam kaj je, in zagledal rdečo liso, ki se je premikala, vendar kaj več nisem mogel ugotoviti. Videl sem samo močno telo, glava pa se ni prikazala. Šele zadnji hip, preden je izginil, sem v daljnogledu ujel prednji del telesa z glavo. In če sem mogel pravilno oceniti, je imel srnjak samo en rog s tremi odrastki, na desni strani pa nekaj debelega brez prave oblike. Tudi po drugih znakih sem sklepal, da je žival stara. Seveda sem se takoj odločil,

Moj trud je bil poplačan z zanimivo trofejo

Foto R. Marenčič

da ne odneham, dokler se ne spoznava pobleže.

Dva večera in tri jutra sem presedel na istem mestu, vendar o tem srnjaku ni bilo ne duha ne sluha. Potem sem ga začel sistematično, jutro za jutrom in večer za večerom, iskati na sosednjih prostorih. Tako je minila polovica junija in srne so že vodile mladiče, po enega, po dva. Posebno dobro sem poznal srno z belo liso na gobčku. Prejšnje leto je imela dva mladiča, letos samo enega. Po vseh znakih je bila stara in tudi letošnji mladič ni bil kaj prida. Tako sem že jeseni malo načrtoval odstrel obeh. Pa je prišlo drugače!

O mojem srnjaku še vedno ni bilo nobenega sledu. Odstrelil pa sem v tem času tri gumbarje. Tudi tistega, ki sem ga proti koncu maja videl z mladico.

Takrat sva se nekega dne srečala z našim gospodarjem Andrejem in ta mi je omenil, da je videl pred nekaj dnevi, ko se je že v mraku vračal k avtomobilu, srnjaka, ki je imel en sam rog, na drugi strani pa nekaj kratkega, zverženega. Ker je bil že mrak, ni mogel ugotoviti kaj več. Ta kraj, o katerem je govoril Andrej, je razmeroma precej oddaljen od mesta, kjer sem srnjaka videl prvič in podvomil sem, da gre za isto žival. Kljub temu sem ga na tem mestu čakal več juter in večerov. Videl sem dosti srnjakov, le tistega ne, ki sem ga iskal. Takrat sem uplenil že četrtega gumbarja. Takrat sem se tudi trdno odločil, da ne bom odne-

hal, dokler ga ne najdem; morda se vrne, ko se bo začel prsk, saj je bilo v tem delu lovišča izredno veliko srn, tako mladice kot starejših. Ta misel mi je dajala še edino upanje, da ga bom srečal. Do takrat sem ga čakal zamen 23 juter oz. večerov, vendar pa sem vsakič doživel kaj novega in ni mi bilo žal ne poti ne časa.

Menil sem, da bodo ob prsku, ki se je bližal, zlasti starejši srnjaki že poiskali mlade neveste. Zato sem čakal srnjaka le na tistih mestih, kjer sem vedel, da izstopajo mladice. In res!

Štiriindvajseti to leto sem ga čakal. Še v popolni temi sem že bil na preži, tokrat na kraju, kjer sem ga videl prvič. Tam se je še vedno stalno zadrževala mladica, sestra uplenjenega gumbarja. Dolgo se ni hotelo zdaniti. Kmalu sem opazil žival, vendar je bilo še pretemno, da bi jo mogel dobro videti. Slutil sem, da je mladica. Mirno se je pasla, tako, kot sem jo videl že vsaj desetkrat. Postajalo je svetleje in z daljnogledom sem se začel ozirati tudi nekoliko dlje. Nato sem daljnogled spet usmeril na mladico. In glej — ob njej je stal srnjak, kot bi prišel iz nič. Srnjak je bil tisti, ki sem ga iskal. Samo gledal sem ga. Kazal je vse znake stare živali — kratka močna glava, debel vrat, na čelu kar skodrana dlaka. Približal se je mladici, ona pa je odskočila. Srnjak jo je pustil na miru in brezbrizno stopil proti mojemu čakališču. Znova sem ga samo gledal. Leva veja šesterak, desna pa kratka, razraščena v tri šila, od ka-

terih je bilo eno zakriviljeno nazaj po glavi navzdol. Popolnoma sem pozabil na puško. Toda zdaj sem vsaj vedel, kje ga moram čakati.

Naslednja dva dneva sem ga spet čakal zaman. Tretji dan zjutraj pa sem ga spet zagledal, kako je stopal prek senožeti za srno. Podvizal sem se bliže in na visoko prežo, medtem pa je srna spet prišla na travnik. Spoznal sem svojo dobro znanko z belo liso na gobčku. Medtem je izstopil tudi srnjak in drgnil z rogovjem ob veje bližnjega grma. Puško sem imel že pri licu, toda razdalja je bila prevelika. Nisem si upal sprožiti. Sicer pa sem zdaj vedel, kje se zadržuje.

Ker je bilo še zgodaj, sem še nekoliko posedel na preži in v mislih delal načrt za naslednje jutro. Zatopljen v misli nisem več opazoval okolice, saj sem mislil, da se z »mojim« danes ne bova več srečala. Že sem si optal nahrbtnik in vzel prislonjeno puško, ko se je nedaleč od preže nekaj premaknilo. Ozrl sem se v tisto smer in zagledal svojega srnjaka, ki je prihajal proti preži, v vsej svoji veličini. V hipu sem držal puško pri licu, vendar je bil tako blizu in strmo navzdol, da je bil križ v strelnem daljnogledu vedno samo na njegovem hrbtu. Ne, iz tega ne bo nič! Ko je prišel na drugi strani izpod preže, je stopal naravnost proč od mene in se ni niti za hip ustavil.

To je bilo še slabše, ker sem videl samo hrbet in zadnjo plat. Srnjak je mirno korakal v breg in mi izginil izpred oči. Lahko si mislite, kako sem si očital, toda nič ne de, saj to je lov! Naslednje jutro sem si izbral za čakanje staro, že opuščeno prežo, že kar nevarno za vzpenjanje, vendar sem upal, da bo vzdržala. V bližini te preže sem nešteto krat videl srno z belo liso in njenega mladiča. Neslišno sem se prikradel do preže in kar se da previdno zlezal nanjo. Bil je že za-

četek avgusta. Že ko sem se vzpenjal po lestvi, sem opazil nižje od preže dve živali. Ko sem sedel na klopco in dvignil k očem daljnogled, sem spoznal, da sta to srna z belo liso in moj srnjak. Skušal sem se pripraviti na strel, vendar je bila svetloba še pre-slaba. Medtem se je srna prepasla do roba gozda in seveda srnjak za njo. Ob robu gozda sta se še nekaj časa zadržala, vendar pa zaradi vej sosednjega drevesa nisem mogel zanesljivo streljati. Pa naj bo še eno jutro, če jih je bilo že 28.

Še isti dan sem se vrnil do preže in jo deloma popravil, predvsem pa sem obžagal veje sosednjega drevesa, zaradi katerih zjutraj nisem mogel streljati. Naslednje jutro mi ne more spodleteti, sem si mislil.

Ko sem se naslednje jutro še čisto v mraku vzpenjal po lestvi, sta bila že na travniku. Veter s te preže je vedno zelo ugoden in ni me skrbelo, da bi me izdal. Bil sem popolnoma miren.

Sedel sem na klopco in čakal, da mi srnjak pokáže celo stran. Nato rezek pok. Niti koraka ni več napravil, le to sem videl v strelnem daljnogledu, da je nekajkrat trznil z zadnjimi nogami.

Še precej dolgo sem sedel na preži in opazoval srno, ki se je mirno pasla naprej. V mislih sem se ji zahvalil, da mi je pomagala do izrednega lovskega blaga in jo takoj črtal s »črnega« seznama.

Iz premišljevanja me je zdramila lisica, ki mi je prišla izreč lovski blagor, saj je kar dvakrat obkrožila srnjaka in si ga zvedavo ogledovala. Ko sta se lisica in srna umaknili v gozd, sem zlezel s preže in stopil do srnjaka. Trofeje se kar nisem mogel nagledati. Ko sem mu pregledal zobovje, sem ugotovil, da je bil star več kot 10 let.

Še zadnji grižljaj in s krvjo orošena smrekova vejica za klobuk, in najlepšega je bilo konec! Ostalo pa je nepozabno lovsko doživetje.

slednjem uvozu upoštevala naše težave in priskrbelo tudi lažje krogle, in to za vse kalibre.

Bojan Gogala, LD Sodražica

Odgovor:

Za uvoz krogelnih nabojev RWS v letu 1982 je Lovska zveza Slovenije zagotovila devizna sredstva, ki so bila ustvarjena s poslovanjem gojitvenih lovišč LZS Ljubljanski vrh in Žitna gora. Za ta uvoz smo se odločili zaradi popolnega pomanjkanja krogelnih nabojev na trgu, ker trgovskim organizacijam očitno ni uspelo speljati teh poslov. V tem času pa se je stanje znatno izboljšalo. Skupno je bilo uvoženih 92 000 nabojev pri nas najbolj uporabljenih kalibrov. Prodajna cena je bila razmeroma nizka tudi zato, ker so bile vse provizije in marže obračunane minimalno.

Pri izbiri vrste krogel smo se zavestno odločili za težje krogle, in to za tip TIG in TUG, zlasti za močnejše kalibre, zaradi njihove vsestranske uporabnosti. Tako je za kaliber 7 × 57 R 11,5 g krogla še dovoljena za lov na jelenjad, lažja pa ne.

Povsem se strinjamo z ugotovitvijo, da potrebujemo tudi lažje krogle, zlasti za odstrel srnjadi. To bomo upoštevali v okviru dograjevanja dohodkovnih odnosov z organizacijami, ki odkupujejo uplenjeno divjad in ki zagotavljajo, da do pomanjkanja krogelnih nabojev ne bo več prihajalo.

Blaž Krže, LZS

Vprašanje uredništvu

Kaj pa lažje krogle?

Vsi lovci poznamo problem, kako priti do municije, ki je iz leta v leto težji. Vsakdo ga je reševal po svoje, kakor se je pač znašel. Zato je bil uvoz kvalitetne zahodnonemške municije v začetku letošnjega leta, ki ga je omogočila Lovska zveza Slovenije, med lovci pozdravljen malone s ploskanjem. Razmeroma nizke cene (v primerjavi s cenami v Avstriji) in dobro izbrani kalibri so omogočili večini lovcev, da so si kupili tako potrebne naboje. Dobro bi bilo, če bi to postala vsakoletna praksa in bi tako dokončno rešili problem s krogelno municijo. Pri tem pa bi rad pripomnil, da bi pri naslednjem uvozu dali prednost nekoliko lažjim krogelam v posameznih kalibrih. Pri zadnjem nakupu sem imel namreč možnost dobiti za svoje kalibre 7 × 65 R in 7 × 64 le 11,5 g krogle, ki so uporabne le za lov na jelenjad, divje prašiče ali medveda. Ker je to univerzalni kaliber in ga uporabljamo za lov na vso veliko divjad, bi s tako kroglo pri srnjadi napravil preveliko izstrelno rano in jo tako preveč poškodoval.

Zato sem kupil samo 10 tako težkih krogel, in še te za karabinko in ne za

bokarico. Hkrati pa mi še vedno primanjkujejo 9 ali 10 g krogle za lov na srnjad, muflona ali na gamsa. Upam, da bo Lovska zveza Slovenije pri na-

Na zalazu

Foto Janez Papež, Diana

Prizadevanja za povečanje staleža male divjadi

Člani Lovske družine Dobrava iz Gradišča v Slovenskih goricah so na letni skupščini ocenili delo v preteklem letu in sprejeli nadvse obvezujoč delovni program za letošnje leto. Ugotovili so, da so naloge s področja varstva in gojitve divjadi uspešno opravili, čeprav znova spoznavajo, da stalež male divjadi v lovišču upada. V lanskem letu so izpustili v lovišče 250 fazanov, vendar uspeh ni bil zadovoljiv. Naravne razmere za malo divjad, zlasti za fazana, se v lovišču nenehno slabšajo. Zato se bodo morali bolj povezati s kmetijci in na novo urediti remize pa tudi krmne njive. To je ena najvažnejših nalog, ki so si jih zastavili člani LD Dobrava. Kot so poudarili na letni skupščini, pa si bodo morali tudi širše prizadevati za gojitev male divjadi v okviru lovskogojitvenega bazena Lenart. Bazen, ki igra koordinacijsko vlogo, bo moral na tem področju dosledno uresničiti sprejete naloge, in teh ni malo. Seveda pa bodo morale pri tem tvorno sodelovati vse lovske družine s tega območja. Člani LD Dobrava so prav tako ugotovili, da je treba še naprej skrbeti tudi za zajce. V preteklem letu so kar 1/3 lovišča zavarovali, na jesenskih lovih v preostalem delu lovišča pa zajcev niso streljali. Menijo, da je taka politika dobra in da je treba tako nadaljevati tudi v prihodnje.

Stalež srnjadi v njihovem lovišču je zadovoljiv, odstrel pa je skrbno načrtovan in je v okviru smernic srednjeročnega lovskogospodarskega načrta. Na skupščini so poudarili, da je treba te smernice pri načrtovanju in izvajanju vsakoletnega odstrela dosledno upoštevati. Prav tako si prizadevajo, da bi uresnili tudi načrtovani odstrel srnja-

Pregled odstrela jelenjadi (1982) v Krmskem LGO je odprl predsednik skupščine ZLD Ljubljana Vlado Podlogar (levo). Ob njem je predsednik koordinacijskega odbora Krmskega LGO Janez Jalen.

di po strukturi in v skladu z gojitvenimi smernicami za srnjad.

V letošnjem letu bodo 15% načrtovanega odstrela srnjadi namenili inozemskemu lovskemu turizmu in se tako pridružili širšim družbenim stabilizacijskim prizadevanjem.

LD Dobrava je v minulem letu sprejela tudi nove samoupravne akte LD in jih uskladila z zakonom o društvih. V letošnjem letu si bodo zlasti prizadevali, da uresničijo odgovorne naloge za smotno gospodarjenje z divjadjo in okoljem, skrbeti bodo za vzgojo in izobraževanje članstva, usposabljali bodo lovce v strelskih in drugih veščinah, ki so pomembne za krepitev SLO in DS, izboljšati bodo morali stanje remiz in krmnih njiv, ob vsem tem pa

bodo tako kot doslej razvijali in krepili tudi društveno dejavnost.

Marjan Toš, LD Dobrava

Pregled odstrela jelenjadi v Krmskem lovskogojitvenem območju

Izvršni odbor in lovske družine Krmskega lovskogojitvenega območja (LGO) so 23. in 24. aprila 1983 pripravili v paviljonu Tehniškega muzeja Slovenije v Bistri pregled odstrela jelenjadi v lanskem letu. Na otvoritvi so bili navzoči tudi predstavniki sosednjih LGO.

Pregled enoletnega odstrela jelenjadi, ki naj bi bil odslej vsako leto, je v bistvu pregled

uspehov pa tudi težav pri gojitvi te vrste divjadi. Kot je poudarjeno v uvodniku kataloga letošnjega pregleda, naj bi to prispevalo k cilju pri gojitvi jelenjadi, skladno z biološkimi zakonitostmi vrste in z zmogljivostjo okolja. Pri tem se lovška organizacija zaveda odgovornosti in zavzema za usklajeno in enakoopravno sodelovanje s kmetijci, gozdarji in drugimi uporabniki naravnega prostora. Krmsko LGO meri nekaj manj kot 84 000 ha, zajema pa 16 lovišč lovskih družin in GL LZS Ljubljanski vrh. Območje zajema lovišča v predelu Krma, Rakitne, Mokrice in Ljubljanskega vrha, kjer so izrazito obsežne in sklenjene gozdne površine. V nižinskem delu območja, ki zajema okolico Grosupljega, Ivančne gorice, Zagradca in Dobropolja, pa je tudi znaten del kmetijskih obdelovalnih površin. Taka raznolikost območja narekuje tako gojitveno politiko, ki upošteva tudi prednostne interese kmetijstva. Tako je v nekaterih loviščih odstrel jelenjadi številčno neomejen, mora pa biti v ustreznem spolnem razmerju, to je do največ 1:1,5 v korist jelenjadi moškega spola. Tudi v teh loviščih je odstrel A jelenov prepovedan, odstrel nad 5-letnih jelenov pa omejen na največ enega na leto. V vseh drugih loviščih pa se gojitev jelenjadi podreja »Samoupravnemu sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji 1980—85«. V zadnjih letih odstrel jelenjadi v Krmskem LGO dosega okrog 160 živali in je dokaj stabilen. Obisk lovcev na predstavitvi pregleda odstrela jelenjadi je bil zadovoljiv, tako da je pregled dosegel namen tudi po tej plati. Ne nazadnje je k temu prispevala dobra organizacija, pripravljenost lovskih družin za sodelovanje in pa naklonjenost Tehniškega muzeja Slovenije, ki je odstopilo prostore brezplačno.

Blaž Krže

Jubilej lovskega pevskega zbora Dekani

Miselnost, da je lov edina dejavnost lovcev, smo že dolgo tega spremenili. S svojim načrtnim delom in uspehi smo dokazali, da so pglavilni cilj našega udejstvovanja ljubezen do živali, skrb za divjad in varstvo narave. Tisti, ki pogosto zahaja v naravo, je bolj strpen do življenja in ljudi okrog sebe. Take občutke pa človek rad izraža s petjem. Med lovci imamo danes že številne pevce, ki so združeni v lovske pevske zборе. Naš amaterski lovski pevski zbor sestavljajo člani LD Dekani. Letošnje leto je za naš zbor praznično, saj praznujemo deseto obletnico delovanja.

Ko je naša LD leta 1971 razvila prapor, smo na tej priložnosti v kulturnem programu pogrešali nastop pevskega zbora. Ker smo prej pri srečanjih po lovu skupaj že večkrat ubrano zapeli, smo sklep upravnega odbora, naj sestavimo lovski pevski zbor, brez težav uresničili. Skrb za organiziranje in za vse, kar je potrebno, da pevski zbor zaživi in živi, je prevzel Valentin Primožič.

Naš pevski zbor je bil ustanovljen 15. septembra 1973. Takrat ga je sestavljalo 14 lovcev pevcev iz naše LD. Delo z zborom je prevzel zborovodja Fabio Vatovec, ki zbor uspešno vodi že ves čas. Predsednik zbora je že od začetka Valentin Primožič, blagajnik pa Fortunato Fortunat.

Dela smo se lotili zavzeto in z veseljem. Prvi koraki so bili okorni, vidnejših uspehov niti nismo pričakovali. Sprva je bil naš izbor pesmi razmerna ozek, ker pa vsi ljubimo lepo slovensko pesem, smo ga razširili tudi z ljudskimi pesmimi, da bi z njimi popestrili lovska srečanja in prireditve. Tako smo morali repertoar kar precej razširiti. Danes sodeluje pri zboru že 21 pevcev. Prepevamo lovske pesmi, ljudske, partizanske in tudi druge. Dosegli smo svoj cilj — prepevati na lovske srečanjih. Nastopali smo na vseh kulturnih prireditvah lovske družin pa tudi na različnih prireditvah v krajevnih skupnostih širom po Sloveniji in v sosednji Hrvaški. Po-

Lovski pevski zbor Dekani bo 19. 9. 1983 praznoval 10. obletnico svojega delovanja Foto V. P.

sneli so nas tudi na Radiu Koper. Na srečanjih krepimo tovarštvo in si pridobivamo prijatelje. Druži nas želja po ohranjanju lepe slovenske in jugoslovanske pesmi, pesmi, ki povezuje narode in narodnosti naše domovine in zamejske rojake.

Za uspehe, ki smo jih dosegli v desetih letih prepevanja, ima nedvomno velike zasluge naš zborovodja Fabio Vatovec. Trudi se, da bi naše petje zvenelo ubrano, kulturno in iz srca. Naš repertoar je obogatil tudi s pesmimi, ki jih je sam uglasbil ali priredil. Da bi zbor vodil še bolj uspešno, se je v teh letih tudi strokovno izpopolnil. Fabio je znan kulturni delavec v naši občini. Že dolga leta je tudi dirigent godbe na pihala v Pridvoru. Za neutrudno delo in dosežene uspehe v kulturnoumetniškem delovanju na glasbenem področju je dobil že vrsto priznanj, tudi občinsko nagrado »15. maj« in občinsko priznanje ob slovenskem kulturnem prazniku.

V desetih letih našega prepevanja seveda ni šlo brez težav in časovnih stisk, vendar pa je ves trud poplačan, ko zadoni naša pesem med ljudmi. Spomini so najpogostejše prijetni. Lepo je bilo v Glo-

bokem, kjer smo prvič, s tremo, nastopili in doživeli uspeh. Pravo doživetje so pomenili nastopi na revijah lovske pevskih zborov, kjer smo dobili spodbudo za nadaljnje delo. V živem spominu imamo še srečanja in nastope v Podgorju pri Slovenj Gradcu, v Ribnici na Dolenjskem, v Vipavi. Razveseljiva in obvezujoča so bila vabila slovenskega lovskega društva Furlanije-Juljske krajine »Dobrodo«, ko smo nastopali v Gorici, Zgoniku in Velikem Repnu med zamejskimi Slovenci. Že štiri leta zapored sodelujemo tudi na reviji pevske zborov Primorska poje. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti na naše »navijače« — žene, ki nam na vseh nastopih navdušeno ploskajo. Še več, ena izmed njih, Zvonka Erzetič, je tudi avtorica besedila dveh pesmi, s katerima smo poželi lepe uspehe.

Zavedamo se, da moramo svojo pevsko kulturo nenehno izpopolnjevati. Ljudje pravijo, da z našimi nastopi zaveje topel veter z morja; če je to res, naj bosta naša želja in trden namen: naj naše pesmi še dolgo zvone po naših krajih, med našimi ljudmi!

LPZ Dekani — V. P.

Lovska družina Polzela, njeno lovišče in divjad

Tam, kjer se vijuga sivo zelena Savinja po dolini zelenega zlata, kjer iz daljave kuka kamnita gora Oljka s podnožjem založkih vinskih gričev, tam je lovišče zelene bratovščine LD Polzela. Pravzaprav je lovišče nekeje na sredini Savinjske doline.

Celotno lovišče meri 4600 ha, na nelovne površine odpade 1000 ha. Vse večja urbanizacija zmanjšuje v lovišču življenjski prostor nekaterim živalskim vrstam in tako negativno vpliva na okolje. Kmetijstvo s svojim enoličnim sajenjem monokultur pa prispeva k temu, da številčnost nekaterih vrst divjadi upada. Podnebne razmere se od leta do leta precej razlikujejo, kar se opaža predvsem pri staležu poljskega zajca. Konfiguracija lovišča je ravninsko-hribovitega značaja.

V ravninskem predelu živi fazan, poljski zajec in nekaj kit poljskih jerebic. Race mlakarice, regeljci in kreheljci pa so si poiskali zavetje v reki Savinji in njenih pritokih. Številni plojokljuni, od katerih je najbolje zastopana rasa mlakarica, se naseljujejo tudi v opuščenih gramoznih jamah in v raznih kanalih.

Pogosto se v lovišču zadržujejo njivske gosi ali ligarice (*Anser fabalis*), občasno pa je opaziti tudi sive čaplje (*Ardea cinerea*). Zaradi ugodnih prehrabnih razmer žive tod tudi ujeđe, od katerih so najštevilnejši skobci, kanje in krugulji.

Hriboviti predeli lovišča pa so najugodnejši za srnjad, ki je z gospodarskega vidika glavna divjad v lovišču. V lovišču ima ta velika divjad zelo dobre življenjske možnosti, zato sta stalež in prirastek glede na površino lovišča dovolj ustrezna. Stalež v nekaterih predelih lovišča celo presega staniščne pogoje, zato so opazna preseljevanja, v katerih se srnjad usmerja predvsem v ravninski predel lovišča. V teh biotopih dosega srnjad vrhunske trofeje in velike telesne teže. S pravilno usmerjenim odstrelom pa preprečujemo preveliko razmnožitev, ki bi bila seveda odraz nepravilnega gospodarjenja s srnjadjo.

Seveda ne smemo mimo prizadevnosti in truda, ki vodita lovce na pot skrbnega varstva in gojitve divjadi. Številna biotehniška dela v lovišču potrjujejo dejstvo, da lovci LD Polzela divjad predvsem gojijo, obenem pa se trudijo, da bi ohranili prosto živečim živalskim vrstam kar najustreznejše naravno okolje.

Ivan Skoršek, LD Polzela

LD Čepovan je razvila prapor in odprla lovski dom

V Čepovanu, znanem parti-zanskem kraju, je bilo 11. oktobra lani zelo slovesno. Domačini so slavili svoj krajevni praznik, lovci pa novo veliko delovno zmago, s katero so počastili 40-letnico vstaje in 35. obletnico obstoja LD in svobodnega lova v Jugoslaviji.

Ko je godba na pihala zaigrala nekaj udarnih ritmov, so se lovci skupaj z domačini odpravili k novemu lovskemu domu na osrednjo proslavo, ki so jo pripravili — in v glavnem v njej tudi sodelovali — domači lovci. Z lovskimi pesmimi je program popestril lovski pevski zbor Zlatorog iz Vipave, godba na pihala iz Nove Gorice pa z borbena

glasbo. Z nekaj recitacijami so sodelovali tudi učenci OŠ Čepovan.

Na proslavi so spregovorili predsednik KS Čepovan Rado Bončina, ki je pozdravil vse navzoče in jim zaželel prijetno počutje, predsednik IO LD Čepovan Gabrijel Majer, ki je opisal dosedanje delo LD in naloge, ki nas še čakajo, in glavni govornik, podpredsednik LZS Bojan Škrk, ki je spregovoril o nalogah in usmeritvah vseh naših lovskih organizacij v naslednjem obdobju.

Lovci smo z enominutnim molkom počastili spomin na tovariša Tita in na pokojne člane lovske družine, delegacija lovcev borcev in mladine pa je položila venec na grobnico padlih borcev.

Po končanih govorih je razvila prapor borčevska organizacija, za njo pa naša LD. Ob tej priložnosti so najzaslužnejši člani družine dobili odlikovanja LZS, ZLD Gorica ter družinske plakete in pohvale. LD je podelila plakete in priznanja tudi vsem tistim, ki so ji v 35 letih nesebično pomagali, in za pomoč pri graditvi lovskega doma.

Nato so lovci skupaj s kra-jani posadili 88 dreves v spo-

min na tovariša Tita in odkrili spominsko obeležje.

Novi dom je slovesno odprl najstarejši, ustanovni in zdaj častni član LD, Peter Šavle.

Vsi smo si ga z zanimanjem ogledali, obenem pa tudi razstavo o prehojeni poti LD, o varstvu, gojitvi in lovu divjadi in razstavo lovskih trofej, ki smo jo ob tej priložnosti pripravili v njem, Jure Mikoletič, član sosednje LD Trnovski gozd, pa se je predstavil z razstavo umetniških slik in skulpturic z lovsko tematiko.

Iz poročila predsednika IO Gabrijela Majerja naj omenim le nekaj podatkov o opravljenem delu pri lovskem domu.

Pred poldrugim letom smo lovci prevzeli razpadajočo stavbo pod gričem ob cesti proti Tesnem, ter sklenili, da jo preuredimo v lovski dom, ki naj bo na voljo tudi vsem družbenopolitičnim organizacijam krajev, kjer naša LD gospodari. Dobili smo nekaj posojila, delo pa opravili prostovoljno. Delali smo skoraj sleherno soboto in nedeljo in tudi marsikdaj med tednom ter stavbo popolnoma preuredili. Pri prostovoljnem delu so sodelovali prav vsi člani LD in opravili več kot 5000 delovnih ur. Med pridnimi delavci naj posebno po-

hvalim Darka Šuligoja, ki je bil gonilna sila pri delu in je sam opravil več kot 850 ur. Lovci so prispevali tudi precej materiala (les, pesek, cevi, prevozi itd.). Večkrat pa so priskočili na pomoč z delom ali materialom tudi kra-jani.

Pri tem naj zlasti pohvalim tozde Meblo in gasilsko društvo Čepovan in se jim zahvalim za pomoč.

Tako je s skupnimi močmi zrasel dom, ki je ponos lovcev in vseh krajanov Čepovana. Postal pa naj bi tudi središče zbiranja vseh družbenopolitičnih organizacij in krajanov in zbliževanja med njimi.

Janez Jelerčič

Pri Perkovem križu

Tri mesece po ustanovitvi kurirske relejne postaje TV 13-S/II v vasi Planica nad Framom je tišina nekega septembrskega večera leta 1944 presegla rafal. V komaj rojeni mesečini je obležal v ognju nemške zasede kurir Franc Predan-Marko, doma iz Požege pri Framu. Nemci pošle kljub temu niso dobili v svoje zločinske roke. Marko

LD Čepovan ob svojem novem domu

Foto J. Jelerčič

je bil le sprednji kurir, nekaj korakov za njim, toliko, da se v temi nista zgrešila, je pošto nosil Rudi Štefanec-Savo s Pobrežja. S skokom v noč je takrat še posebno pomembno pošto in material rešil in prispela je do TV 12.

Na TV 13-S/II je bilo vedno 12 ali 13 kurirjev. Postaja je delovala na precej redko ogozdenem delu Pohorja, ugodnem za sovražnikove hajke. Nevarnost zased je bila velika in tudi samo območje je bilo za okupatorja zelo pomembno. Tako je do konca vojne v spopadih padlo kar sedem kurirjev, trije so bili ranjeni in dva ujeta. Do konca se jih je na tej relejni postaji zvrstilo štiriindvajset. Kljub nasilju okupator ni zatl zavesti domačinov. Dosegel je nasprotno, rodila sta se pogum in odpor. Skoraj ni bilo hiše, kjer kurirjem ne bi pomagali. Stalno so se gibal po kmečkih posestvih in gozdovih v širšem območju okoliških vasi. Na enem mestu so se zadrževali največ tri ali štiri dni. Vsaka zveza je morala biti vzpostavljena vsako drugo noč. Tako je bilo treba na zveze s postajami TV 8 S v Halozah, TV 17 S v Slovenskih goricah, TV 12 S nad Rušami, TV 10 v Kotu in v partizansko bolnico »Jesen« na Smrečnem vsako noč, s polnimi torbicami pošte in materiala v nahrbtnikih. Ne glede na vreme sta morala na pot vedno dva kurirja. Prvi je bil izvidnik oziroma vaba za morebitne zasede, drugi pa je za njim prenašal pošto, materiale in partizansko literaturo. Kurirska postaja je poleg vzdrževanja zvez opravljala tudi razne partijske in druge naloge.

Leta 1975, v času proslav 30-letnice osvoboditve, so bili starešine treh lovskih družin trije nekdanji kurirji s TV 13-S/II. Hinko Serneč-Tinč je vodil LD Šmartno na Pohorju, Štefan Pisanec-Branko LD Fram, Ivan Murko-Vido, nekdanji namestnik komandirja kurirske postaje — po njegovem pripovedovanju je nastal ta zapis — pa je predsednikoval LD Hoče. Na pobudo LD Fram, njenega starešine in krajevne organizacije ZB Fram so se vse tri lovske družine dogovorile, da v spomin na kurirsko postajo, izročilo NOV in padlim kurir-

Starešina LD Hoče Mirko Kacjan obuja spomine

Foto D. Namestnik

jem postavijo obeležje. Arhitektonsko domiselno rešen spomenik v obliki šesterostranega pokritega počivališča so zgradili na jugovzhodnih obronkih Pohorja, tam, kjer se stikajo meje vseh treh družin. Obeležje stoji nad vasjo Planica, ki so jo Nemci leta 1944 požgali. Na tem mestu je tudi padel kurir Marko, kraj pa domačini imenujejo po verskem znamenju, ki že od nekdaj stoji v bližini (hiše daleč naokrog ni nobene), pri »Perkovem križu«.

Od postavitve spominskega obeležja priredijo Lovske družine Šmartno, Fram in Hoče vsako leto zadnjo nedeljo v oktobru love v bližini. Vsaka družina lovi v svojem lovišču; tako se izognejo težavam pri organiziranju pogonov, razporejanju preštevilnih strelcev na stojišča in še manjše predele lahko večkrat »prečesejo« s svojimi majhnimi, a vztrajnimi jazbečarji. Zbor vseh lovcev in pozdrav lovini je po končanih lovih vedno pri obeležju. Ta srečanja so postala stalna in trdna kot pohorski kamen. Tudi prijateljstvo med družinami je vredno posnemanja.

Na lansko srečanje je LD Hoče (vsako leto ga organizira druga družina) povabila tudi »Zasavske rogiste«, da bi se jim oddolžila za mentorstvo pri ustanavljanju njihovih »Po-

horskih registov«. Skupaj smo za začetek zaigrali pozdrav lovini in prijateljskemu srečanju. Po govoru, obujanju spominov na dogodke izpred desetletij in položitvi venca so čez pohorske gozdove še enkrat zadoneli zvoki lovskih rogov. Na srečanju redno sodeluje tudi znana Frajhamška godba na pihala. Ob njenih vedrih zvokih, obvezni malici in mlademu vinu (pravzaprav je takrat še mošt, toda le po imenu) se odpro vse pregrade, pozabimo vse težave in misli se razvežejo. Pri Perkovem križu smo lovci in domačini še v noč ob ognju »krepili« prijateljstvo in dolgo zatajevana pohorska kri mi je močnejše zaplala po žilah. Spoznal sem, kot ničkolikokrat doslej, da se iskreno prijateljstvo meri le s prijateljstvom. Pesem in ubrana melodija lovskih rogov nas je še enkrat kot piš prijetnega vetra odtajala, zbližala in povežala.

Dane Namestnik

Uspeli strelski prireditvi LD Toško čelo

Šentviški lovci so tudi letos počastili praznik ustanovitve OF z meddružinskim strelskim tekmovanjem. Pripravili so ga v slogu velikih strel-

skih tekmovanj na novem strelišču pri svojem lovskem domu na Toškem čelu. Novo strelišče na glinaste golobe — zgradili so ga pretežno s prostovoljnimi delom — so odprli lani na isti praznik, letos pa so na podoben način uredili še strelišče na tarče »srnjak«.

Organizatorjem je bilo naklonjeno tudi vreme, kar je pripomoglo k zadovoljivemu obisku. Sedeminšestdeset strelcev iz 11 lovskih družin so prišli gledat številni gledalci.

Tekmovanje je odprl starešina LD Toško čelo Lado Pohar, ki je pohvalil člane strelske sekcije, da so med najbolj dejavnimi in požrtvovalnimi v družini. Strelci redno vadijo in uspešno nastopajo na meddružinskih in bazenskih tekmovanjih. Lovska družina želi, da bi prirejali podobna tekmovanja vsako leto na praznik OF in se tudi tako navezovali na tradicije NOB. Toško čelo je namreč znana partizanska vas, ki so jo pred štiridesetimi leti okupatorji in domobranci izropali in požgali. Tu je leta 1941 potekala kurirska zveza med Ljubljano in Gorenjsko; leta 1942 in 1943 pa sta na tem območju delovala Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet in CK KPS.

Strelsko tekmovanje LD Toško čelo ob prazniku OF postaja že tradicionalno
Foto L. Pohar

Tekmovanje je vodil glavni sodnik France Oven, pomagala pa sta mu brata Stane in Vinko Tomažič.

Ekipno v kombinaciji je zmagala ekipa LD Vič (zanjo so nastopili strelci iz LD Brezovica) s 654 točkami; drugo mesto je osvojila ekipa LD Tuhinj s 653 in tretje LD Toško čelo s 644 točkami.

Kombinacija posamezno: 1. Franc Končan, LD Brezovica — 192 točk; 2. Robi Delorenco ml., LD Pugled — 181 točk; 3. Marko Sterle LD Ig — 180 točk.

Golobi posamezno: 1. Franc Končan, LD Brezovica — 15 točk; 2. Bor Keršan, LD Toško čelo — 14 točk; 3. Milan Gabrič, LD Pšata — 14 točk.

Srnjak posamezno: 1. Stane Tomažič, LD Toško čelo — 92 točk; 2. Tone Markič, LD Udenboršt — 91 točk; 3. Lovro Korošec, LD Medvode — 90 točk.

Zmagovalcem in najboljšim strelcem so podelili pokale, priznanja, medalje in nagrade. Tekmovanje so končali z družabno prireditvijo, ki je pomenila za strelce in njihove svojce prijetno sprostitev, hkrati pa je bila priložnost za poglabitev tovariških stikov med člani LD Toško čelo ter njihovimi gosti iz sosednjih in drugih lovskih družen.

Sredi maja je strelska sekcija LD Toško čelo — vodi jo Bor Keršan — priredila meddružinsko tekmovanje za prvenstvo občine Šiška. To je tradicionalno tekmovanje za memorial Franceta Jernejca in jo vsako leto organizira

druga družina; prehodni pokal je podelila občinska konferenca SZDL Ljubljana-Šiška.

Letos je na strelišču LD Toško čelo zmagala ekipa LD Šmarna gora v sestavi Silvo Anžin, Franc Barbič in Ivan Vrhovnik, ki je v kombinaciji dosegla 468 točk. Druga je bila ekipa iz LD Medvode (Korošec, Rožnik, Tratnik) s 439 točkami, tretja pa LD Toško čelo (Keršan, Kovač, S. Tomažič) s 415 točkami.

V kombinaciji je med posamezniki zmagal Franc Barbič, LD Šmarna gora — 174 točk, drugi je bil Stane Tomažič, LD Toško čelo — 165 točk, tretji pa Lovro Korošec, LD Medvode — 163 točk.

Ker je prehodni pokal občinske konference SZDL že tretjič zapored osvojila ekipa

Šmarne gore, ga je to pot prejela v trajno last. Tekmovanje je odlično vodil Karel Kregar, strelski referent ZLD Ljubljana.

D — an

Srečanja pod Kumom

Orjaški dimnik trboveljske termoelektrarne se kot vitka sušica vzpenja iz temačne doline. Pri tleh utesnjen v soteski Save je komaj še našel prostor za svoje temelje, zato pa toliko bolj radodarno bruha žveplene pline v širo no nebo tristo metrov višje. Prav v žrelo mu vidiš z Dobovca, prijetne vasice, ki ždi na sredi pobočja proti Kumu. Po njej se imenuje tudi lovska družina, ki upravlja lovišče na tem severnem pobočju najvišjega hriba v Zasavju. Na njegovem južnem delu gospodari z divjadjo Lovska družina Podkum. Meja med obema loviščema poteka tudi čez 1219 m visok vrh Kum, kjer so še poslednja rastišča divjega petelina v Zasavskem lovskogojitvenem območju. Članov obeh lovskih družen ne druži le čarobno petje črnega trubadurja in trud, da bi ga tudi v tem delu Slovenije ohranili; njihovo prijateljstvo je trdno in sega mnogo let nazaj. Prijateljstvo se je kalilo na prenekaterih skupnih lovih obeh družen. Jože Pečnik iz podkumske lovske družine je menil, da se morajo vsaj enkrat na leto srečati tudi drugače, brez pušk in s svojimi druženami. Hafnerjev Nestl,

Medveškov Polde in še nekateri so mu pritrdili in leta 1977 so se prvič srečali v pravljici Čebulovi dolini na Počivavnicah. Z vrha Kuma se lovska meja spusti v to dolino in poteka po njej, preden se po gozdnem grebenu spusti do izliva Šklendrovca v Savo. Od takrat se srečanja vrstijo vsako leto, in sicer na nedeljo, neke med 4. julijem, dnevom borca in 22. julijem — dnevom vstaje.

Usoda je hotela, da so otožni zvoki lovskih rogov Zasavskih rogistov prav 11. julija 1980 na podkumskem pokopališču igrali v slovo komaj 42-letnemu starešini Jožetu Pečniku. Toda njegova prezgodnja smrt je še utrdila stare vezi. Skoraj natančno po letu dni so 12. julija isti rogovi zaigrali na Počivavnicah. Tam so mu lovci postavili spominsko ploščo. Vzidali so jo v skalo ob robu gozda. Drago Rupnik, novi starešina LD Podkum, jo je odkril ob zvokih žalostinke.

Od tedaj se srečanje vsako leto prične z melodijo lovskih rogov in s pozdravom praporov obeh lovskih družen v spomin organizatorju srečanj na Počivavnicah. V naravi čudovite, neoskrunjene doline, daleč, daleč od mestnega vrveža in cest, delajo družbo lovcem in svojcem obeh lovskih družen tudi Zasavski rogi. Prijateljstvo in sosedski odnosi se poglabljajo. Nikomur se ne mudi domov. Po slovesnem delu in obveznem okrepčilu v poletni travi je na vrsti tekmovanje. Gledalcev in navijačev ne manjka. Srnjad, jelenjad, mufloni, gamsi in divji prašiči, katerega domovanje je ta dolina, so se za dan umaknili pred vrvežem. Na priročnem strelišču pod Kozlôvo goro odmevajo strelci od Vodene peči in Planine. Umetni golobi lete in se drobe od dobro usmerjenih šiber komljenskih lovcev. Toda mladi rogist Vasja bi skoraj zmešal štrene izkušnemu Dobovčanu Fricu.

Vsak član štiričlanske ekipe strelja na deset golobov in odda deset strelcev z malokalibrsko puško v tarčo srnjaka. Poraženec se lahko oddolži zmagovalcu pri vlečenju vrvi ali pa v nogometu, ki se igra navkreber in navzdol. Kakor je razpoloženje med tekmovanjem naelektreno, tako je že

S. Tomažič, organizator strelstva in odličen strellec, prejema priznanje
Foto L. Pohar

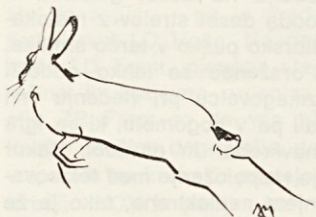
S srečanja pod Kumom

Foto D. N.

naslednji hip po razdelitvi priznanj pozabljen, kdo je bil boljši ali »srečnejši«. Ugovorov ni, saj Bergarjev Rudi sodi nepristransko in ima avto, rit in teto. Pravijo, da moraš to troje imeti, da si lahko avtoritativen sodnik.

Na koncu je za zmagovalca v streljanju umetnih golobov »na izpadanje« pripravljen zaboj hladnega piva. »Izpadajo« pa tudi udeleženci srečanja, ki se prevečkrat srečajo s pipo, zabito v sod z vinom. Ta stoji v gosti senci na voljo vsakomur in ga je treba do mraka izprazniti. Tudi to je vračunano v enkratnem prispevku, ki ga plačajo vsi lovci enako. Kar pa je z muko pripravljeno v tej odmaknjeni dolini, je treba tudi pospraviti, pa naj bo pot domov lažja ali težja. Sicer pa so pête ob zvokih harmonike lahke prav do vasi. In kdo bo odšel zadnji? Kdor ni bil zadnji v tekmovanju, bo pa tu. Kdor ni bil lani, bo pa letos...

Dane Namestnik

Slovenci v kanadskih loviščih

Slovensko lovsko in ribiško društvo Planica je bilo ustanovljeno leta 1976. Sprva je štelo 10 članov, do zdaj pa je število naraslo na 80; od teh je kakih 20 lovcev, drugi pa so ribiči in »mlajši« člani (juniors), kar pomeni, da še nimajo 16 let. Šele s tem letom se namreč lahko začnejo pripravljati za lovski izpit. V društvu so Slovenci iz vseh delov Slovenije od Prekmurja do Primorske. Naš lovski revir meri 280 hek-

tarov in je zasebna lastnina društva. Meji na državno zemljo, na kateri lahko lovimo člani društva in tudi vsak drug lovec, ki ima lovsko dovoljenje (izpit). V našem revirju smo postavili tudi nov lovski dom.

Kar zadeva divjad, imamo v našem lovišču veliko izbiri: belorepe virginijske jelene, velike lose, grizlije, volkove, lisice, zajce, bobre, kragulje, jerebice itd.

Lovci našega društva pa se ne ukvarjajo samo z lovom na divjad. Imamo tudi ekipo strelcev na glinaste golobe,

Odkritje spominske plošče organizatorju LD Podkum in LD Dobovec Jožetu Pečniku — julija 1981

Foto D. N.

ki je dosegla že veliko uspehov, dobila več priznanj in osvojila precej pokalov. Vsa-ko leto tekmujejo v streljanju z drugimi slovenskimi društvi z območja Toronta in tudi iz Clevelanda (ZDA). V lovišču pa ne najdejo razvedrila samo lovci in ribiči, ampak tudi člani njihovih družin, ki zelo pogosto zahajajo vanj, zlasti poleti. Vsa-ko leto avgusta priredi društvo letni piknik, ki se ga udeleži tudi veliko gostov.

Dolgo sem si želel, da bi se mi na lovu pridružil tudi oče Vinko Pulko, ki je bil izkušen lovec in častni član Lovske družine Žetale. Naposled se mi je ta želja izpolnila. Takoj, ko me je prišel oče v Kanado obiskat, sva se odpravila na lovski pohod, in sicer na losa. Na žalost pa nisva nobenega niti videla, kaj šele uplenila. Vendar pa nama to ni vzelo poguma, da se ne bi odpravila še na kak lovski pohod. Kmalu nato sva odšla loviti belorepe jelene. Tokrat sva se odločila za lov v lovišču našega društva. Vsem svojim prijateljem sem s ponosom in veseljem predstavil svojega očeta, starega »gozdnega volka« in izkušenega lovca. Kmalu je bil eden izmed nas — prijatelj med prijatelji. Beseda je dala besedo in po večerji, pri kozarcu dobrega vina, so se lovci od najstarejšega do najmlajšega zvrstili pri pripovedovanju lovskih dogodivščin iz preteklih let. Proti koncu pripovedovanja pa so že »rožice cvetele« v glavah in se je kot po stari navadi začelo prepevanje. Prvo smo zapeli staro slovensko »Tam na štajerski deželi«.

Naslednjega dne smo se po kavi odpravili v lovišče. Vsi smo bili na že vnaprej določenih stojiščih in smo napeto čakali, kdaj nam bodo psi prignali tu živečo jelenjad. Sam tokrat nisem čakal zaman, kajti kmalu sem imel na muhi mladega belorepca, primerne za odstrel. Pritisnil sem na sprožilec...

Sledilo je veselo praznovanje, na katerem smo sveže pečena jelenova jetra spet zalili z dobro vinsko kapljico. Kmalu sva se z očetom morala posloviti od vesele družine in se odpraviti na dolgo vožnjo proti domu. Zdaj, ko očeta ni več med živimi,

Vili Mohorko (levo) z očetom Vinkom Pulkom v lovišču lovškega in ribiškega društva »Planica« v Kanadi

se z radostjo v srcu spominjam vseh trenutkov s tega lova.

Prilagam tudi fotografijo z opisanega lova, na kateri sva skupaj z očetom.

Lovski pozdrav iz Kanade vsem slovenskim lovcem!

Vili Mohorko
867 Krosno Blud
Pickering, Ont.
LIW IH2, Kanada

Lovski dvorec pod Partizanskim vrhom

V pobočju pod Partizanskim vrhom in Javorjem na trboveljski strani ni nikjer ravnine. V strmine so položene njive in travniki, največ pa je bukovih, smrekovih in macesnovih gozdov.

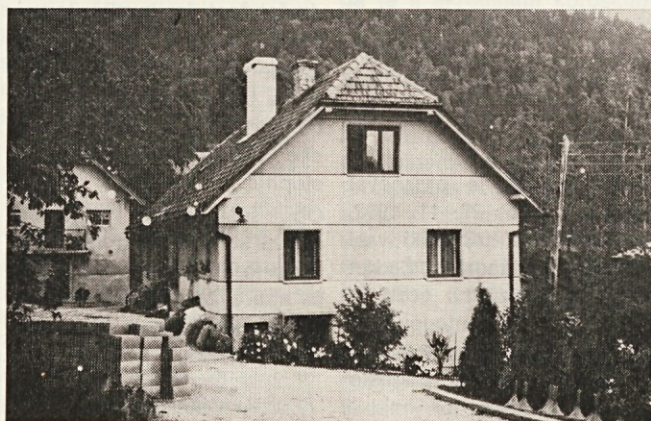
V »Zgodovini Trbovelj, Hrastnika in Dola« je prof. Orožen zapisal na strani 561: »Stujčev Okezdol 26, prej 11, vl. št. 28), za Jakobom Stojcem je leta 1849 prevzel kmetijo Franc Zakonjšek, leta 1883 Matija in Alojzija Zakonjšek, leta 1921 pa Martin Zadobovšek in Frančiška, roj. Zakonjšek. Domačija ima visoko nadzidano hišo, v kateri je bila gostilna.«

Danes je na tem koščku sveta nad Trbovljami marsikaj drugače. Še vedno se pravi »pri Stujcu«, težko pa bi se odločili, ali je to kmetija, lovski dvorec ali pa »tovarna« perutnine in teletine. Martin in Frančiška sta imela štiri fan-

te in štiri dekleta. Najmlajši, Alojz, je našel nevesto Olgo pri Šrubarjevih, na kmetiji pod Barličem na Čebinah, kjer je bil ustanovni kongres KPS. V zameno za Olgo je eden Lojzetovih bratov odšel na Šrubarjevino.

Od 34 ha je 6 ha obdelanih njiv, vse drugo je gozd. Lojze je posestvo prevzel leta 1954. Leta 1971 je domačo hišo zaklenil in z Olgo odšel za pet let v Amberg na Bavarsko; tam je mizaril, toda ves čas ga je vleklo domov domotožje in deklici, ki sta takrat živeli pri dedu Martinu. Vrnil se je, zavihal rokave in postavil pravicato vasico v vasi Knezdol. Okoli preurejene stanovanjske hiše je zrasel sodobno opremljen hlev za govedo. svinjak, poslopje z garažo za ducat kmetijskih strojev, delavnice, avtomatiziran hlev za perutnino in še kaj.

Lovski dvorec pod Partizanskim vrhom

Lesu v zadnjem obdobju ne seka, žito prideluje le za živino, za življenje zadostujejo sredstva prodanega »živega pridelka« — v eni seriji je več kot 30 pitancev za zakol in 8 tisoč brojlerjev, ki jih prodaja v Zalog.

Oče Martin je takoj po vojni omogočil ustanovitev lovske družine. Pred vojno so bila lovišča v zakupu premožnih meščanov, po vojni pa je začasn lovski zakon omogočal vsakomur neomejen odstrel divjadi, če mu je družba zaplala orožje in je kupil lovsko karto, ki je veljala 100 din. Novi lovski zakon iz leta 1946 pa je že uveljavljal lovske družine; dovoljeval je tudi, da lahko krajevni odbori, ki imajo več kot 500 ha lovske površine, sami ustanavljajo lovske družine. Poleg Stujca so bili med ustanovitelji lovske družine še Letnik, Rovšnik, Berger, Levec, Kramar, Komar, Lanišnik, Bovhan in Podpečnik. Stujc je potem v imenu lovske družine dosegel, da je ta dobila mandat nad lovišči občine Trbovlje. Vse na Stujčevini je obeleženo z lovstvom. V hiši skoraj ni praznega koščka stene, vse so polne lovskih trofej, oprema lovske in dnevne sobe je prekrita z ustrojenimi kožami raznih vrst divjadi; čudovit pogled, kamorkoli se ozreš.

Še lepše je okoli hiše. Na vsakem koraku srečuješ divjad — srne, fazane, divje rabe. Prostor je ograjen, vendar ne zaradi divjadi same. Primerilo se je že, da je mlado srno raztrgal potepuški pes ali jo je poškodoval poljedelski stroj.

Trenutno skačejo po dvorišču tri srne (v kratkem pričakujejo prirastek), ki se rade sprehodijo tudi po okoliškem gozdu, posebno v času prska, a se redno vračajo domov. Divje rabe — zdaj jih je 20, bilo jih je več — vsak dan v mraku zaplavajo nad trboveljsko dolino, skoraj redno pa se jih nekaj ne vrne več ob domači bazen. Onstran doline postanejo plen lovcev. Domače

koklje skrbijo za nov zarod rac, vendar le težko sledijo odstrelu in je zato skupina divjih rac vse manjša.

Na vprašanje, kaj načrtuje za prihodnost, pravi gospodar Alojz, da je dosegel vse, kar je načrtoval; zdaj bo vse to, kar je ustvaril, vzdrževal. Tudi o nasledniku že razmišlja, čeprav je po njegovem govorjenju in vedenju videti, da bo lahko to, kar ima, upravljal še vrsto let.

Še nekaj velja dodati. Tako kot je Stujčev oče podpiral rast lovske družine, tudi Lojz ne štedi ne s časom ne s sredstvi, kadar je treba kakoli postoriti pri lovski koči ali v lovišču. Vrata Stujčeve hiše so vedno odprta obiskovalcem, lovci so vsak dan Lojzetovi gostje, da se pri njem oddahnejo in z njim poklepetajo. Tudi zato ga imajo radi in ga spoštujejo.

Jože Skrinar

Jubilanti

Franc Bittner — sedemdesetletnik

Dolgoletni prizadevni sodelavec slovenske lovske organizacije in dolgoletni lovski funkcionar ter znan družbenopolitični delavec, gozdarski tehnik v pokoju Franc Bittner praznuje 17. avgusta letos visok življenjski jubilej — 70. rojstni dan.

Franc se je rodil v Litiji leta 1913. Že v zgodnji mladosti je postal član slovenske lovske organizacije, poklicno delo gozdarja pred vojno na nekdanjem veleposestvu Windisch-Graetza pa mu je omogočilo intenzivno udejstvovanje tudi v lovstvu.

Leta 1942 je začel aktivno sodelovati v NOB, po kapitulaciji Italije pa je stopil v prekomorsko brigado in sodeloval v bojih za osvoboditev domovine. Na lastno željo je bil demobiliziran proti koncu leta 1951 in od takrat aktivno deluje v gozdarstvu in lovski organizaciji v slovenskem Primorju.

Naj naštejemo le nekaj njegovih lovskih funkcij: je ustanovni član LD Tabor-Zagorje, od leta 1955 do 1958 je bil gospodar LD Pivka, od leta 1958 do 1977 in spet od leta 1981 do 1982 gospodar LD Hrenovice, od leta 1952 do 1955 član upravnega odbora Okrajne lovske zveze Postojna, od leta 1955 do 1958 član upravnega odbora Lovske zveze Koper, od leta 1958 dalje pa predsednik skupščine Zveze lovskih družin Postojna. Vsa leta je bil tudi član upravnega odbora Lovske zveze Slovenije in član raznih komisij, vse obdobje po vojni pa tudi član komisije za ocenjevanje lovskih trofejev.

Skratka, Franc je vseskozi aktiven in požrtvovalen delavec v naši lovski organizaciji, ves čas pa je aktivno deloval tudi v Zvezi združenj borcev NOV, saj je bil od leta 1960 do 1964 predsednik MO ZZB NOV Postojna in od leta

Franc Bittner

1968 do 1981 tudi tajnik občinskega odbora ZZB NOV Postojna.

Za prizadevno in dolgoletno delo v lovski organizaciji ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z redom za lovske zasluge I. in II. stopnje, dobil pa je tudi Zlatorogovo plaketo. Lovska zveza Hrvaške ga je za plodno sodelovanje z obmejnimi lovskimi organizacijami Hrvaške odlikovala s srebrnim redom za lovske zasluge.

Franca so počastile s podelitvijo častnega članstva tudi številne gozdarske in lovske organizacije. Tako je postal častni član Republiške zveze inženirjev in tehnikov gozdarske stroke, Zveze lovskih družin Postojna in Lovskih družin Trnovo, Pivka in Tabor-Zagorje.

Dragi France, ob tvojem visokem življenjskem jubileju ti prijatelji in sodelavci želimo, da bi čil in zdrav še mnogo let uspešno deloval v naši organizaciji in preživel še marsikatero prijetno uro v slovenskih loviščih.

Zveza lovskih družin
Postojna
Lovska zveza Slovenije

Franc Ocepek je praznoval šestdesetletnico 26. 11. 1982. Rodil se je v hribovski vasi Jablana nad Zagorjem. Že kot mladenič je vzljubil gozd in divjad, saj je bil njegov oče čuvaj pri takratnem lovskem zakupniku in ga je pogosto spremljal na lov.

Franc Ocepek

Marca 1944 je začel aktivno sodelovati v NOB in je bil za hrabrost tudi odlikovan. Po osvoboditvi se je zaposlil v rudniku Zagorje kot rudar.

V lovske vrste je stopil leta 1946 in je bil soustanovitelj LD Senožeti. V njenem upravnem odboru so mu zaupali najodgovornejše funkcije. Najprej so ga izvolili za gospodarja, in sicer od leta 1948 do 1962, od leta 1962 pa je starešina lovske družine in to dolžnost opravlja še danes. Osem let je bil tudi član IO ZLD Zasavje.

Franc spada med tiste ljudi, ki svoj prosti čas najraje porabijo za uresničevanje skupnih ciljev. V dvajsetih letih, kolikor je član LD Senožeti, je družina dosegla velike uspehe, zgradila lep lovski dom, avtomatsko strelišče in razvila lovski prapor, veliko pa je bilo storjenega tudi v lovišču. Pri vseh teh delih je bil glavni organizator Franc, zgled vsem pa je dal tudi s svojim prostovoljnim delom. Največje zasluge pa ima Franc pri tem, da med člani v lovski družini prevladujeta družabnost in lovsko tovarišstvo.

Za delo na področju lovstva ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje.

Ob šestdesetem rojstnem dnevu starešini iskreno čestitamo in mu želimo, da bi nas še naprej tako uspešno vodil, na lovskih stezah pa veliko zadovoljstva!

Člani LD Senožeti

Anton Golmajer

Anton Golmajer, upokojeni obratni mojster tovarne Veriga — Lesce in lovec od mladih nog, je 31. 1. 1983 praznoval svojo 80-letnico. Za njim je dolga doba grenkih preizkušenj in trpljenja, a tudi veselih trenutkov in svetlih uspehov.

Ko je leta 1941 Gorenjsko zasedel nemški okupator, je Tone — delavsko napredno usmerjen — zapustil svoj dom v Spodnjem Otoku pri Radovljici in pobegnil z družino k prijateljem na Notranjsko, ki je prišla pod italijansko okupacijo. Tu je sodeloval v NOB, sprva kot aktivist, pozneje kot partizan. Konec vojne se je kot podoficir, odlikovan za hrabrost in zasluge za narod, vrnil po 50 mesecih na Gorenjsko, v svoj povsem izropani dom.

Kot prizadeven družbenopolitični delavec je bil izvoljen za predsednika Kraj. ljud. odbora Mošnje (1947—52), za predsednika Obč. ljud. odbora Črničev (1952—54) in za člana Okr. ljud. odbora Radovljica.

Tone je že kot fantiček spremljal očeta na lovskih pohodih iz svojega rojstnega Tržiča na Dobrčo in drugam. Organiziran lovec je že od leta 1921, torej 62 let. Leta 1947 je bil med ustanovitelji LD Radovljica in član njenega uprav. odbora do spojitve z LD Begunje v novo LD Begunjsčica, leta 1956. Medtem je 7 let deloval nad vse prizadevno kot starešina (1949—56). Zavzemal se je zlasti za red in disciplino v LD ter za etičen odnos do divjadi. Pod njegovim vod-

stvom si je LD Radovljica zgradila lepo kočo v Grofiji in jo izročila njenemu namenu poleti 1955. Od leta 1949 je sodeloval tudi v uprav. odboru Lovske podzveze oz. Okrajne lovske zveze Radovljica—Jesenice vse do leta 1955, ko so se gorenjske okrajne zveze združile v Lovsko zvezo za Gorenjsko. Ob nastanku LD Begunjsčica je del lovišča LD Radovljica pripadel tudi lovišču LD Kovor, zato je del članstva LD Radovljica imel možnost, da se včlani v LD Kovor. Tudi Golmajer je postal član naše LD, v kateri je v lov. letu 1957/58 deloval kot gospodar in več let kot član nadzor. odbora.

Lovska zveza Slovenije ga je v letu 1970 odlikovala z znakom za zasluge, LD Kovor pa ga je nagradila s priznanjem — diplomu in mu na slovesnosti ob razvitju lovskega prapora podelila tudi naziv častnega člana.

V zadnji zimi je naš jubilar imel hud spopad z Morano. Le njegovi žilavi lovski naravi je pripisati, da je dočkal svojih 80 let. Sedaj je zopet razmeroma zdrav in dokaj pri moči. Iskreno želimo, da bi se našemu Tonetu zdravje tako okrepilo, da bi se zopet srečevali z njim v našem lepem lovišču in da bi v svojem domu na robu ljubke vasi v zadovoljstvu preživel še veliko let.

Lovci LD Kovor -elf-

Matija Božič je praznoval šestdesetletnico

Rodil se je 5. 1. 1923 v vasi Strahomer pod Krimom pri Ljubljani. Delavsko-kmečka družina ni živela v izobilju, zato si je moral Matija že kot fantič izbrati svojo prav nič lahko življenjsko pot. Čeprav šibak je delal pri graditvi poti in cest, regulaciji in urejanju potokov in tudi pri gozdarjenju. Začel je vihteti težko kovaško kladivo in se je učil za kovača; za njegovo življenje je bilo to odločilno. Spoznaval je družbena nasprotja in hkrati pot za boljši in pravičnejši svet. Okupacija domovine ga je močno prizadela in že leta 1941 se je vključil v organiziran odpor.

Matija Božič

Julija 1942 je že sodeloval v NOB; šel je tako rekoč skozi vse faze razvoja od borca do političnega komisarja. Bil je v mnogih enotah in ustanovah vse do zaščitnih enot vojaško-političnega vodstva NOV in POS, spremljal pa je tudi Jožeta Brileja-Bolko.

Po osvoboditvi je ostal v JLA in opravljal partijsko politična dela v polku, obmejnih enotah in ljubljanskem okrožju, kjer je tudi končal aktivno vojaško službo in dosegel čin polkovnika. Vendar je ostal še naprej aktiven v družbenopolitičnem in samoupravnem življenju. Je član vodstev mnogih organov in organizacij v KS, občini in MK SZDL ter MK ZKS Ljubljana in drugih.

V lovske vrste je stopil leta 1950, ko se je včlanil v LD Tomišelj. Tej družini je zvest še danes. Člani LD so hitro spoznali, da so dobili v svoje vrste človeka z bogatimi organizacijskimi izkušnjami, človeka s pozitivnimi značajskimi in humanimi lastnostmi, ki je vse to pripravljen vnašati v delo in življenje tudi na področju lovstva. Še isto leto smo ga izvolili za predsednika disciplinskega sodišča (1950—1952). Nato je bil štiri leta starešina LD (1954—1958), štiri leta pa njen podpredsednik (1958—1962). Zdaj je (od leta 1978 dalje) član komisije za SLO in DS. Njegova doslednost in odločnost ter njegove bogate misli in izkušnje so mnogo prispevali k dobrim tovariškim odnosom v LD pri varstvu in gojitvi divjadi ter h krepitvi in

Jože Logar

razvoju vseh aktivnosti v pripravi na SLO in DS.

Tov. Božič je nosilec spomene 1941, številnih vojaških in državnih odlikovanj ter drugih priznanj, lovska organizacija pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje, za aktivnosti v lovski kinologiji pa ga je KZS odlikovala s srebrnim znakom za zasluge. Lovci LD Tomišelj mu želimo še vrsto zdravih let in tudi v prihodnje prav tako uspešno delo, zlasti pri organizacijski krepitvi lovskih vrst.

Lovci LD Tomišelj

Jože (Pepi) Logar se je rodil pred 50 leti na sončnih Brdih pod Uršljo goro, v Prežihovih Kotljah. Rodil se je 3. 1. 1933, takrat, ko so za Nacesko kaščo še peli veliki petelini v mogočnih borovih sestojih. Mladost je preživel pri mami, stricu in dedu. Ded mu je veliko pomenil. V njem je zbudil smisel za lepoto koroške pokrajine, spoznaval ga je s skromnimi koroškimi ljudmi, navdihnil pa mu je tudi globoko narodno zavest. Med NOB je bila Naceska domačija med prvimi, ki so na stečaj odprle vrata prvim partizanom. Mladi kurir Pepi je izpolnjeval pomembne naloge, ki so mu jih nalagali, vse dotlej, dokler družina ni zapustila domačije, ker jih je okupator pregnal v izgnanstvo.

Po vojni je Pepi sodeloval v različnih mladinskih delovnih akcijah, kajti treba je bilo ob-

noviti porušeno domovino, in študiral gozdarstvo. Leta 1952 se je kot gozdarski tehnik zaposlil v Bistri pri Črni na Koroškem. Po dveh letih je postal direktor takratne Gozdne uprave na Ravnah na Koroškem, sedanjega TOK-a, ki ga še danes uspešno vodi.

Poleg tega, da se je ukvarjal s strokovnim delom v gozdarstvu in s planinskimi obveznostmi, je našel tudi čas za aktivno družbenopolitično delo v svoji občini. Marsikatera domačija v hribih je z njegovo pomočjo dobila drugačno podobo; obnovili so stanovanjska in gospodarska poslopja, zgradili so ceste, napejlali telefon in elektriko. Veliko je pomagal tudi pri razvoju kmečkega turizma na Koroškem.

Odraščal je v okolju, v katerem je imel možnost spoznavati naravo in njene lepote, njegov poklic pa je tesno povezan z lovstvom, zato je bil že leta 1952 sprejet v lovske vrste.

Kot vzornemu in delavnemu članu smo mu že v letih 1953—1955 zaupali delo blagajnika, od leta 1955 do 1960 je bil tajnik, od leta 1960 do 1964 pa je opravljal funkcijo starešine. Za obdobje od 1966 do 1973 smo ga ponovno izvolili za starešino, od leta 1973 pa je predsednik nadzornega odbora. Hkrati je do leta 1981 opravljal funkcijo predsednika koroškega gojitvenega bazena. Kot predsednik je poskrbel za enotno gojitev divjadi v mežiškem gojitvenem bazenu, predvsem pa skrbel za pravilno populacijo gamsov in enotno izvajanje politike zaščite velikega petelina. Od leta 1979 do 1980 je bil podpredsednik Zveze lovskih dručin Maribor. V letih, ko je uspešno vodil LD Prežihovo, se je posebno zavzemal za pravilno gojitev divjadi in za tovariške odnose v družini. Veliko skrb je posvečal tudi gradnji lovske objekta, predvsem lovske koče, pa tudi lovski prapor smo razvili v tistem času.

Za svoje požrtvovalno delo za našo skupnost je dobil več pohval, priznanj in odlikovanj. Za uspehe v lovstvu pa ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje.

Janez Mohar

Dragi Pepi! Ob življenjskem prazniku ti koroški lovci, še posebej pa lovci LD Prežihovo, iskreno čestitamo in ti želimo še vrsto zdravih let in veliko užitka na skupnih lovskih pohodih!

Lovci LD Prežihovo — K. B.

Janez Mohar, ki letos praznuje osemdesetletnico, se je rodil 2. 1. 1903 v Sao Paulu v Braziliji. Njegova starša sta delala na kavnihih plantažah in kmalu spoznala, kako trd in grenak je tuji kruh. Prislužila sta si toliko denarja, da sta se z družinico vrnila domov in leta 1912 kupila skromen dom v Markovcu.

Med 1. svetovno vojno je bil Janez doma. V tistih letih je na lastni koži občutil izkoriščanje, zato ga je gnalo v svet; bil je v Holandiji in Nemčiji, kjer se je pridružil veliki stavki v Essnu. Iz Nemčije je s pomočjo nemških komunistov ilegalno odšel v Rusijo, kjer je dobil ime Valodi Harašo. Tam je delal v rudniku blizu Moskve. V Moskvi se je srečal tudi s tovarišem Titom. Iz Rusije se je vrnil leta 1939. Leta 1941 je bil sprejet v komunistično partijo. Ko se je začela 2. svetovna vojna, je delal najprej na terenu, ko pa je ovaduhom postal sumljiv, ga je štab NOV poslal na notranje politično delo (NPD) na Mačkovec na Blokah (tam so tiskali Poročevalec), nato pa je bil premeščen v Šerčerjevo brigado. Leta 1943 je bil na partijskem tečaju v Kočevskem Rogu. Proti koncu vojne so ga poslali v Bari

(Italija) in tam je dočakal naj-srečnejši dan — zlom nacističnega tabora. Zaradi velike ljubezni do divjadi je takoj po osvoboditvi, še leta 1945, postal lovec in začel sodelovati pri varstvu in gojitvi divjadi. Leta 1946 je bil med ustanovitelji LD Lož-Stari trg in je bil tudi podpisnik ustanovne listine. Za prva štiri leta so ga izvolili za predsednika nadzornega odbora (1946—1950); od leta 1950 do 1952 je bil predsednik disciplinskega razsodišča in svoje delo je opravljal nadvse skrbno in vestno. Za njegovo zavzeto delovanje v lovstvu ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge. Ko je LD Lož-Stari trg razvila lovski prapor, pa je dobil plaketo častnega člana LD Lož-Stari trg. Tudi leta 1956, ko je naša družina začela graditi lovsko kočo Slemenko, je bil med najmarljivejšimi delavci. Poleg tega je v lovišču opravil tudi veliko neplačanega dela. Janez ima tudi več državnih odlikovanj in je nosilec partizanske spomenice od leta 1941.

Poštenemu in delavnemu tovarišu iskreno čestitamo k njegovi osemdeseti obletnici. Želimo mu še mnogo zdravih in zadovoljnih let v naših vrstah!

Lovski tovariši
LD Lož-Stari trg

Feliks Kočnik je praznoval petdesetletnico 10. 1. 1983. Rodil se je leta 1933 na Selah pri Slovenj Gradcu.

Med NOB je po svojih mladih močeh pomagal kurirski službi na Selah.

Leta 1957 se mu je uresničila želja, da je postal član zelene bratovščine. Postal je član Lovske družine Prežihovo, v kateri vsa ta leta marljivo in pošteno dela.

Leta 1959 mu je družina zapupala dolžnost blagajnika in to delo je opravljal do leta 1963, ko je postal za eno leto »prosvetar« (1963—1964). Nato je bil gospodar lovske družine (1964—1966), predsednik nadzornega odbora (od 1970 do 1972) in gospodar lovske koče (1977—1980).

Lovci smo na njegovi domačiji vedno dobrodošli. Njegov iskreni odnos do sočloveka vzbuja v nas lovcih občutek

toplega prijateljstva. Njegova beseda je vedno logična in preudarna. Zlasti pa lovci občudujemo njegovo poznavanje staleža divjadi v lovišču. Za prizadevanja in uspehe v lovstvu ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za zasluge.

Ob njegovem prazniku se mu iskreno zahvaljujemo za marljivo in vzgledno delo v lovski družini in mu želimo še veliko let, predvsem zdravja in zadovoljstva na lovskih stezah.

Lovci LD Prežihovo-Kotlje

Jože Vidmar

Jože Vidmar, ki je 22. 2. 1983 praznoval šestdeseti rojstni dan, se je rodil v kmečki družini v Ložu. Ostal je doma in do leta 1941 delal na kmetiji.

Že pred drugo svetovno vojno je občutil izkoriščanje delavskega in kmečkega prebivalstva. Ko se je leta 1941 začela vojna, se je takoj vključil v NOB. Leta 1942 je odšel v Zidanškov bataljon, ki je bil ustanovljen prav v lovišču te LD. Še istega leta so ga premestili v Šerčerjevo brigado.

Nato se je bojeval še v Notranjskem odredu in v VII. korpusu, dokler ni decembra 1944 odšel v Beograd v vojaško šolo. Leta 1947 so ga na njegovo željo premestili k jugoslovanskemu vojnemu letalstvu. Zaradi svojih vojaških sposobnosti je ostal v JLA in dosegel visok položaj — čin podpolkovnika. Služboval je širo po domovini, leta 1963 pa se je vrnil v svoj Lož. Še med službovanjem v JLA se je leta 1953 vključil v LD Lož-Stari trg.

Po upokojitvi, leta 1963, je za 4 leta prevzel funkcijo gospodarja (1963—1964 in od 1977 do 1980). Predsednik LD je bil od leta 1965 do 1969, nato od leta 1974 do 1975 in še enkrat od leta 1978 do 1979. Predsednik NO je bil od leta 1981 do 1982. Jože je zelo aktiven v lovski organizaciji. Od leta 1976 do 1980 je bil podpredsednik ZLD Notranjske in gospodarske komisije. Od 1974—1979 je bil član komisije za gojitev divjadi, od 1976—1980 pa član izpitne komisije.

Je eden najboljših poznavalcev notranjske jelenjadi. Nje-

gova strokovna mnenja so vselej stvarna in temeljito na izkušnjah. V vseh lovskih družinah na Notranjskem je čutili njegovo prizadevanje po boljšem lovskem gospodarjenju, izboljšanju odstrela po strukturi in po doseganju visoke ravni lovske pravičnosti do divjadi. O tem priča tudi njegovo dolgoletno sodelovanje v raznih strokovnih komisijah.

Jože si vselej prizadeva, da bi bil mlajšim lovcem za vzgled in da bi nanje nevsiljivo prenašal svoje obsežno strokovno znanje. LD Lož-Stari trg je dosegla tolikšne uspehe pri gojitvi divjadi predvsem po njegovi zaslugi, saj je bil dolga leta njen starešina ali gospodar in član posameznih komisij in organov.

Jože je po upokojitvi delal tudi v različnih družbenopolitičnih organizacijah. Bil je član SZDL, predsednik ZB, predsednik rezervnih vojaških starešin, član KS, podpredsednik SOB Cerknica (od 1977 do 1978) in član ZK. Lovski tovariši smo njegovo delo vedno spoštovali. Kot nosilec partizanske spomenice 1941 je bil odlikovan z vrsto visokih vojaških in državnih odlikovanj.

LZS ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge, z redom za lovske zasluge III. stopnje in z redom za lovske zasluge II. stopnje.

Jože, želimo ti še vrsto zdravih let in prijetno počutje v lovišču ter obilo lovskega zadovoljstva!

Lovski tovariši
LD Lož-Stari trg

Rogovje srnjaka iz Švedske — novi svetovni prvak

Med zasedanjem generalne skupščine Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) v Dubrovniku je 18. maja 1983 posebna komisija (predsednik G. Kenneth Whitehead — Velika Britanija in člani F. Edmond-Blanc — Francija, Žika Rapaić — Jugoslavija, Werner Trense — ZR Nemčija, Veljko Varičak — Jugoslavija in Joszef Vary — Madžarska) ocenila rogovje srnjaka, ki ga je 29. avgusta 1982 ulepnil Carl-Georg Stjernswärd v lovišču Widtsköfle — Skane na Švedskem.

Meritve in ocene te trofeje so razvidne iz trofejnega lista. Z oceno 246,90 točk je to rogovje srnjaka tudi uradno postalo nov svetovni prvak. Dosedanji svetovni prvak je

Zap. št.	Elementi merjenja	Merska enota	Mera	Srednja mera	Konstanta oziroma možno število točk za zap. št. 4 do 9	Ugotovljeno število točk
1.	Dolžina roga levega desnega	cm	26,6 27,0	26,8	0,5	13,40
2.	Teža rogovja, 965—90 g	g	875	—	0,1	87,50
3.	Telesnina rogovja	cm ³	435	—	0,3	130,50
4.	Razkrečenost rogovja	cm	15,9	— %	do 4	4,00

Elementi za ocenitev lepote rogovja

5.	Barva rogovja	do 4	3,50
6.	Grbičavost rogovja	do 4	3,00
7.	Roži	do 4	2,00
8.	Vrhovi (konice) parožkov	do 2	0,50
9.	Pribitek na pravilnost in lepoto rogovja Obrazložitev za pribitek:	do 5	2,50
		Skupaj:	246,90
10.	Odbitki zaradi pomanjkljivosti rogovja Obrazložitev za odbitke točk:	do 5	—
	Ocena rogovja — skupaj:		246,90

bilo rogovje srnjaka, uplenjenega leta 1965 na Madžarskem. Na mednarodni lovski razstavi leta 1967 v Novem Sadu je bilo ocenjeno z 228,68 točkami.

Nov svetovni prvak, rogovje

srnjaka s Švedskega, je kar za 18,22 točke močnejši od dosedanjega prvaka iz Madžarske, ki je prvaštvo obdržal za 16 let.

V. V.

Po nesreči ustrelili dva medvedka

V Dolenjskem listu (četrtek, 19. maja 1983) je bil na str. 24 objavljen članek pod istim naslovom. V njem piše:

»V revirju lovske družine Ribnica so 22. aprila odstrelili dva medvedka. Oba sta padla tako rekoč po nesreči, kar je vzbudilo predvsem med lovci veliko razprav.

Tuji lovski gost in domači lovec-spremljevalec sta se odpravila na mrhovišče v Veliko goro z namenom, da bi tuji gost odstrelil okoli 80 do 100 kg težkega medveda. Okoli 22. ure se je na mrhovišču nekaj zganilo. Oba sta bila prepričana, da je prišel težko pričakovani kosmatinec. Videla pa nista prav dosti, saj takrat ni bilo polne lune.

Oba sta menila, da je pravi trenutek za strel. Tuji lovec je pomeril. Po strelu se je na mrhovišču še vedno nekaj premikalo. Domači lovec je bil prepričan, da je tuji gost

medveda le ranil. Hotel je tužev strel popraviti in je še on pritisnil na petelina.

Ko sta prišla do mrhovišča, kjer naj bi ležal mrtev 100-kilogramski medved, sta razočarana ugotovila, da tam ležita mrtva dva medvedka, težka vsak po kakih 30 do 40 kg.«

J. P.

Da ne bo uredništvo Lovca dobivalo več pisem, češ da o takih zadevah molčimo, vest objavljamo tudi v našem glasilu. Menimo, da je komentar uredništva odveč, saj ste si ga nedvomno ustvarili že med branjem.

Uredništvo

Psička Besa, primer materinske ljubezni

V odročni vasi Pinezič(i) na otoku Krku nasproti Cresa sem moževal z barbo Antonom Žužničem, svetovljanskim mornarjem, kuharjem, ribičem, sedaj pa kmetovalcem. Kaj vse me je, brihtnež, spraševal! Na kaj vse sem mu »profešur« moral odgovarjati. Največ pa o elektriki. Na kraju je zamišljeno dodal svojo definicijo tega najosnovnejšega v Naravi: »Elektrika, to ti je vrag. To je duh — ka Bog!«

Pri tem me je neprestano pomalem z gobčkom v koleno opominjala psička Besa, da bi tudi ona kaj rada. Ustregla sva ji, barba jo je ljubeznivo pogladil, pa stisnil k sebi. In pričel je pripovedovati o svoji ljubljenci: »Znate profesor — moja Besica je dobila dva mladička. Eden je bil bel, drugi črn. A močno sta zbolela, valjda neki otrov' kakega prijaznega soseda... Močnejši beli psiček je strup prebolel, šibkejša črna psička pa ni prestala. Zavil sem jo v vrečo in odnesel proti morju, da jo vržem v 'fujbo' (primerjal grozljivi pomor Fojba pod Pazinom, kjer je udarni vodni val nekoč odplaknil v podzemlje gimnazijskega direktorja Kosmatina. Tudi laški glagol 'infoibare' — vreči v fojbo, kamor vaščani mečemo poginule domače živali). Čez celih 70 dni sem šel zopet tam mimo. Za menoj sta pritekla rjava Besa in njen beli sinček. Bili smo že blizu žrela, ko sta oba psa znenada zalajala in stekla v smeri prepada. Kak zajec, ka-li, sem si mislil in šel naprej po svojem poslu. Doma ju ni bilo, šele pod večer se je vrnil mladiček, sam, brez matere. Tudi zjutraj je še ni bilo.

Pričel sem razmišljati — pa ne, da bi...? Stopil sem do jame in že na daleč zaslišal Besino tožbo iz globine. Torej res: po več kot dveh mesecih je zavohala vonj svojega mrtvega plodu; ni zdržala, skočila je v temo, kjer je gnila njena hčerka. Stopil sem po srčnega vaškega dečka, spustili smo ga v jamo in nato izvlekli iz nje njega in živo, zdravo Besico. Odtlej jo imam še rajši. 'I kažu, da je čovječja ljubav silnija od životinjske...!«

France Avčin

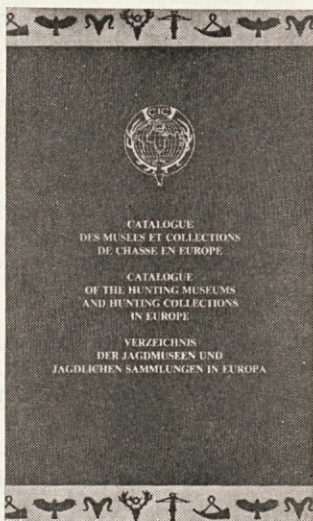

Literatura

Katalog lovskih muzejev in lovskih zbirk v Evropi

Na generalni skupščini Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) v Dubrovniku maja letos je bila predstavljena javnosti knjižica pod zgornjim naslovom.

V knjižici so na 58 straneh predstavljeni lovski muzeji, muzeji z zbirkami trofejev, muzeji s prirodoslovnimi in lovsko-znanstvenimi zbirkami, muzeji z zbirkami lovskega orožja in muzeji z umetniškimi ter lovsko-zgodovinskimi predmeti.

Naslovna stran Kataloga lovskih muzejev in lovskih zbirk v Evropi. Format: 13 × 21 cm

Obdelani so muzeji 33 evropskih držav, tako da je ob vsakem točnem naslovu muzeja s simboli nakazano, za katero vrsto muzeja gre. Silhueta jelenjega rogovja je simbol lovskega muzeja, silhueta muflonovih rogov simbol muzeja z zbirko trofejev, silhueta ujede predstavlja muzeje s prirodoslovnimi in lovsko-znanstvenimi zbirkami, silhueta samostrela zbirke lovskega orožja in silhueta lovskega roga muzeje z umet-

niškimi in lovsko-zgodovinskimi predmeti.

Knjižica je skladno s statutom CIC natisnjena v 3 uradnih jezikih te mednarodne lovske organizacije: v angleščini, francoščini in nemščini. Izdala jo je Komisija CIC za umetnost, zgodovino in lovske muzeje, avtor pa je Jörg von Bistram, ekspert CIC. Naročite jo lahko pri založbi Contur — Barbara Rumpf, Hofangerstrasse 27 a, D-8000 München 83, stane pa 10 DM.

Veljko Varičak

Franc Ruš

V spomin

Franc Ruš nas je za vedno zapustil 30. 8. 1982. Od njega smo se dostojno poslovili vsi lovski tovariši Lovske družine Hubelj in tudi mnogi lovci iz sosednjih lovskih družin.

Franc se je rodil v Šturjah pri Ajdovščini 2. 3. 1902.

Po poklicu je bil trgovec, eden tistih, ki so vedno radi pomagali človeku.

Tudi Francu vojna vihra ni prizanesla. Razpad fašistične Italije je dočkal v zloglasnem »Battaglione speciale«, v katerem je bila večina zavednih primorskih fantov. Po vrnitvi v svojo Ajdovščino je nadaljeval z delom v organizaciji OF. Po osvoboditvi se je spet posvetil svojemu poklicu. Ves čas je bil tudi aktiven družbenopolitični delavec.

V lovske vrste je stopil, ko je bil star 35 let. Po končani vojni je bil med soustanovitelj sedanje LD Ajdovščina. Od leta 1947 do 1953 je bil blagajnik, od 1954 do 1975 član in tajnik LD Hubelj-Ajdovščina, tri leta (1956—1958) pa je bil član IO Lovske zveze Gorica.

Franc je bil pošten lovec. S svojimi bogatimi izkušnjami je nesebično svetoval drugim članom. Prav zaradi velike privrženosti lovstvu in lovski organizaciji so ga spoštovali tako lovci njegove LD kot lovci iz bližnje in daljne okolice. Kot lovec je vneto

zagovarjal pravični načrtovani odstrel, gojitev divjadi in izpuščanje divjadi v lovišče. Lovska zveza Gorica ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Njegova nepričakovana smrt je zelo prizadela našo LD in zaorala v naših vrstah brazdo, ki še dolgo ne bo izravnana. Množica, ki ga je spremljala na zadnji poti, je bila lep dokaz, kako zelo je bil Franc priljubljen, cenjen in spoštovan.

Žalostinke pevskega zbora Zlatorog iz Vipave in moškega pevskega zbora iz Ajdovščine, lovski rog in poki iz pušk tovarišev lovcev ter smrekove vejice na njegovi krsti so bile zadnje slovo od Franca.

LD Hubelj Ajdovščina —
K. K.

Dr. Kristijana Pušnika smo spremili k zadnjemu počitku 12. 1. 1983 v Ločah pri Št. Jakubu v Rožni dolini (Avstrija). Naš koroški rojak je bil velik lovec in znan kinolog.

Rodil se je 12. 2. 1919 v prijetni slovenski vasi Loče v Rožni dolini na Koroškem. Po končanem študiju veterinar na Dunaju je dolgo služboval kot vodja kontrole na carinarnici v Podkorenu in Podrožci. Dr. Pušnika so poznali v številnih lovskih organizacijah, nekaj let je bil tudi član LD Jesenice; poznali so ga lovci obmejnih lovskih družin, še zlasti pa ga bodo pogrešali lovci LD Kranjske gora, pri kateri je bil pogosto v gosteh.

Slovenski lovci smo ga poznali kot vnetega zagovornika našega lovstva v zamejstvu, pogosto je bil tolmač pri razpravah z vodstvi lovskih organizacij na Koroškem, sodeloval pa je tudi pri pripravi raznih sporazumov med slovensko in koroško lovsko organizacijo.

Kot veterinar je bil odličen kinolog in sodelavec slovenske kinološke organizacije. Pogosto je sodeloval na naših kinoloških prireditvah, na katerih je rad pomagal s svojim znanjem in izkušnjami. Z njegovim posredovanjem so slovenski kinologi dobili iz tujine številne plemenjake, zlasti pa odlične krvosledce, ki na razstavah in tekmah doma in v tujini še danes prednjačijo po lepoti in strokovnem delu.

Na njegovi zadnji poti se ga poleg številnih koroških lovcev pospremili tudi zastopniki LZ Slovenije, ZLD Gorenjske in Kinološke zveze Slovenije. Ob odprtem grobu se je poleg drugih govornikov v slovenščini poslovil od njega okrajni lovski mojster iz Beljaka g. Schnabl Hermann in se velikemu lovcu še zadnjič zahvalil za njegovo delo v koroški in slovenski lovski organizaciji. Težko je bilo slovo od prijatelja, lovca in sodelavca. Ostali bodo le spomini.

Naj mu bo lahka rodna slovenska zemlja!

V imenu slovenskih lovcev

— M. Kelih

Adi Pozne je po dolgi in težki bolezni za vedno odšel od nas 11. oktobra 1982. Častnega predsednika Gasilskega društva Oplotnica in ustanovnega člana Lovske družine Oplotnica je spremila do njegovega zadnjega počivališča množica gasilcev in lovcev. Usoda mu je namenila komaj 74 let.

Ko je naša domovina svobodno zadihala, se je Adi pridružil zeleni bratovščini in leta 1946 je pomagal ustanoviti našo družino. Kot razsodnega, delavnega in zvestega člana smo ga takoj izvolili v upravni odbor družine, v katerem je deloval do leta 1958. Od tega leta do prerane smrti

Adi Pozne

pa je bil predsednik nadzornega odbora. Redno se je udeleževal sej upravno-izvršilnega odbora in kmalu je postal med nami nepogrešljiv. Njegovi premišljeni in stvarni predlogi so mnogokrat pripomogli k izboljšanju dela v družini, njegove dobronamerne kritike pa smo vedno radi slišali in upoštevali. Njegova delavnost in uspehi, ki jih je dosegel v organizaciji, ki ji je posvečal veliko prostega časa, so v nas vedno zbujali spoštovanje.

Za delo, ki ga je tako zgledno opravljal pri širjenju naprednega in pravičnega lova, ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za zasluge. Otožno je odmeval lovski rog čez njegovo zadnje počivališče, bolešno so odmevale lovske puške, ko smo snemali s klobukov smrekove vejice in jih z žalostjo v srcih spuščali v njegov večni dom. Naj mu bo časten spomin!

Lovci LD Oplotnica — S. M.

Anton Ritonja nas je za vedno zapustil 12. 12. 1982 v zavidljivi starosti 87 let.

Njegova življenjska pot se je začela 1. 3. 1895 v prijazni slovenjgoriški vasi Mala Nedelja. Že kot devetnajstleten mladenič je okusil strahote prve svetovne vojne in pozneje grenko italijansko vojno ujetništvo. Tudi druga svetovna vojna ni šla mirno mimo njega. Bil je med naprednimi ljudmi svojega kra-

Anton Ritonja

ja in skupaj z njimi je okušal gorje fašističnega terorja.

Že kot deček je kazal veliko ljubezen do narave in lova. V lovske vrste je stopil že leta 1934. Po končani vojni je bil leta 1946 ustanovitelj LD Mala Nedelja, ki se je pozneje preimenovala v LD Bučkovci. Po njegovi zaslugi — vsestransko delavnega in razgledanega lovca — je bila takratna lovska družina dobro organizirana in zaradi dobrega gospodarjenja se je dokaj naglo dvignil stalež divjadi v lovišču. Kot tajnik LD (od leta 1946 do 1960) je vzorno opravljal svoje delo. Tudi v naslednjih letih je bil neumoren; od leta 1960 do 1975 je aktivno deloval kot član upravnega ali nadzornega odbora. Od leta 1950 do 1955 je bil član upravnega odbora takratnega Okrajnega lovskega sveta Ljutomer. Ko se je lovska družina Bučkovci leta 1973 odločila za gradnjo lovskega zavetišča, je bil kot član pripravljalnega odbora med prvimi, ki so začeli delati. 6. junija 1974 je kot starosta LD razvil lovski prapor. Z njim smo se srečavali pri vseh delovnih in gojitvenih akcijah v lovišču vse do njegove bolezni. Zlasti pa je bil ponosen na spominski park okrog lovskega zavetišča, za katerega je porabil veliko svojega prostega časa in moči. Za svoje požrtvovalno delo v lovstvu je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge II. stopnje. Dobil je tudi več lovskih priznanj in pohval. LD Bučkovci ga je leta 1976 imenovala za častnega člana.

Poznali pa ga nismo samo kot lovca, ampak tudi kot zgledega družbeno-političnega in kulturno-prosvetnega delavca v svojem kraju.

Občudoval je naravo in se od nje učil. Ljubil jo je in po svojih močeh jo je skušal tudi danes ohraniti kolikor je le mogoče neokrnjeno. Kot mentor je mlade lovce učil poštenosti in spoštovanja do narave, zdržnosti pri streljanju na divjad, o varstvu divjadi, poudarjal je pomen ohranjanja redkih živalskih vrst, krmljenja divjadi, lovskega tovarištva in vsega lepega, kar plemeniti človeka — lovca. Zavzemal se je za smotrno gospodarjenje v lovišču in za pravilen odnos do divjadi. S spoštovanjem in hvaležnostjo bomo ohranili v spominu lovskega tovariša, ki je s svojim delom bogatil organizacijo, člane pa učil ljubiti naravo.

Lovci LD Bučkovci —
J. Š.

Dr. Štefan Šoba

Ko je dopolnil komaj 69 let, je v Ljubljani 19. januarja 1983 nepričakovano umrl dr. Štefan Šoba, starešina Lovske družine Vodice. Doma iz Makol, kjer se je rodil v kmečko-obrtniški družini, je po klasični gimnaziji v Mariboru študiral pravo v Ljubljani.

Ob napadu na Jugoslavijo so ga Nemci ujeli in poslali v vojno ujetništvo. Svobodo je dočakal kot partizan, po osvoboditvi pa se je najprej zaposlil pri Francu Leskošku-Luki na ministrstvu za industrijo. Službovanje je končal kot generalni direktor Narodne banke SR Slovenije.

Vse življenje se je nadvse rad vračal na Štajersko, poleg tega pa je prepotoval vse slovenske in številne jugoslovanske pokrajine pa tudi lep kos sveta — po poslih, kot planinec, turist, gobar pa tudi kot lovec.

Pokojni Štefan je bil po naravi resen človek, a tudi s kančkom veselosti, dober pevec in živahen sogovornik, razgledan, temeljit in delaven; knjigo je imel prav tako rad kot glasbo.

Sodeloval je v lovski organizaciji in pri marsikaterem

lovskem predpisu, prav v zadnjih dneh življenja pri poslovanju naše lovske družine.

V družini je bil član upravnega odbora, večkrat predsednik disciplinskega razsodišča, predsednik nadzornega odbora (1978—1980) in nazadnje starešina. V Zvezi lovskih družin Ljubljana je bil zadnja tri leta predsednik statutarne komisije (1980—1982). V Lovski zvezi Slovenije je bil od decembra 1963 do junija 1967 član disciplinskega razsodišča, od junija 1967 do marca 1971 pa član izvršnega odbora in predsednik gospodarske komisije.

Bil je odlikovan z državnimi, planinskimi in lovskimi odlikovanji in priznanji.

Zadnjič se je Štefan peljal v svoje Makole 22. januarja, a ne tako kot tolikokrat dotlej; tokrat se je odpeljal z zaprtimi očmi in s tihim srcem. »Pokopljite me v Makolah, tiho, brez govorov, v najožjem krogu,« tako je želel, a se je vsa dolina zgrnila ob njegov grob, hvaležna njegovemu srcu in njegovim rokam.

Ljudje so čutili, da je tako prav...

Lovci LD Vodice — C. K.

Ivan Kralj je umrl 15. 10. 1982.

Osemnajstega oktobra smo se člani LD Raša Štorje na pokopališču v Štorjah poslovili od soustanovitelja in dolgoletnega člana naše LD Ivana Kralja iz Senadolic.

Ivan se je rodil pred 70 leti (16. maja 1912) in preživel težko mladost v obdobju fašizma in narodnega zatiranja. Med NOB se je že zelo zgodaj vključil v organizirane vrste aktivistov in tako na terenu pomembno prispeval k boju za svobodo.

Zelena bratovščina ga je sprejela v svoje vrste takoj po osvoboditvi in postal je član LD Senožeče (1946). Leta 1954, ko je bila ustanovljena naša lovska družina, je bil med soustanovitelji in je postal že v prvem mandatnem obdobju tudi član upravnega odbora. V upravnem odboru je aktivno deloval neprekinjeno do leta 1967, od leta 1965 do 1967 pa je bil tudi

Ivan Kralj

tajnik LD. V letih 1977—1981 je bil član disciplinskega razsodišča in član v komisiji za SLO in DS.

Njegova velika ljubezen do narave in vsega, kar jo dela lepo, njegov umirjen in odločen nastop, s katerim je miril naše razgrete strasti, nam bodo ostali za vedno v spominu.

Ivan, naj ti bo lahka naša kraška zemlja!

LD Raša — K. R.

Jakob Mršnik-Mirko nas je zapustil 21. januarja 1983. Umrl je mnogo prezgodaj zaradi zahrbtni bolezni. Tako je smrt spet neusmiljeno in neizprosno posegla v vrsto borcev naše revolucije in nam iztrgala iz zelene bratovščine dobrega, delavnega in priljubljenega lovskega tovariša, ki smo ga poznali pod njegovim partizanskim imenom Mirko.

Mirko se je rodil 25. 7. 1917 v zavedni slovenski kmečki družini v Smrjah pri Ilirski Bistrici. Nasilje italijanske okupacije je zaradi svoje slovenske pripadnosti in zavesti okusil že v rani mladosti. Tudi ko je odslužil vojaški rok, ni smel domov, ampak so ga poslali v kazenski delovni bataljon (battaglione speciale).

S Sicilije je pred kapitulacijo Italije pobegnil, se skrivaj vrnil domov in se takoj priključil Osvobodilni fronti. Nekaj časa je deloval na domačem terenu, nato pa v organih VOS — OF oziroma OZNE, v katerih je kot funk-

Jakob Mršnik

cionar opravljal razne dolžnosti do osvoboditve oziroma do upokojitve leta 1966.

Mirko je bil velik ljubitelj narave. To je dokazal s svojo ustvarjalno dejavnostjo v Lovski družini Koper, Zvezi lovskih družin Koper in v Lovski zvezi Slovenije.

Dvanajst let je z velikim uspehom deloval v vodstvu Lovske družine Koper, in sicer od leta 1969 do 1973 kot starešina, od 1973 do 1977 kot predsednik izvršnega odbora in od 1977 do 1981 kot predsednik skupščine. V Zvezi lovskih družin Koper je bil od leta 1966 do 1982 predsednik komisije za SLO in DS, od leta 1972 do 1977 pa hkrati tudi član izvršnega odbora. Uspešno je deloval tudi v Lovski zvezi Slovenije, kjer je bil od leta 1975 do 1979 član komisije za SLO in DS.

Veliko ima tudi zaslug pri sklenitvi pobratenja med LD Koper in LD Nanos; prizadeval si je za razvijanje tovarištva, ki se je kovalo že med NOB.

Mirko je za svoje vztrajno in uspešno delo v lovski organizaciji prejel tudi lovska odlikovanja — znak za lovske zasluge, red III. in II. stopnje.

Lovci koprške LD, bratske LD Nanos, LD Dekani s svojim pevskim zborom, drugih sosednjih lovskih družin oziroma družin z območja Zveze lovskih družin Koper ter številni predstavniki družbenopolitičnih skupnosti in organizacij občine in Obale, prijatelji, sorodniki in znanci smo dobrega tovariša spremili na njegovi zadnji poti na

pokopališče v Izoli. Ob prenanem grobu smo se od njega poslovili tudi po lovskem običaju.

Delovnega, skromnega in poštvalnega tovariša, ki je užival med lovci velik ugled in bil zelo priljubljen, bomo ohranili v trajnem spominu.

LD Koper — A. G.

Franček Romih, član LD Radvanje, je umrl 2. 2. 1983, star 73 let. Rodil se je 9. 11. 1909 v Brezju-Šentjur pri Celju. Že leta 1932 je kot mlad fant opravil lovsko-čuvajski izpit in stopil v službo kot lovski čuvaj pri dr. Karlovšku, zakupniku lovišča na Ponikvi pri Celju. Malo pred drugo svetovno vojno je prišel v Maribor in se zaposlil v MTT.

Leta 1946 je postal član LD Radvanje in kot lovski čuvaj aktivno in uspešno deloval celih 37 let. Med tem časom je bil tudi član NO (od 1947 do 1975), nato pa član disciplinskega razsodišča LD (1975—1983). Bil je eden najbolj delavnih članov naše družine in dober svetovalec mladim lovcem.

Za prizadevno in uspešno delo ga je lovska družina med prvimi odlikovala z znakom za lovske zasluge; od leta 1979 — od razvitja prapora — je bil tudi praporščak lovske družine.

Od njega smo se poslovili 5. 2. 1983 na pobreškem pokopališču v Mariboru. Ob grobu so zadoneli lovski rogovi in odjeknili lovski strelji v slovo.

Dragi Franček, hvala za vse, kar si storil za naše lovstvo! Počivaj mirno v domači zemlji, ki si jo tako srčno ljubil!

LD Radvanje — L. G.

Adolf Lavrenčič je umrl 6. 3. 1983, star 54 let. Od njega smo se poslovili 8. 3. 1983 na pokopališču v Kanalu ob Soči. Na zadnji poti smo ga spremlili številni lovci iz LD Kanal, LD Anhovo in LD Dobrovo, njegovi sorodci, sodelavci in prijatelji. Pokopali smo ga z vsemi lovskimi častmi.

Adolf se je rodil 30. 8. 1929 v Logju pri Breginju. Bil je še

pravi fantič, ko je odšel v partizane; postal je kurir pri udarni četi Briškobeneškega odreda. Za zasluge je bil po vojni odlikovan z medaljo za hrabrost in z medaljo zasluge za narod.

Po osvoboditvi se je zaposlil pri ŽTP kot vlakovni odpravnik in služboval v Avčah, Ripentaboru, Kanalu in Anhovem. Nazadnje je bil do upokojitve šef železniške postaje Anovo.

V lovske vrste je stopil pred 17 leti in je bil vsa leta zelo aktiven. Od leta 1966 do 1970 je bil član IO ZLD Nova Gorica, od leta 1970 do 1974 tajnik LD Kanal, od 1974 do 1976 predsednik UO LD Kanal, od 1976 do 1978 predsednik NO LD Kanal, od 1978 do 1980 sekretar aktiva ZK LD Kanal, od 1980 do 1982 pa član disciplinske komisije LD Kanal.

Za njegovo požrtvovalno delo pri razvoju našega lovstva ga je LZS odlikovala z znakom za zasluge, dobil pa je tudi odlikovanje z znakom ZLD Nova Gorica.

Poštenost, human odnos do divjadi in narave, delavnost, skromnost in tovarštvo so bile Adolfove največje vrline. Dragi Adolf, ostal boš v naših srcih kot prijatelj, človek in lovec!

Lovci LD Kanal — F. Panjtar

Iz lovskih vrst so tudi odšli za vedno:

Dr. Andrija Gostiša, LD Sp. Ptujsko polje, * 14. 7. 1901, † 23. 2. 1983.

Alojz Auer, LD Laporje, * 13. 5. 1923, † 12. 4. 1983.

Mirko Zupanc, LD Podkum, * 25. 6. 1911, † 26. 12. 1982.

Herman Gnezda, LD Dole, * 2. 4. 1900, † 12. 12. 1982.

Ivan Brence, LD Dole, * 26. 12. 1906, † 4. 4. 1983.

Andrej Vidic, LD Dole, * 22. 11. 1897, † 5. 4. 1983.

Jože Uratnik, LD Polzela, * 16. 4. 1947, † 13. 10. 1982.

Vincenc Pulko, LD Žetale, * 28. 8. 1911, † 11. 7. 1982.

Umrlim časten spomin!

Mladi pišejo

Srečanje z divjim lovecem

Bila je nedelja. Lep sončen dan me je vabil in mamil, da bi odšel nabirat gobe. Iz kuhinje se je oglasil mamin glas: »Le pojdi, morda pa kaj najdeš!«

V gozd sem se odpeljal po svoji znani poti in takoj začel iskati. Ob nabiranju sem opazil veliko pohojenih in zdrobljenih gob. Nikoli še ni bilo takšnega nereda kakor tokrat. Bilo je kar nekam »sumljivo«.

Nenadoma sem zaslišal za seboj nekakšen topot. Počasi sem se ozrl in zagledal velikega črnega psa. S čeljusti mu je visela pena. Najprej sem pomislil, da je stekel. V naših krajih se je prav takrat steklina močno razširila. Po kratkem opazovanju pa sem spoznal, da je pes penast od teka. Vprašal sem se, kaj ta pes sploh počne v gozdu. Dokler ni bilo stekline, so se ljudje sprehajali po gozdu s psi, toda sedaj...?

Ker je sonce zelo pripekalo, sem si požel slastnih borovnic. Odšel sem globlje v gozd. Kar legel sem med borovnice in jih obiral z obema rokama.

Nenadoma sta ptičje petje pretrgala dva močna strela. Odjeknila sta zelo blizu mene. Postal me je strah. Strela sta bila izstreljena iz risane cevi. Še bolj sem se začudil, ko sem opazil bežečega srnjaka in za njim psa, ki sem ga malo prej srečal na poti. Srnjak je bil na koncu z močmi. Pograbil sem kamen in ga vrgel proti psu. Pes je odnehal s preganjanjem, a je še vedno iskal srnjakov sled. Srnjak se je počasi oddaljeval. Hotel sem se vrniti, a me je za ramo zgrabila močna roka. Od strahu sem se skoraj onesvestil. Za hrbotom me je vprašal neznan glas: »Kaj pa ti, tiček, počneš tukaj?« »Nič, gobe nabiram,« sem odvrnil. »Zdaj pa se kar hitro poberi od tod, če ne, ti lahko kaj

vročega prileti v ta zadnjo!« mi je zabičal. Šele zdaj sem ga lahko pogledal. Bil je za celo glavo večji od mene. Nosil je raztrgan suknjič in zakrpane hlače. V levi roki je držal puško, v desni nož. Ko sem se počasi »poslovil« od njega, mi je še rekel: »Pa da nikomur ne črhneš niti besedice, če ne, ti bo trda predla!« Ko sem bil za hribčkom, sem se skril in opazoval, kaj se bo še zgodilo. Pes je izza grma privlekel ubogega, še živega srnjaka. Iz prve leve noge je curljala kri. Zdaj mi je bilo jasno. S streloma je bil srnjak samo ranjen in je bil zaradi izgube moči lahek plen psu. Moški je vzel nož in ga zasadil srnjaku med uhlje. Ob sunku je žival močno zatulila. Najraje bi stekel tja in

moškega tako premlatil, da bi obležal na tleh. A kaj bi tako majhen opravil proti njemu! Moški je srnjaku zvezal noge, poiskal močnejšo palico in ga odnesel neznano kam.

Naslednji dan sem to lepo povedal gospodarju lovske družine in ko sem moškega opisal, mu je bilo takoj jasno, da gre za znanega divjega lovca. Lovec se mi je lepo zahvalil. Tudi sam sem bil

ponosen nase. Naslednji dan sem zvedel, da je milica divjega lovca že prišla.

Damjan Rožman, Artiče

Smešna zgodba o našem psu

Pred nedavnim, bila je nedelja, smo se z našo pločevinko odpeljali na krajši izlet v Ljubljano. Zanj smo se morali zahvaliti našemu ljube-mu štirinožnemu prijatelju. Namreč bitju rjave barve, z glavo na začetku in dolгим repom na koncu. Pravi se mu tudi lovski pes. Do domačih je zelo, zelo prijazen. Posebno do mene, saj me je samo trikrat ugriznil, pa še takrat sem bila menda sama kriva, kot je izjavil njegov zvesti zagovornik — oče.

Ampak dragi ljudje, nikar ne mislite, da smo to pasje bitje, ki je strah in trepet vsega, kar leze in gre v gozdu pa tudi drugje, privlekli v kopalnico, ga našamponirali in nadišavili ter ga nato s fenom posušili in ga nakodrali. Kaj še! Takšnega, kot ga je izoblikovala mati narava, smo vzeli s seboj.

Da, da, dragi moji, to je bil zelo velik dan. Levi jazbečarski uhelj si je izzivalno vrgel na pleča, saj vendar ne gre vsak dan na pasjo razstavo. Pa še v znamenito, nekoč belo Ljubljano, v Tivoli, kjer je glavno zbirališče ljubljanskih cuckov, nakodranih, počesanih, napudranih! Tega ne doživi vsak vaški pes, ki mu

Njeni prvi samostojni pohodi

Foto K. Lampe, Diana

je gozd drugi dom. In imel je takšno častno stražo, kakršne bi bil vsak vesel; kar štirje smo ga spremljali.

Čeprav smo našemu ljubemu kužku očistili bolhe, se je moral le odločiti za apartma v prtljažniku. No, nekajkrat smo ga res morali prezračiti. In naposled smo prispeli na cilj. Kot že tolikokrat je tudi tokrat naš gozdni sin premagal nevšečnost — vožnjo, čeprav je res, da se mu je lovski uporniški duh malo omajal.

V naši družini vedno združimo prijetno s koristnim. Zato smo to pot izkoristili tudi za obisk pri teti. Kakšno doživetje! Štirinožec se je z dvigalom odpeljal v osmo nadstropje. »Ne, ne, to je pa že preveč,« je odkimaval, pasje srce pa se mu je kar smejalo ob misli, kaj vse bo lahko pobeval svojim prevaljskim vrstnikom v kosmato uho.

Čez nekaj časa sva se z očetom in seveda s psom odpravila v Tivoli. Pes je radovedno sukal glavo, najbrž je z očmi iskal gozd, le da mu je ponos branil to pokazati. Prispeli smo. Tam je bilo zbranih že veliko psov. Dolgo je revček potrpežljivo čakal, da bo prišel tudi on v središče pozornosti. Naposled! Nameraval se je že zapoditi in pokazati zobe, a vdal se je v usodo in ponižno kot vsak dobro vzgojen pes odtacal v krog. Nadel si je dostojanstveno držo, si prikadel lesk v oči, pokazal skrbno zdrgnjene sekalce in trikrat pometel z repom.

K očetu je pristopil ocenjevalec v zelo elegantnih rjavih hlačah in mu zaupal oceno. Smehljaj se je in podaril nekaj prijaznih besed tudi psu, kar je ta skromno preslišal. Naenkrat pa se je začel nemirno obračati. Potem pa se je zgodilo nekaj zelo neveličastnega. Pes je lahkotno dvignil zadnjo tacio in v elegantnem loku izpraznil mehur. In kaj mislite, kam se je olajšal? Ob drevo že ne! Teh v Ljubljani ni na pretek! Odcedil se je na ocenjevalčeve rjave, zlikane hlače in mu orosil rjavo pikčaste nogavice. Potem je zmagošlavno dvignil glavo in mi pomežiknil: »Kaj pa morem, pač nisem več zdržal!«

Kljub uspehu si je naš pes najbolj oddahnil, ko je zagle-

dal svoj domači kraj, zeleno trato in svojo uto, obdano z mrežo, od koder ima tako prekrasen razgled na drevje v gozdu. Spet je opravil svojo pasjo potrebo, tokrat ob svojem oguljenem deblu, prebral vse nove vonje in sporočila, ki so mu jih narosili popoldanski obiskovalci, se po jazbečarsko zleknil in začel dremati svoj pasji počitek.

Irena Drezgič,
OŠ Franja Goloba, 8. č,
Prevalje

Jazbec se je neprestano pomikal ob rešetkah Foto J. Veber

S fotoaparatom v živalskem vrtu

Nekega dne se mi je ponudila priložnost, da lahko slikam živali, ki živijo v naši domovini in drugod. Bil sem namreč v zagrebškem živalskem vrtu, ki je dom mnogim živalim.

Največ pozornosti sem posvetil živalim, ki živijo v naši ožji domovini. Najprej sem se ustavil pri volkovih, ki so ravno jedli. Zaželel sem jim »dober tek« in nadaljeval sprehod. Zdelo se mi je, kot bi hodil po naših snežniških gozdovih in opazoval divjad. Vendar pa nisem mogel biti čisto vesel, saj me je venomer spremljal občutek, da me vse živali gledajo žalostno in s prošnjo, da bi jih rešil iz kletke.

Kmalu sem prišel do kletke, v kateri se je dolgočasila zvitorepka. Nenehno je gledala skozi mrežo, kot bi želela biti tako svobodna kot sem jaz. Nato so prišle na vrsto ptice,

pokrite s pisanim perjem. Posebno lep se mi je zdel zlati fazan, ki je pogumno stopal po temačni kletki.

Ko sem nehal občudovati fazane, sem se napotil k potoku, po katerem je plaval prelep mlečno bel labod. Nekaj metrov od belega lepota so plavale race, ki so prav tako našle prostor na filmu. Po ogledu živali z afriških step in savan sem pozornost in košček filma posvetil jazbecu, ki je iskal izhod iz nadležne kletke. Kar stisnilo me

horje, kamor sva z očkom šla ponjo.

Vsak dan jo peljem na sprehod. Skrbim tudi za njeno prehrano in čistočo. Včasih je tudi neubogljiva in jo popiha okoli sosedov. Zelo rada preganja kokoši in mačke. Zlasti z mačko sta si večkrat navzkriž.

Z očkom sva ji napravila hišico, ki jo neusmiljeno gloda in uničuje. Rada koplje tudi rove. Včasih obišče mamin vrt in tudi tam dela velike rove.

Z Boro se zelo razumeva, saj veliko časa preživiva skupaj. Boro imam rada in če bi mi jo kdo hotel vzeti, bi mu branila, kolikor bi mogla.

Mojca Vrečko,
4. razr.

Mesečina

Mesečina.

Tiho je vse.

Le tu in tam

slišiš utrip srca.

Le tu in tam

rahel šum zmoti tišino...

In spet tišina,

mir in mesečina.

Maksika Holcman,
Ožbolt ob Dravi

je pri srcu, ko sem videl, da si vse živali želijo svobodo. Oglasil sem se tudi pri pavu, ki sicer ni divjad, a s svojo lepoto očara slehernega lovca.

Na koncu sem pokukal še v ograjen prostor, kjer so živele damječe košute.

Po tem obisku v živalskem vrtu še bolj ljubim divjad slovenskih polj in gozdov. V spomin na ta obisk so mi ostale številne slike in grenak občutek, ki sem ga imel ob ogledovanju živali, ki niso nikoli vesele, saj živijo v odvisnosti od ljudi.

Janez Veber,
Babno polje

Skrb za psičko Boro

Imam psičko brak-jazbečarko. Je črne barve, na koncu tačk pa ima rjave ožige. Ime ji je Bora. Stara je devet mesecev. Njen rojstni kraj je Po-

Lešnikar ali krekovt (*Nucifraga caryocatactes*) je vse leto zaščiten ptica

Foto J. Papež, Diana

Predvidena legla

Westfalski brak-jazbečarji (JRWbj):

Leglo 14. 7. Rejec Zvone Novoselec, Zoisova 42, Bohinjska Bistrica.

Balkanski goniči (JRGB):

Leglo 17. 6. Rejec Anton Kozle, Mali Kamen 30, Senovo.
Leglo 28. 6. Rejec Peter Zajc, Ob težki vodi 3, Novo mesto.

Posavski goniči (JRGp):

Leglo 18. 7. Rejec Franc Lipovšek, Zg. Gabernik 21 a, Podplat.

Istr. kdl. goniči (JRGkl):

Leglo 12. 7. Rejec Emanuel Groff, Trg svobode 3, Idrija.
Leglo 5. 7. Rejec Milan Burič, Tinjan 73, Škofije.
Leglo 22. 7. Rejec Armando Bržan, Lopar 29, Marezige.
Leglo 10. 7. Rejec Peter Rupnik, Zadlog 41, Črni vrh.
Leglo 25. 6. Rejec Štefan Kržišnik, Puštal 98, Škofja Loka.

Leglo 22. 6. Rejec Milan Pišel, Novovaška 3, Žiri.
Leglo 26. 6. Rejec Rudolf Medvešek, Vojkova 75, Anhovo.

Istr. res. goniči (JRGri):

Leglo 7. 7. Rejec Vinko Cetin, Mrše 1, Materija.
Leglo 10. 7. Rejec Albin Rojc, Dob pri Šentvidu.
Leglo 1. 7. Rejec Vinko Gorše, Dolenja vas 77, Dolenja vas.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Leglo 28. 7. Rejec Ivan Kolar, Kovača vas n. h., Slov. Bistrica.
Leglo 5. 7. Rejec Ivan Koštrun, Cvetlični hrib 15, Rog. Slatina.
Leglo 7. 7. Rejec Vinko Cetin, Mrše 1, Materija.
Leglo 28. 6. Rejec Marjan Tavčar, Tomšičeva 5, Sežana.
Leglo 10. 7. Rejec Franc Grašič, Zg. Duplje 68, Duplje.
Leglo 24. 6. Rejec Stojan Benčič, Herpelje 69, Kozina.
Leglo 6. 6. Rejec Ivan Jagrič, Osredek 25, Podsreda.
Leglo 14. 6. Rejec Adolf Zupanek, Kovičeva 27, Domžale.
Leglo 6. 7. Rejec Viktor Klemenc, Ul. Veljka Vlahovića 4 b, Domžale.
Leglo 30. 6. Rejec Srečo Brezovar, Žužemberk 47.
Leglo 1. 6. Rejec Anton Fentrih, Bistrica ob Sotli 33.

Hanovrski barvarji (JRHB):

Leglo 29. 8. Rejec Maks Konečnik, Lovska hiša Trnovec, Kočevje.

Bavarski barvarji (JRBb):

Leglo 25. 6. Rejec Franc Lešnjak, Gotna vas 83, Novo mesto.

Lovski terierji (JRLT):

Leglo 28. 6. Rejec Tomaž Pungartnik, Depala vas 70, Domžale.
Leglo 8. 7. Rejec Franc Bartol, Vinice 12, Sodražica.
Leglo 6. 7. Rejec Anton Čokelc, Škofije 2 b, Pristava pri Mestinju.
Leglo 17. 7. Rejec Vinko Lenart, Podgorje 121, Podgorje.
Leglo 4. 6. Rejec Marjan Preskar, C. J. borcev 48, Brežice.
Leglo 17. 7. Rejec Branko Pajnič, Bukovica 18, Ribnica.
Leglo 4. 7. Rejec Ivan Burger, Vnanje gorice 39, Brezovica.
Leglo 13. 7. Rejec Franc Vodusek ml., Žahenbere, Rogatec.
Leglo 12. 7. Rejec Edo Bohinc, Skaručna 14 b, Vodice.
Leglo 20. 6. Rejec Anton Mlakar, Lovska ulica, Rog. Slatina.
Leglo 16. 6. Rejec Franc Nagode, Jakovica 7, Logatec.

Leglo 5. 7. Rejec Miro Kos, Dolnje Jesenice, Šentrupert.
Leglo 1. 7. Rejec Peter Zajc, Ob težki vodi 3, Novo mesto.

Jazbečarji kdl. (JRJki):

Leglo 28. 7. Rejec Maks Mori, Prisojna 13, Hoče.
Leglo 6. 7. Rejec Milan Plohl, Potrčeva 9, Slov. Bistrica.
Leglo 7. 7. Rejec Stanko Pleskovič, Mokronog 100, Mokronog.
Leglo 20. 6. Rejec Franc Bakan, Gančani 14, Beltinci.
Leglo 29. 6. Rejec Franko Krešenec, Bukovica 26 a, Renče.

Jazbečarji res. (JRJri):

Leglo 2. 7. Rejec Jože Dragman, Dol pri Hrastniku 51.

Koker španjeli (JRKŠ):

Leglo 29. 6. Rejec Drago Jazbec, Letence 19, Golnik.

Nem. prepeličarji (JRPr):

Leglo 9. 6. Rejec Jože Verbniak, Breg 74, Polzela.
Leglo 2. 7. Rejec Stanko Černelič, Zg. Obrež 25, Artiče.
Leglo 31. 6. Rejec Darko Vodnjak, Povir 59, Sežana.
Leglo 2. 7. Rejec Vinko Lapanja, Otoče 28, Podnart.
Leglo 22. 6. Rejec Darko Kodrič, Podbočje 46.
Leglo 17. 6. Rejec Filip Rebernik, Javornik 27, Ravne na Koroškem.

Nem. kdl. ptičarji (JRPki):

Leglo 2. 7. Rejec Slavko Kumlj, Kocljevo nas. 22, Beltinci.

Nem. ostr. ptičarji (JRPos):

Leglo 1. 7. Rejec Franc Breznik, Lenart v Sl. g., Pot na Kamenščak 24.
Leglo 18. 7. Rejec Bruno Praselj, Horvatini 119, Ankaran.

Irski setri (JRIs):

Leglo 14. 7. Rejec Vojteh Roglič, C. 1. maja 69, Hrastnik.

Poentri (JRPO):

Leglo 19. 5. Rejec Anton Vakselj, Tomšičeva 4, Brežice.

Kinološka zveza Slovenije

Šolanje istrskih goničev v lovišču LD Škofja Loka

Foto Oblak

Medrepubliško poljsko tekmo ptičarjev za memorial Bogdana Sežuna

Zbor ob 8. uri pri lovskem domu v Središču ob Dravi.

Tekmujejo lahko psi, ki so eno izmed jesenskih tekem (C, D, E) opravili s prvo ali drugo oceno.

Najboljši tekmovalec bo prejel prehodni pokal, podeljen bo pokal za najboljše delo po strelu, vsi sodelujoči pa bodo dobili diplome in praktična darila.

Pokroviteljica tekmovanja bo DO Perutnina — Ptuj.

Prijavnice (obrazce) dobite pri KZ Slovenije in pri LKD Pomurje, LKD Maribor in LKD Ptuj. Zadnji rok prijave je 17. oktober 1983.

Prijavnice pošljite na naslov:

Vojko Pirher, Lukavci 26 a, 69242 Križevci pri Ljutomeru.

Lovska družina Sorško polje na Gorenjskem

vabi na

Razvitje lovskega prapora

ki bo 21. 8. 1983 ob 10. uri v Žabnici (za Bidetom).

Pokrovitelj razvitja bo DO Merkator — Mednarodna trgovina TOZD Slovenija-Sadje.

Po razvitu bo lovski piknik in nagradno strelsko tekmovanje.

Če bo vreme slabo, bo prireditev naslednjo nedeljo, 28. 8. 1983.

Vabljeni!

LD Sorško polje

Lovsko kinološko društvo Zasavje

prireja

Preizkušnjo naravnih zasnov (PNZ) psov šarivcev

v lovišču LD Trbovlje. Zbor vodnikov s psi bo 4. 9. 1983 ob 8. uri

na strelišču Neža v Trbovljah.

LKD Zasavje

MALI OGLASI

Izdelujem kovinske priprave za pritrjevanje trofej (rogovje srnjaka in roglje gamsa) na podložne deščice. Montaža je izredno enostavna. Interesentom pošljem pripravo po povzetju na predhodno pismeno naročilo ali na naročilo po telefonu (064) 60 987. — Božidar Jerman, Sorška 2, 64220 Škofja Loka.

Tovariši lovci!

Izdelujem lesene okrasne podstavke (deščice) za lovske trofeje vseh vrst in podstavke, na katere pritrdite noge srnjadi, s preparirano glavo v sredini (obešalniki). Naročeno pošljem po pošti (povzetje). — Vojin Pejčič, Sarvaš, Kolodvorska 62, 54204 Bijelo Brdo.

Kupim knjige Zlatorogove knjižnice:

»Moj pes«, »Po mojih lovskih stezah«, »Lovčeva žena«. — Ponudbe po telefonu: (061) 52 055 (zvečer).

Prodajam resaste istrske goniče odličnih staršev. Leglo z dne 28. 3. 1983. — Alojz Šimenc, Rečica ob Savinji 93. Telefon (063) 831 795.

Prodajam novo lovsko risanico CZ, kal. .308 Winchester (7,62 × 51) in 60 nabojev. Cena 17 000 din. — Bojan Fink, Kristanova 30, 68000 Novo mesto. Telefon (068) 24 678 (zvečer).

Ugodno prodajam krogelne naboje .270 Winchester. Zvone Hutar, Lokve 6, 68340 Črnomelj. Telefon (068) 51 030.

Prodajam lovske terierje, stare 2 meseca. — Franc Štuhec, Vučja vas 42, 69242 Križevci pri Ljutomeru.

Prodajam češko bokarico kal. 7 × 65R/12, s strelnim daljnogledom Kahles 6 × 42 (suhlska montaža), **zračno puško — Standard Walther**, mod. 53 in **lovski spektiv 14—45 × 50**, oblečen z gumo. — Božidar Horaček, Kraigherjeva 10, 66230 Postojna. Telefon (067) 22 867 po 16. uri.

Poceni prodajam balkanskega goniča (psičko, staro 3 leta). Psica nima opravljene PNZ, je pa zelo lepa. — Ene Prezelj, Ravne pri Cerknem 14, 65282 Cerkno.

Prodajam mlada istrska kdl. goniča (psičko in psa), stara 10 tednov. — Jože Papež, Kuželjevec 8, 61303 Zagradec.

Prodajam lovsko karabinko kal. 7 × 64 z daljnogledom Zeiss 6 × 42 (suhlska montaža). — Stanko Tomanič, Draženci 75, 62250 Ptuj.

Prodajam irskega setra (psičko, staro 3 leta) in **novi menjalno cev 16/16** za češko kombinirko Brno. — Žarko Skomina, Prvačina 138, 65294 Dornberk. Telefon (065) 56 735.

SLIKI NA OVITKU — STR. 267:

zgoraj

Alpska svizca pred rovom
Foto Marko Pogačnik, Diana

spodaj

Vijeglavka gleda iz trhlejšega štora
Foto Janez Papež, Diana

DIVJAD

Življenje divjadi
je živa pesem narave

Čudovita knjiga enciklopedijskega formata vam prinaša lepoto žive narave z vsemi živalmi, ki to lepoto izpolnjujejo v vedno ponavljajočo in spreminjajočo se pesem življenja. V knjigi je v besedi in sliki predstavljena divjad, ki živi na slovenskih tleh. Tako je predstavljena tudi cela vrsta pernatih prebivalcev naših gora in dolin, gozdov, travnikov in močvirij. Avtorji so izpustili le ptice selivke, ki se ustavljajo pri nas le mimogrede ob preletu med selitvijo. Težišče knjige je v podobi, ki jo spremlja izčrpno poljudno besedilo priznanih slovenskih poznavalcev divjadi.

